

LATVIJA UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
SOCIOLOĢIJAS NODAĻA

**LAUKU SKOLU ATTĪSTĪBA UN
PERSPEKTĪVAS**

BAKALaura DARBS

Autors: Linda Kirmuška
Stud. apl. Soci 040064
Darba vadītāja: prof. Aija Zobena

RĪGA 2008

ANOTĀCIJA

Autore izvēlējās bakalaura darba tēmu „Lauku skolu attīstība un perspektīvas”, jo lauku skolu perspektīvas un attīstību, ir ļoti būtiski izpētīt. Tieši daudzas lauku skolas pilda ne tikai izglītības funkcijas, bet arī kultūras funkciju. Ja ir apdraudēta lauku skolu pastāvēšana, tad līdz ar to var tikt apdraudēta arī vietējā pagasta attīstība.

Darba mērķis ir izpētīt lauku skolu attīstību un perspektīvas, vai lauku skolas attīstās un vai tām ir nākotnes pastāvēšanas izredzes, vai lielie materiālie ieguldījumi, kas tiek doti skolai no pašvaldības budžeta nav veltīgi.

Lai sasniegtu mērķi, darbā tika izvirzīti sekojoši uzdevumi: izmantojot pieejamo teorētisko materiālu, noskaidrot lauku skolu attīstības ietekmējošos faktorus, savukārt ar ekspertinterviju, padziļināto interviju un anketu palīdzību noskaidrot ne tikai lauku skolu attīstību, bet arī lauku skolu perspektīvas, problēmas un priekšrocības.

Darba teorētiskajā daļā ir apskatīti faktori, kas ietekmē skolu darbību, kā, piemēram, pašvaldības, teritoriālā reforma, demogrāfiskā situācija.

Galvenais secinājums ir, ka lauku skolu attīstību galvenokārt ietekmē pašvaldības, savukārt lauku skolu perspektīvas ir atkarīgas no demogrāfiskās situācijas – no skolēnu skaita klasē.

ANNOTATION

Author chosen bachelor paper theme „Development and perspective of rural schools”, because it is very important to make research about development and perspective of rural schools. Many rural schools have not only education function, but also they are like centre of local culture.

The aim of paper is to investigate development and perspective of rural schools – find out does rural schools have any progress, also find out does all rural schools financing is useful.

To achieve goal author prefer following tasks: to make out factors what affect development of rural schools. Also with interviews, expert interviews and questionnaires find out not only perspective of rural schools, but also problems and privilege of rural schools.

In the theoretical part are information about factors what affect rural schools, like local government, territorial reform, demographics.

Paper empirical ground is interview, expert interview and questionnaires.

Main conclusion is that development of rural schools is affected by local government, but perspective of rural schools is addicted by demographics.

ATSLĒGVĀRDI

Attīstība - Norise, kurā rodas kvalitatīvas izmaiņas; arī veidošanās, pilnveidošanās.¹

Perspektīva - Nākotnes izredzes; nākotne.²

Lauku skolas – šis iedalījums tiek veidots pēc atrašanās vietas. Lauku skolas atrodas laukos, pilsētu – pilsētās.

Sākumskola - izglītības iestāde, kur īsteno daļējas pamatizglītības programmas izglītības programmas.

Pamatskola - izglītības iestāde, kur īsteno pilnas obligātās pamatizglītības programmas (1.-9. klase).

Skolotājs – Cilvēks ar pedagoģisko izglītību, kas māca, palīdz apgūt zināšanas pēc noteiktas programmas.³

Izglītība - Zināšanu un kultūras izplatīšana; mācīšanas un audzināšanas pasākumu kopums.⁴

¹ Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Sk. internetā (12.04.2008.)

<http://www.ailab.lv/vardnica/servlet/Vardnica?vards=att%EEst%EEba>

²Turpat, sk. internetā (12.04.2008.)

<http://www.ailab.lv/Vardnica/servlet/Vardnica?vards=perspekt%EEva>

³ Turpat, sk. internetā (12.04.2008.) <http://www.ailab.lv/vardnica/servlet/Vardnica?vards=skolot%E2js>

⁴ Turpat, sk. internetā (12.04.2008.)

<http://www.ailab.lv/Vardnica/servlet/Vardnica?vards=izgl%EEt%EEba>

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ANNOTATION	3
ATSLĒGVĀRDI.....	4
IEVADS.....	6
1. PROBLĒMAS TEORĒTISKĀ ANALĪZE.....	8
1.1. Skola un pašvaldība	8
1.2. Kas ir pašvaldība?	8
1.3. Pašvaldības funkcijas	10
1.4. Skola un teritoriālā reforma	13
1.5. Skola un demogrāfiskā situācija	17
1.6. Lauku skolas	20
1.7. Izglītības pētījumi	29
1.8. Izglītība un socializācija	34
2. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA	39
2. 1. Pētījuma metodika	39
2. 1. 1. Problēmsituācijas raksturojums	40
2. 1. 2. Pētījuma objekts.....	40
2. 1. 3. Pētījuma priekšmets	40
2. 2. Pētījuma rezultāti	41
2. 2. 1. Respondentu raksturojums.....	41
2. 2. 2. Rezultātu iztirzājums	43
SECINĀJUMI.....	61
IZMANTOTĀ LITERATŪRA.....	64
PIELIKUMI	67
1. pielikums.....	68
2. pielikums.....	70
3. pielikums.....	82
4. pielikums.....	86
DOKUMENTĀRĀ LAPA.....	92

IEVADS

Izglītības likums paredz “..nodrošināt katram Latvijas iedzīvotājam iespēju attīstīt savu garīgo un fizisko potenciālu, lai veidotos par patstāvīgu un attīstītu personību”. Taču kā tas realizējas dzīvē? Skolēnu sasniegumu starpība ir ievērojama, kvalitatīvas izglītības ieguves iespējas ir atšķirīgas..”⁵.

/Ruta Klodāne/

Izvēlējos rakstīt bakalaura darbu par tēmu „Lauku skolu attīstība un perspektīvas”, jo, manuprāt, lauku skolas ir tās institūcijas, kas daudziem iedzīvotājiem ir kā atbalsta punkts. Šīs lauku skolas veic ne tikai savu galveno funkciju - sniedz izglītību, bet arī kalpo par kultūras centru. Skola daudzām ģimenēm kalpo par atbalsta vietu, jo kā zināms laukos ir ļoti daudz maznodrošināto ģimeņu un bieži vien tieši šajās lauku skolās tiek nodrošināta bezmaksas ēdināšana, bezmaksas mācību materiāli, turpretim pilsētas skolās šāda iespēja pilnībā vai daļēji netiek nodrošināta. Līdz ar to varam secināt, ka, ja lauku skolu esamība tiek apdraudēta, tad tiek apdraudēta arī iespēja izglītoties. Vecāki finansiāli nespētu atļauties izglītēt savus bērnus. Lai gan mūsu valstī obligātā izglītība ir bezmaksas, bieži vien mācību iestādes nespēj nodrošināt skolēnus ar nepieciešamiem mācību materiāliem, tādējādi pieprasot tos iegādāties vecākiem. Daudziem vecākiem šīs vietējās pagasta skolas ir kā milzīgs atbalsta punkts, ļaujot iespēju pilnvērtīgi izglītoties saviem bērniem.

Šīs lauku skolas atrodas pašvaldību pakļautībā, jo tieši šo pašvaldību viena no funkcijām ir „Gādāt par iedzīvotāju izglītību, tas ir nodrošināt iedzīvotāju noteiktās tiesības iegūt pamatizglītību un vispārējo izglītību, kā arī nodrošināt pirmsskolas un skolas vecuma bērnus ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs; sniegt organizatorisku un finansiālu palīdzību ārpuskolas mācību audzināšanas iestādēm un izglītības atbalsta iestādēm.”⁶ Tādējādi atkarībā no tā, kā darbojas pašvaldības, kā tās veic noteiktās funkcijas, tiek ietekmēta lauku skolu darbība. Ir būtiski, lai būtu

⁵ Ruta Klodāne: Slēgt skolu. Slēgt pagastu, slēgt.. Sk. internetā (20.03.2008.) <http://www.politika.lv/index.php?id=6014>

⁶ Pašvaldību funkcijas. Sk. internetā (20.03.2008.) <http://www.politika.lv/index.php?id=7722>

sadarbība starp pašvaldību un skolu, lai pašvaldības pārstāvji tiktu informēti par notiekošo skolā, lai tie izprastu skolu darbību un tādejādi spētu kopīgi rast risinājumu jebkādām problēmām un spētu kopīgi veicināt skolu attīstību.

Pašvaldība ir sava veida pakalpojumu sniedzēja pagasta iedzīvotājiem – tā sniedz iespēju iedzīvotājiem iegūt izglītību. Taču līdz ar reģionālo attīstību un teritoriālo reformu, tiek veidoti novadi, kas savukārt liek arvien vairāk diskutēt par to, kā tas ietekmēs izglītības iespējas.

Tāpēc ar savu darbu vēlos atspoguļot to, kā šīs skolas ir vai gluži pretēji nav attīstījušās, kā pašvaldību darbība ietekmē skolas, kā arī mēģināt prognozēt šo lauku skolu perspektīvas.

Mana bakalaura **darba mērķis** ir, aplūkojot divas lauku skolas Limbažu rajonā(Skultes pamatskolu un Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolu), izpētīt šo lauku skolu attīstību un perspektīvas.

Lai pēc iespējas labāk atspoguļotu lauku skolu situāciju izvēlējos apskatīt skolēnu skaita ziņā atšķirīgas skolas.

Lai sasniegtu sev izvirzītos mērķus vēlos, izmantojot pieejamo teorētisko materiālu, noskaidrot lauku skolu attīstības ietekmējošos faktorus, savukārt ar ekspertinterviju, padziļināto interviju un anketu palīdzību vēlos noskaidrot ne tikai lauku skolu attīstību, bet arī lauku skolu perspektīvas, problēmas, priekšrocības.

Darba hipotēze: Demogrāfiskā situācija valstī un pašvaldības darbība ietekmē lauku skolu attīstību un perspektīvas.

Darbā izmantošu tādas izpētes metodes, kā:

- Ekspertu intervijas;
- Padziļinātās intervijas;
- Anketēšana.

Darba struktūra:

- Teorētiskās daļas analīze;
- Metodoloģija (informācijas iegūšanas un apstrādes metožu apraksts);
- Empīriskās daļas analīze (veiktā pētījuma rezultātu analīze);
- Secinājumi.

1. PROBLĒMAS TEORĒTISKĀ ANALĪZE

1.1. Skola un pašvaldība

Lai izprastu lauku skolu attīstību un perspektīvas šajā darba daļā apskatīšu pašvaldību nozīmi skolu darbībā, jo tieši pašvaldības ir tās institūcijas, no kurām ir atkarīgs vai skola pastāvēs, ar to domājot, vai pašvaldības veic to noteiktās funkcijas, vai un kādu atbalstu tās sniedz skolām. Kā arī šajā darba daļā apskatīšu faktorus, kas ietekmē skolas – teritoriālā reforma, demogrāfiskā situācija.

Skola jau vēsturiski ir bijusi apdzīvotas vietas attīstības katalizators, kas lielā mērā ir veidojis vietējās sabiedrības spēju pastāvēt un attīstīties, radot intelektuālo, kultūras un radošo potenciālu. Tomēr patlaban ekonomiskā neizdevīguma dēļ vai arī teritoriālās reformas dēļ daudz mazo lauku skolu tiek slēgtas, tādējādi nepieļaujot iespēju vietējai attīstībai, jo bieži vien tieši lauku skola ir izšķirošais vai vienīgais vietējās attīstības uzturētājs.

Vispārējās izglītības pamatskolas un vidusskolas ir pašvaldību pārziņā. Šo skolu pedagoģiskā personāla algām līdzekļi tiek iedalīti no valsts budžeta, bet uzturēšanas un komunālās izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta⁷. Šīs skolu izmaksas ir ļoti lielas, tādējādi prasot lielu daļu no pagasta pašvaldības budžeta. Tāpēc rodas arvien vairāk jautājumu par to vai šīs skolas ir ekonomiski izdevīgas? Vai tie līdzekļi, kas tiek izlietoti skolas vajadzībām, nebūtu jāizlieto daudz efektīvākiem mērķiem.

1.2. Kas ir pašvaldība?

Par pašvaldību pieņemts uzskatīt vietējās lēmējvaras un izpildinstitūciju kopumu. Pašvaldības tiek uzskatītas par katras demokrātiskas iekārtas pamatu, par demokrātijas šūpuli un arī spoguļi – jo attīstītākas pašvaldības, jo lielāka demokrātija

⁷ Izglītības sistēmas vispārējā struktūra un izglītības administrēšana. Sk. internetā (21.04.2008.) <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=LV&lang=LV&fragment=23>

valstī. Stiprinot pašvaldības, stiprinās visa tauta, tiek realizēta efektīvāka un demokrātiskāka sabiedrības politika⁸.

Pašvaldība nozīmē vietējās varas institūciju tiesības un reālas iespējas likuma robežās regulēt un vadīt būtisku daļu no publiskajiem jautājumiem vietējo iedzīvotāju interesēs, nesot par to atbildību. Jau pats termins „pašvaldība” nozīmē, ka pārvaldes subjekts un objekts sakrīt, proti, paši iedzīvotāji piedalās viņiem saistošu jautājumu risināšanā. Pašvaldību raksturojoši elementi ir: noteikta administratīvā teritorija; patstāvīgi iedzīvotāji; iedzīvotāju ievēlēta lēmēj institūcija; vietējo iedzīvotāju vai lēmēj institūcijas ievēlēts izpildvaras vadītājs; patstāvīgs budžets un tiesības iekasēt vietējos nodokļus un nodevas. Vietējo pašvaldību prakses daudzveidība pasaulē pamatojas uz trim pašvaldību teorijām, kas galvenokārt radītas deviņpadsmitajā gadsimtā: brīvās kopienas teorija; pašvaldību sabiedriski saimnieciskā teorija un pašvaldību valstiskā teorija⁹.

Brīvās kopienas teorijas pamatā ir priekšstats par kopienas tiesībām pārvaldīt jautājumus, kas tās skar. Šī teorija uzsver, ka vēsturiski sākotnējā bija kopiena, nevis valsts, ka kopiena ir radusies agrāk nekā valsts un tādēļ valstij ir jārespektē kopienas pārvaldes brīvība¹⁰.

Savukārt, pašvaldību sabiedriski saimnieciskā teorija, pamatojot vietējās pašvaldības pamatpazīmi, priekšplānā izvirza nevis kopienas dabiskās tiesības, bet gan nevalstisko, pārsvarā saimniecisko, vietējās pašvaldības institūciju darbības izcelsmi. Saskaņā ar šo teoriju pašvaldības ir vietējās saimniecības pārzinātājas¹¹.

Atbilstoši pašvaldību valstiskai teorijai, kuru radījuši vācu tiesību zinātnieki, vietējā pašvaldība ir valsts pārvaldes organizācijas forma zemākajā līmenī. Pašvaldību valstiskās teorijas piekritēji neatzīst būtiskas atšķirības starp valsts pārvaldi un pašvaldību. Viņi uzskata, ka pašvaldības veic tādus pašus uzdevumus kā valsts institūcijas, ka pašvaldības izveidotas tāpēc, lai efektīvāk veiktu valsts pārvaldes uzdevumus. Pašvaldību valstiskā teorija pašvaldības galvenokārt uzskata par centrālās valdības aģentūrām, kas sniedz pakalpojumus iedzīvotājiem valsts vadībā un atbilstoši valsts standartiem.¹²

⁸ Inese Vaidere, Edvīns Vanags, Ilmārs Vanags, Inga Vilka „Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā”; Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Latvijas Statistikas institūts, 2006. 133.lpp.

⁹ Turpat, 133.lpp.

¹⁰ Turpat, 134.lpp.

¹¹ Turpat, 134.lpp.

¹² Turpat, 134.lpp.

Katra valsts, veidojot pašvaldību attīstības koncepciju, izvēlas sev piemērotāko pašvaldību teoriju kā pamatu, nereti pieņemot atsevišķus elementus arī no citām teorijām. Piemēram, Vācijā un Francijā liels uzsvars likts uz pašvaldību valstisko teoriju, bet lielākajā daļā demokrātisku valstu populārākais ir brīvo kopienu un sabiedriski saimnieciskā teorija. Pasaulē un Eiropā nozīmīgākie tiesiskie dokumenti ir Vispasaules deklarācija par vietējām pašvaldībām un Eiropas Vietējo pašvaldību harta, kuru akceptējusi arī Latvijas Republikas Saeima. Tie pamatojas uz brīvās kopienas teorijas un sabiedriski saimnieciskās teorijas principiem¹³.

1.3. Pašvaldības funkcijas

Uzreiz pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas – gan pirms pašvaldību reformu koncepcijas pieņemšanas, gan arī vēlāk – pašvaldību pārziņā ir nodots plašs vietējās pārvaldes, sociāli ekonomisko, kultūras un izglītības funkciju klāsts.

Ikvienai vietējai pašvaldībai, ieskaitot 483 pagastus un septiņas lielās pilsētas, ir obligāti jānodrošina tās teritorijā dzīvojošajiem bērniem iespēja apgūt pirmsskolas un pamatskolas izglītību mācību iestādē, kas atrodas vistuvāk viņu dzīves vietai. Vietējām pašvaldībām arī jānodrošina jauniešiem iespēja apgūt vidējo izglītību. Likums nosaka, ka audzēkņiem ir tiesības brīvi izvēlēties skolu citas pašvaldības teritorijā, kas jāfinansē, slēdzot savstarpējus līgumus starp pašvaldībām.

Papildus atbildībai par izglītību, pagasta pašvaldības ir atbildīgas par veselu virkni pašvaldību funkciju izpildi (piemēram, ceļu uzturēšanu), kā noteikts likumā „Par pašvaldībām”. Pilsoņi ievēl pagasta padomi, kas kalpo kā politiskās varas institūcija attiecīgajā pašvaldībā¹⁴.

Pašvaldību pastāvīgās funkcijas ir šādas:

- organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdensapgāde un kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves atkritumu savākšana, izvešana, glabāšana vai pārstrāde; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana);

¹³ Inese Vaidere, Edvīns Vanags, Ilmārs Vanags, Inga Vilka „Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā”; Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Latvijas Statistikas institūts, 2006. 134.lpp.

¹⁴ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija; „Valsts izglītības politikas analīze – Latvija”; ekspertu ziņojums; 2000. 22.lpp.

- gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; industriālo atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana);
- noteikt kārtību, kādā izmantojami publiskā lietošanā esošie meži un ūdeņi, ja likumos nav noteikts citādi;
- **gādāt par iedzīvotāju izglītību** (iedzīvotājiem noteikto tiesību nodrošināšana pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanā; pirmsskolas un skolas vecuma bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs; organizatoriska un finansiāla palīdzība ārpuskolas mācību un audzināšanas iestādēm un izglītības atbalsta iestādēm u.c.);
- rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību (organizatoriska un finansiāla palīdzība kultūras iestādēm un pasākumiem, atbalsts kultūras pieminekļu saglabāšanai u.c.);
- nodrošināt veselības aprūpes pieejamību, kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu;
- nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību (sociālo aprūpi) (sociālā palīdzība maznodrošinātām ģimenēm un sociāli mazaizsargātām personām, veco ļaužu nodrošināšana ar vietām pansionātos, bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs, bezpajumtnieku nodrošināšana ar naktsmītni u.c.);
- kārtot aizbildnības, aizgādības un adopcijas lietas;
- sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā;
- sekmēt uzņēmējdarbību attiecīgajā administratīvajā teritorijā, rūpēties par bezdarba samazināšanu;
- izsniegt atļaujas un licences uzņēmējdarbībai, ja tas paredzēts likumos;
- gādāt par sabiedrisko kārtību, apkarot žūpību un netiklību;
- saskaņā ar attiecīgās administratīvās teritorijas attīstības plānu noteikt tās apbūves kārtību;
- pārzināt būvniecību attiecīgajā administratīvajā teritorijā;
- veikt civilstāvokļa aktu reģistrāciju;

- savākt un sniegt valsts statistikai nepieciešamās ziņas;
- organizēt tiesu piesēdētāju vēlēšanas un veikt nepieciešamos pasākumus pilsētas domes (pagasta padomes) vēlēšanās;
- piedalīties civilās aizsardzības pasākumu nodrošināšanā;
- organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus;
- nodrošināt pašvaldības pārstāvību reģionālajā slimokasē;
- organizēt pedagoģisko darbinieku tālākizglītību un izglītības metodisko darbu.
- Šā panta 1.-18.punktā noteiktās pašvaldību funkcijas pilda katra pagasta un pilsētas pašvaldība, bet 18.-21.punktā noteiktās pašvaldību funkcijas pilda republikas pilsētu pašvaldības un rajonu pašvaldības."¹⁵

Apskatot tuvāk pašvaldības funkciju - gādāt par iedzīvotāju izglītību, tā ietver:

- Saskaņojot ar IZM, jādibina, jāreorganizē un jālikvidē pirmsskolas, pamatskolas un sākumskolas, kā arī vidusskolas;
- Bērniem, kuri sasnieguši obligātās izglītības vecumu un kuri dzīvo to administratīvajā teritorijā, jānodrošina vieta pirmsskolas, pamatskolas un vispārējās vidējās izglītības mācību iestādēs;
- Saskaņojot ar IZM, jāpieņem darbā un jāatbrīvo no darba to pārziņā esošo mācību iestāžu vadītāji;
- Jāizveido to pakļautībā esošo izglītības iestāžu finansēšanas shēma no pašvaldības budžeta; saskaņā ar savstarpēji panākto vienošanos jāpiedalās valsts izglītības iestāžu, citu pašvaldību izglītības iestāžu un privāto izglītības iestāžu finansēšanā, jāsadala un jāpiešķir finansu līdzekļi mācību iestādēm no pašvaldības budžeta un jākontrolē to racionāla izlietošana;
- jāpatur savā pārraudzībā skolu aprīkojums, nodrošinot, ka tā finansējums nav mazāks par Ministru kabineta noteikto minimālo līmeni;
- jāgarantē no valsts budžeta skolotāju algām piešķirtā finansējuma un valsts subsīdiju pārskaitīšana uz skolu rēķiniem;
- jānodrošina finansējuma piešķiršana tehniskajam personālam (ēku uzturēšanai, drošībai un citām funkcijām, kas nav saistītas ar mācībspēkiem);
- jānodrošina audzēkņiem profilaktiskā un pirmā medicīniskā palīdzība;

¹⁵ Grozījumi likumā „Par pašvaldībām”. Sk. internetā(22.03.2008.) <http://www.likumi.lv/doc.php?id=45933>

- jānodrošina apkure, elektrība un citi komunālie pakalpojumi skolām¹⁶.

Ir būtiski, lai pašvaldība veiktu šīs noteiktās funkcijas, lai tā izvērtējot attiecīgās skolas situāciju spētu pieņemt pareizos lēmumus, lai tās veidotu sadarbību ar skolu un veicinātu tās attīstību. Ir būtiski lai šīs funkcijas atspoguļotos ne tikai dokumentos, bet arī praksē. Ir būtiski, lai skolēniem skolā būtu droša vide, lai netiktu netraucēts mācību process, proti, lai skolas inventārs, telpas, apkārtnē atbilstu drošības prasībām.

Jaunajos decentralizācijas apstākļos pašvaldībām jāuzņemas arvien lielāka atbildība par izglītību. Tāpēc ir svarīga pašvaldības sadarbība ar skolu, lai cilvēku vēlmi pēc iespējami kvalitatīvas izglītības sabalansētu ar pašvaldību iespējām to realizēt¹⁷. Ar to domājot, ka ne viss, ko mēs vēlamies, var tikt realizēts. Tāpēc ir jābūt šai savstarpējai sadarbībai, lai kopīgi spētu vienoties, kas ir primārais, kas nepieciešams skolai un kas sekundārs. Piemēram, ja skolai ir nepieciešama jumta seguma maiņa, jo lietainos laika apstākļos caur to ēkā iekļūst ūdens, un skolai ir nepieciešama Interaktīvā tāfeles iegāde, lai varētu ar moderno tehnoloģiju palīdzību uzlabot mācību procesu, bet abus vienlaicīgi nav iespējams iegādāties, tad ir jāizvērtē, kas ir vairāk nepieciešams un kopīgiem spēkiem rast risinājumu. Skolas un pašvaldības sadarbība ir paredzēta gan likumā *Par pašvaldībām*, gan *Izglītības likumā*, gan citos svarīgos dokumentos. Bieži vien sadarbība starp skolu un pašvaldību ir vienkāršotāka, jo bieži vien nākas saskarties ar situāciju, kad direktors vai kāds pedagogs ir pašvaldības deputāts, un politiskais līmenis tādējādi ir aptverts. Sarežģītāka situācija ir mazpilsētās ar vairākiem tūkstošiem skolēnu un 10 – 15 izglītības iestādēm, kur viens vai labākajā gadījumā divi pedagogi, kas ir ievēlēti par deputātiem, nevarēs būt zinoši par visu izglītības iestāžu problēmām¹⁸.

1.4. Skola un teritoriālā reforma

Pastāv pieņēmums, ka laba skola var sekmēt pašvaldības attīstību vai arī tālredzīgi politiķi var sekmēt labas skolas veidošanos pašvaldībā. Kamēr politiķi un amatpersonas prāto par skolu tīkla optimizāciju, vecāki rīkojas – realizē personiskās

¹⁶ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija; „Valsts izglītības politikas analīze – Latvija”; ekspertu ziņojums; 2000. 22.lpp.

¹⁷ Inese Didže, Skola balsts ilgtspējīgai pašvaldībai. Sk. internetā (22.03.2007.) <http://www.politika.lv/index.php?id=6021>

¹⁸ Turpat, Sk. internetā (22.03.2007.) <http://www.politika.lv/index.php?id=6021> (skat. 22.03.2007.)

varas līmeņa iespējas, izvēloties skolas saviem bērniem un arī paši savām mūžizglītības vajadzībām. Šī izvēle parāda pagasta vai mazpilsētas attīstības un diemžēl arī pastāvēšanas iespējas pēc 10 –15 gadiem - ja iedzīvotāji saviem bērniem pat pirmo izglītības iestādi ir sameklējuši tālu no mājām, nez vai izskolotie jaunieši atgriezīsies pagastā vai mazpilsētā¹⁹. Šī tendence izvēlēties bērniem skolu tālu no mājām nevis vietējo skoliņu ir attīstījusies, jo laukos arvien vairāk samazinās darba iespējas. Tādejādi vecākiem nākas mērot dažādus attālumus no savām dzīves vietām uz darbu, apvienojot to ar bērnu skološanu darba vietas tuvumā esošās skolās nevis vietējā pašvaldības skolā.

Lauku apdzīvotības struktūru Latvijā neveido tikai viensētas, jēdziens „lauki” aptver arī mazākus un lielākus ciematus, kuros dažkārt ir vairāk iedzīvotāju nekā dažā labā pilsētā. Tā, ka apdzīvojuma blīvums Latvijā ir mazs, lielākā daļa tās teritorijas (izņemot Rīgu, tās tuvāko apkārtni un republikas pilsētas)pārsvarā apdzīvota kā „lauku teritorija”²⁰.

Pašvaldības ziņā ir tas, kā plānot un realizēt dzīvē ilgtspējīgu attīstību. Reģionālās attīstības likums paredz vietējās pašvaldības attīstības programmas izstrādi, kas ir vidēja termiņa (septiņi gadi) reģionālās politikas plānošanas dokuments, kurā noteiktas attiecīgās vietējās pašvaldības attīstības prioritātes.²¹

Tā arī ļoti būtiska loma ir Nacionālajam attīstības plānam, kas ir izstrādāts saskaņā ar LR Reģionālās attīstības likumu un ir vidēja termiņa plānošanas dokuments laika posmam no 2007. līdz 2013.gadam. Plāna mērķis ir sekmēt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību un nodrošināt Latvijas konkurētspējas paaugstināšanu citu valstu vidū. Šis Nacionālais attīstības plāns ietver arī izglītību un ar to saistītus faktorus, kā, piemēram, „... galvenā loma ir Latvijas izglītības sistēmai, attīstot radošas un mērķtiecīgas personības, nodrošinot zināšanas un prasmes visa mūža garumā. Izglītības kvalitātei jāatbilst mūsdienu sabiedrības un tautsaimniecības arvien augošajām prasībām. Valsts uzdevums ir nodrošināt ikvienam cilvēkam vispārējās pamata un vidējās izglītības.”²²

¹⁹ Inese Didže, Skola balsts ilgtspējīgai pašvaldībai. Sk. internetā (22.03.2007.) <http://www.politika.lv/index.php?id=6021>

²⁰ Izdevums. „Cilvēkkapitāls: Mans zelts ir mana tauta?” LATVIJA. *Pārskats par tautas attīstību 2006/2007*; LU SPPI Sociālo un politisko pētījumu institūts. 45. lpp.

²¹ Inese Didže, Skola balsts ilgtspējīgai pašvaldībai. Sk. internetā (22.03.2007.) <http://www.politika.lv/index.php?id=6021>

²² *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007-2013*. LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija; SIA Jelgavas tipogrāfija, 2006. 13. lpp.

Tā kā Latvijā nav efektīvas reģionu valdības struktūras, tas ievērojami iespaido Latvijas spējas mazināt nopietnas reģionu sociālās un ekonomiskās atšķirības. Pārskatā par Latvijas ekonomiku, bezdarba rādītāji dažādos ģeogrāfiskajos reģionos ievērojami atšķiras. Pieaug atšķirības ieņēmumos starp lauku reģioniem un pilsētām. Padomju periods atstāja Latvijai mantojumā izkropļotu reģionālo attīstību, gan iedzīvotājus, gan ražošanu koncentrējot Rīgas reģionā. Citos reģionos attīstītie industriālie uzņēmumi bija domāti, lai kalpotu Padomju Savienības mērķiem, un tiem nebija dabīgas saiknes ar ilgdzīvotspējīgu Latvijas ekonomiku. Lielo lauksaimniecības un industriālo uzņēmumu iznīcināšana ārpus galvaspilsētas saasināja atšķirības starp Rīgu un citiem reģioniem, tā vietā radot minimālas alternatīvas nodarbinātības iespējas. Plaisas pastiprinās, un īpaši satraucoša situācija ir valsts austrumu daļā, kur summējas zems iedzīvotāju blīvums, augsts bezdarbs, zemāks izglītības līmenis un iedzīvotāju sastāva novecošanās.

Pēc neatkarības atgūšanas Latvija ar pirmo pieņemto lēmumu atgriezās pie izteikti decentralizētas pašvaldību formas, kas eksistēja līdz 1940. gadam. Laika periods no 1990. līdz 1992. gadam bija raksturīgs ar strauju varas decentralizāciju un demokratizāciju, kas atspoguļoja vāju centrālo valdību un plaši izplatīto neuzticību padomju ērai raksturīgajām centralizētajām institūcijām. Ievērojami lielāka atbildība tika uzticēta vismazākajām pārvaldes vienībām - pagastiem. Šo pārmaiņu rezultātā 1999. gada sākumā bija 483 pagasti, kas apvienoti 26 rajonos, 7 metropoles tipa pilsētas un 70 pilsētas. 1999. gada sākumā gandrīz 40% pagastu dzīvoja mazāk par 1000 iedzīvotājiem un 221 pagastā (46%) iedzīvotāju skaits bija robežās no 1000 līdz 2000. Tikai 10% pašvaldību (29 pagastos un 28 pilsētās) iedzīvotāju skaits pārsniedza 4000. Rajoniem ir dota ierobežota vara funkciju veikšanai, ko parasti attiecina uz subnacionālajām reģionālajām pārvaldēm. Teritoriālā reforma ekonomiski noturīgu pašvaldību izveidei ir būtisks elements Latvijas centienos mazināt sociālo un ekonomisko nevienlīdzību starp rajoniem. 1998. gada rudenī Saeima pieņēma likumu "Par administratīvo un teritoriālo reformu." Šajā likumā noteikts 6 gadu laikā veikt virkni pasākumu, lai ieviestu jauno reģionālo struktūru. Pirmajā posmā līdz 2003. gada 31. decembrim pagastiem, kuri brīvprātīgi vēlēties apvienoties, tiks nodrošināts finansiāls atbalsts, savukārt, otrajā posmā - no 2004. gada 1. janvāra līdz 2004. gada 30. novembrim pagastu apvienošana notiks saskaņā ar nacionālās valdības

izstrādātajiem projektiem. Valdība ir veikusi vairākus pasākumus, lai risinātu reģionālās attīstības jautājumus un virzītos teritoriālās reformas virzienā²³.

Teritoriālās reformas ieviešana ietekmēs izglītības vadību un administrēšanu. Saskaņā ar jaunāko teritoriālās reformas 80 pašvaldību modeli, 35 pagastu vietā būs 80 pagasti. Katrā pagastā ir Izglītības pārvalde, un, pieaugot to skaitam, būs jāmaina darba organizācija un sadarbība ar Izglītības un zinātnes ministriju, kā arī finansējuma pārdales sistēma. Turklāt reforma un iespējamie modeļi vēl arvien tiek diskutēti. Sabiedrībā ir divi viedokļi par reformas ietekmi uz izglītību, abi saistīti ar valsts pienākumu nodrošināt obligātās izglītības ieguvu un izglītības finansēšanu – viens pauž bažas par mazo lauku skolu slēgšanu un otrs uzsver izglītības kvalitātes uzlabošanu²⁴. Tātad varam secināt to, ka izglītības politiku lielā mērā ietekmē reģionālās atšķirības un teritoriālā reforma.

2007. gada 1. janvārī Latvijā kopumā bija 553 pašvaldības – 26 rajonu pašvaldības un 527 vietējās pašvaldības, kuras savukārt iedalījās 7 republikas pilsētu pašvaldībās, 53 rajonu pilsētu pašvaldībās, 432 pagastu pašvaldībās un 35 novadu pašvaldībās.

Vislielākais vietējo pašvaldību skaits (134) jeb gandrīz ceturtdaļa no visām Latvijas pilsētām, novadiem un pagastiem ietilpst Latgales reģionā. Nedaudz mazāk vietējo pašvaldību ir Vidzemes reģionā – 124. Pēc pilsētu, novadu un pagastu kopskaita vismazākais ir Rīgas reģions, kurā ir 75 pašvaldības. Kurzemes reģionā ir 99 vietējās pašvaldības, Zemgales reģionā – 95.

Saskaņā ar Administratīvi teritoriālās reformas likumā noteikto līdz 2009. gada vietējo pašvaldību vēlēšanām tiks realizēta vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālā reforma, kuras mērķis ir izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas (novadus) ar vietējām pašvaldībām, kas nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem. Novads izveidojas apvienojoties pagastiem, pilsētām vai pagastiem un pilsētām, novadā ir viena vietējā pašvaldība. Novadā apvienotie novada pagasti un novada pilsētas saglabā pirms apvienošanās esošo nosaukumu un teritoriju²⁵.

²³ Nacionālo izglītības politiku analīze. Latvija / OECD centrs sadarbībai ar nedalībvalstīm. Rīga : Profesionālās izglītības attīstības programmas aģentūra, 2002., 19. lpp.

²⁴ Turpat, 19. lpp.

²⁵ Administratīvi teritoriālā reforma un tās realizācijas gaita. Sk. internetā (30.03.2008.) <http://www.raplm.gov.lv/lat/pasvaldibas/Novadu%20izveide/?doc=5511>

Izveidojot novadus tās pašvaldības, kurās nav pieejami kvalificēti speciālisti, varēs piesaistīt juristus, ekonomistus, finansistus, personāla speciālistus, teritorijas un attīstības plānotājus, projektu vadītājus un sociālos darbiniekus. Būs iespējams uzlabot iedzīvotājiem sniedzamos pakalpojumus tādās jomās, kā izglītība, sociālā palīdzība, kultūra, ekonomika.

Izglītība. Izglītības jomā novadi varēs nodrošināt konkurētspējīgāku izglītību, jo spēs piesaistīt vairāk kvalificētus skolotājus un nodrošināt labāku skolu materiālo bāzi. Palielināsies iespējas vispusīgai interešu izglītībai - sporta skolu, mūzikas skolu, mākslas skolu un citu izglītības iestāžu pieejamībai novadā.

Kultūra. Plašākas atbalsta iespējas kultūras dzīvei novadā, kā arī pašdarbības un sporta pasākumiem. Palielināsies iespējas organizēt kultūras un sporta pasākumus novadā, piešķirot tiem lielāku atbalstu.

Sociālie pakalpojumi. Pieejamāki veco ļaužu nami vai izbraukuma palīdzības dienests pie maznodrošinātiem, gados veciem iedzīvotājiem, kā arī lielākas sociālās aprūpes un sociālās palīdzības bērniem un maznodrošinātiem iedzīvotājiem saņemšanas iespējas.

Ekonomika. Paplašināsies iespējas novadā piesaistīt jaunus biznesa veidus, attīstīt tūrismu kā nozari ar darba vietām un iespējām izmantot esošos resursus, palielināt investīciju piesaisti.

Infrastruktūra. Novada iedzīvotājiem būs plašākas iespējas saņemt sev nepieciešamos pakalpojumus sakārtotos un modernizētos infrastruktūras objektos. Tiks nodrošināta stabilāka sabiedriskā transporta sistēma. Attīstīta infrastruktūra veicinās uzņēmējdarbības paplašināšanos novadā, kas savukārt dos iedzīvotājiem jaunas darba vietas²⁶.

1.5. Skola un demogrāfiskā situācija

Esošais izglītības tīkls Latvijā ir veidojies vairāku gadu desmitu laikā. Latvijā vēsturiski izveidojies liels skaits mazo lauku skolu, kurās vidēji viens skolotājs māca astoņus vai deviņus skolēnus.

²⁶ Administratīvi teritoriālā reforma un tās realizācijas gaita. Sk. internetā(30.03.2008.) <http://www.raplm.gov.lv/lat/pasvaldibas/Novadu%20izveide/?doc=5511>

Pašreiz tas rada grūtības pašvaldībām, kurām jānodrošina šo iestāžu uzturēšana, jo, sakarā ar bērnu dzimstības samazināšanos lielā daļā lauku skolu bērnu skaits samazinājies līdz kritiskai robežai, apdraudēta skolu pastāvēšana. Izglītības un zinātnes ministrija ir noteikusi minimālo skolēnu skaitu klasē, lai mācības tiktu finansētas no valsts līdzekļiem. Diemžēl skolēnu skaits bieži vien nesasniedz šo līmeni un ir jāatver apvienotās klases, jo pašvaldības nespēj sniegt papildus finansējumu nepilnām klasēm. Īpaša nozīme šobrīd ir prognozējamajām izglītības iestāžu tīkla izmaiņām²⁷.

Skolu skaits Latvijā samazinās jau ilgu laiku: 1930. gadā valstī bija 2103 vispārizglītojošās skolas, 1960. gadā – 1648, un 1997. gadā – 1026 skolas²⁸, tā arī laika posmā no 2000. gada līdz 2007. gadam vispārizglītojošo skolu skaits turpinājis samazināties. Kā redzams 1.1. attēlā, tad 2000. gadā vispārizglītojošo skolu skaits bija 1 074, tad 2006. gadā - 1 008. Tādejādi varam secināt, ka laika posmā no 2000. gada līdz 2007. gadam skolu skaits ir samazinājies par 66 skolām(skat. 1.1. attēlu).

1.1. attēls. Vispārizglītojošo skolu skaits Latvijā

Avots: Centrālā Statistikas pārvalde

²⁷ Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002.g.: „Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai”; Rīga, 2003. 43.lpp. Turpat, 43. lpp.

²⁸ Turpat, 43. lpp.

Centrālās statistikas pārvalde atzīst, ka nelabvēlīgas demogrāfiskās situācijas un negatīvā migrācijas saldo dēļ Latvijā turpina samazināties cilvēku skaits. Kaut arī samazinājuma tempi pēdējos gados kļuvuši lēnāki, dabiskās kustības un migrācijas dēļ iedzīvotāju skaits Latvijā no 1991. līdz 2001. gadam samazinājās par 321 tūkstoši. 2002. gada sākumā Latvijā dzīvoja 2 345 768 cilvēki. Tas ir par 12% mazāk nekā salīdzinot ar 1989. gada tautas skaitīšanas datiem²⁹. Šī tendence samazināties iedzīvotāju skaitam ir saglabājusies. Aplūkojot laika posmu no 2003. gada līdz 2008. gadam, tad valstī iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 50175 iedzīvotājiem. Iedzīvotāju dabiskais pieaugums 1991. gadā kļuva negatīvs, un tāds joprojām ir. 2001. gadā mirušo skaits par 13,3 tūkstošiem pārsniedz dzimušo skaitu un dabiskais pieaugums bija mīnus 5,7. 2001. gadā iedzīvotāju skaits Latvijā samazinājās par 0,8%, tai skaitā dabiskās kustības dēļ – par 0,6% un migrācijas – par 0,2%³⁰.

Pēc Ekonomiskās sadarbības un attīstīto valstu organizācijas darba grupas domām, Latvijas izglītībā ir daudzas pakāpeniskas izmaiņas, bet minimālas stratēģiskas reformas.

Zinot dzimušo bērnu skaitu, iespējams prognozēt skolēnu skaitu vismaz turpmākajiem pieciem gadiem, līdz mācības 1.klāsē uzsāks 2001.gada dzimušie bērni. Pieņemot, ka arī turpmākajos trīs gados dzims aptuveni tikpat bērnu, cik trijos iepriekšējos, iespējams prognozēt situāciju līdz 2010.gadam: 2003.gada rudenī 1. līdz 6. klases skolēnu skaits būs ap 196 500, bet 2007.gadā šajās klasēs mācīsies tikai aptuveni 136 900 bērnu vai par 30% mazāk; savukārt vēl lielāka problēma sagaidāma laikā līdz 2010.gadam, kad pamatskolas skolēnu skaits var samazināties pat par 40% salīdzinot ar šo mācību gadu³¹.

Skolu reorganizācijas un slēgšana ir sagaidāma visā Latvijā. Vispārējās izglītības iestāžu skaits valstī triju pēdējo gadu laikā (no 2004.-2007. gadam) samazinājies par 18, izglītojamo skaits – par 35761 skolēniem³².

²⁹ Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002.g.: „Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai”; Rīga, 2003. 43. lpp.

³⁰ Turpat, 43. lpp.

³¹ Turpat, 44. lpp.

³² Centrālā statistikas pārvalde. Sk. internetā(30.03.2008.) <http://www.csb.gov.lv/>

1.6. Lauku skolas

Kā, veicot administratīvi teritoriālo reformu negatīvās demogrāfiskās situācijas apstākļos, nodrošināt vienlīdz augstu izglītības kvalitāti lauku pašvaldībās? Situācijas izmaiņas daudz jūtīgāk par politiķiem un ministriju speciālistiem uztvēruši bērnu un jauniešu vecāki. Zinot demogrāfiskās situācijas saasināšanos, mazo skolu izglītības programmu īstenošanā mazajām pašvaldībām grūtāk atbalstīt skolotāju kvalifikācijas celšanu, sniegt skolai nepieciešamos finansu līdzekļus telpu tehniskajam iekārtojuma un uzturēšanai, interešu izglītības realizēšanai. Vecāki, rūpējoties par bērna kvalitatīvu izglītību un vispusīgu attīstību, izvēlas skolas, kurās šie nosacījumi ir kvalitatīvāki.

Taču jāņem vērā arī tas, ka ir vecāki, kas ar bažām raugās uz notiekošo mazajās skolās, jo šīs skolas ir liels atbalsta punkts viņu bērnu izglītībā. Bērni no sociālā riska ģimenēm, mazajās lauku skolās iegūst milzīgu atbalstu no pašvaldības, ar to domājot, ka pašvaldība nodrošina bērnu transportu, bezmaksas ēdināšanu, bezmaksas mācību materiālus, no vecākiem tiek prasīts tikai tik daudz, lai viņi rūpētos par to, ka bērns apmeklētu skolu. Kā minēts I. Bebrišas, I. Ieviņas, L. Krastiņas, pētījumā „Skolēnu atbiršana pamatskolās. Problēmas risinājumi”, tad tieši nozīmīga loma bērnu izglītošanā ir ģimenes ekonomiskajam kapitālam, tādejādi var tikt apdraudēta bērnam iespēja apmeklēt skolu, jo vecākiem ir ierobežotas iespējas nodrošināt bērnus ar nepieciešamiem mācību materiāliem, kā arī nokļūšanu uz skolu³³.

Politiki turpina diskutēt par nepieciešamajām izmaiņām, kas skar izglītības reformu, pagastu apvienošanas novados un reģionu veidošanu, vecāki un jaunieši nediskutē – viņi izvēlas labākās skolas, kaut arī tās atrodas tālāk no dzīvesvietas. Piemēram, 2002./2003. mācību gadā Dobeles ģimnāzijā (no 7. līdz 12. klasei) mācības sāka 43% skolēnu no citām pašvaldībām, bet vidēji pilsētā ir 35% no visiem izglītojamiem, kuri nāk no 74 citām pašvaldībām. Līdzīgi procesi vērojami arī citās mazpilsētās, piemēram, Tukumā 22% skolēnu ir citu pašvaldību teritorijā dzīvojoši bērni. Rajonu centru pilsētu domēm nākas arvien vairāk paplašināt līgumu slēgšanu par izglītības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem, un situācija vedina domāt, ka ar

³³ I. Bebriša, I. Ieviņa, L. Krastiņa, „Skolēnu atbiršana pamatskolās. Problēmas risinājumi”; Baltic Institute of Social Sciences, 2007. 19. lpp.

skolas tuvumu un atziņu, ka tā ir pagasta kultūras centrs, nepietiek, lai pašvaldības vienmēr varētu pietiekami motivēt vecākus un viņi sūtītu savas atvases vietējā izglītības iestādē. Tomēr ir novērojama arī skolēnu plūsma no vienas lauku skolas uz otru, ja otra ir spējīga piedāvāt progresīvāku izglītības vidi, jaunas programmas un citas attīstības iespējas. Tāpēc ir būtiski, lai pašvaldība veicinātu skolas attīstību un uzlabotu tās tēlu – ar to domājot, kaut vai elementāras lietas, kā skolas remonts, mācību līdzekļu iegāde, skolotāju tālākizglītība, kas veicinātu jaunu izglītības metožu pielietošanu mācību procesā. Lai nebūtu situācija, kad skola ir apstājusies savā attīstībā, kad tā vairāku gadu desmitu laikā ir palikusi nemainīga – novecojuši galdi, tāfeles, kas vēl skolā palikuši no Padomju laikiem. Lai vecākiem izdarot izvēli par labu kādai skolai, tomēr izvēlētos savai dzīvesvietai tuvāko skolu. Jo ja vecāki redz skolā kādu attīstību, tad arī viņi ir spējīgi saskatīt tās perspektīvas, tādejādi ticot, ka viņu bērni spēs attīstīties kopā ar skolu.

Vairums vecāku nav pārliecināmi, ka mazā klasē bērnam vienmēr iespējams sasniegt labākus mācību rezultātus nekā lielākā pilsētas skolas klasē, jo skolotāju kvalifikācija ne vienmēr ir tikpat augsta kā lielajās skolās. Nenoliedzot efektīvas darba formas mazās grupās un individuālas pieejas nozīmi katram skolēnam, arī lielo skolu pedagogi atzīst, ka augstu izglītības sasniegumu sekmēšanai skolēnu skaitam klasē jābūt optimālam – no 24 līdz 26 skolēniem³⁴. Manuprāt, ir ļoti būtiski, lai bērns „nepazustu” šajās milzīgajās klasēs, lai nepaliktu skolotāja neievērots. Tāpēc ir ļoti būtiska individuālā pieeja bērniem, lai katram būtu iespēja ar skolotāja palīdzību izprast mācību vielu. Jo kā zināms, lai saprastu sarežģītas lietas, vispirms ir jāiemācās elementārās lietas. Piemēram, skolēns nevar sekmīgi uzrakstīt domrakstus, neiemācoties lietot pieturzīmes.

Vispārējā izglītība joprojām ir viena no vietējās pašvaldības darbības prioritātēm. 2001.gada jūnijā socioloģisko pētījumu firma SKDS pēc īpašu uzdevumu ministra valsts reformu lietās sekretariāta pasūtījuma aptaujāja Latvijas iedzīvotājus, lai uzzinātu viņu vērtējumu par pašvaldību darbu un noskaidrotu attieksmi pret administratīvi teritoriālo reformu.

Aptaujas dalībniekiem lūdza novērtēt, kā viņus apmierina pašvaldības darbs atsevišķās jomās: izglītībā, sociālajā aprūpē, iedzīvotāju informēšanā par domes (padomes) darbu un domes (padomes) darba stils.

³⁴ Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002.g.: „Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai”; Rīga, 2003. 46. lpp.

Vairāk nekā puse aptaujāto atzina, ka pašvaldības darbs nevienā no šīm jomām nav bijis apmierinošs, pretenzijas respondentiem bijušas arī pret izglītības kvalitāti. Pētījuma autori atzīmē, ka pieaug iedzīvotāju satraukums par pašvaldības spēju nodrošināt izglītību, palielinoties pašu respondentu izglītības līmenim. Kopumā pilsētu iedzīvotāji ir prasīgāki pret saņemto pakalpojumu kvalitāti nekā laucinieki. Starp reģioniem visnepmierinātākie ar izglītības kvalitāti ir kurzemnieki³⁵.

SKDS(Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs)³⁶ aptaujas galvenajos secinājumos minēts, ka: pašvaldību darba vērtējums ir samērā negatīvs – maz ir apmierināto ar pašvaldību darbu izglītības un sociālās aprūpes jomā, tikai katrs piektais iedzīvotājs ir apmierināts ar to, cik lietderīgi pašvaldības izmanto budžeta līdzekļus; pastāv reāli draudi, ka tuvākā vai tālākā nākotnē Latvijas lauki izmirs. Tikai 16% aptaujāto lauku iedzīvotāji ir pārliecināti, ka bērni var palikt pagastā. Divreiz vairāk ir to lauku iedzīvotāju, kuri pilnīgi noteikti uzskata, ka viņu bērniem jāpamet dzimtā pašvaldība, jo viņiem tajā nav nākotnes. Pieskaitot tos, kas devuši svārstīgas atbildes, divas trešdaļas laucinieku apzinās, ka viņu bērniem var nākties doties uz citurieni; aptaujas rezultāti parāda, ka reformas paātrināšana vai kavēšana ir jautājums par to – būt vai nebūt Latvijas laukiem.

Par spīti tam, ka daudz lauku skolu iespējas gādāt par konkurētspējīgu izglītību ir apšaubāmas, daudzviet tās tiek turētas pie dzīvības par katru cenu. Vēl pērn (2000.gadā) no 504 Latvijas pamatskolām 161 skolēnu skaits bija mazāks par 100³⁷.

Laukos novērojama visaptveroša demogrāfiskā krīze, kā arī sāka administratīvi teritoriālā reforma, taču lielākā daļa pašvaldību nav pietiekami plānojušas turpmāko izglītības politiku.

Pasaules Bankas pārstāvji atzīst, ka vairāk nekā puse Latvijas iedzīvotāju nav apmierināta ar vispārējās un profesionālās izglītības kvalitāti, kaut arī izglītība ir atzīta par vienu no valsts prioritātēm un izglītības finansējumam ir tendence palielināties. 1999.gadā no valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumiem izdevumi izglītībai bija 15,1 procents, kas veidoja otru lielāko finansējuma daļu aiz sociālās apdrošināšanas un nodrošināšanas³⁸.

³⁵ Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002.g.: „Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai”; Rīga, 2003. 46. lpp.

³⁶ Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS. Sk. internetā(22.04.2008.) <http://www.skds.lv/index.php?lng=1Lat&c=1>

³⁷ Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002.g.: „Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai”; Rīga, 2003. 46. lpp.

³⁸ Turpat, 46. lpp.

Speciālisti norāda, ka iemesls izglītības kvalitātes neapmierinošajam līmenim nevarētu būt finansējuma trūkums. Izglītības izdevumu īpatsvaram iekšzemes kopproduktā ir bijusi tendence pieaugt no 4,0 procentiem 1993.gadā līdz 6,0 procentiem 1998.gadā. 1995.gadā valsts un pašvaldību budžeta izdevumi izglītībai bija 158,4 miljoni latu. Darba algām un sociālajam nodoklim izlietoja 72 procentus, mācību iestāžu uzturēšanai: sakaru pakalpojumi, kārtējā un kapitālā remonta darbu apmaksā, izdevumi apkurei, apgaismošanai, enerģētisko materiālu iegādei u.c. – 26 procentus, ar mācību procesa uzlabošanu saistītajiem izdevumiem – divus procentus no kopējiem izdevumiem izglītībai. Rietumeiropas valstīs attiecība starp trim minētajām izdevumu pozīcijām vidēji ir attiecīgi 80, 10 un 10 procentu. Ja Latvijā būtu šāda izdevumu attiecība, tad izglītības sistēma mācību procesa kvalitātes attīstībai gada laikā papildus varētu izlietot apmēram 25,3 miljonus latu. Tātad, tērējot nosacīti tikpat daudz līdzekļu izglītībai, cik Eiropas valstīs, Latvijā izglītības kvalitāte pretēji gaidītajam nevis pieaug, bet gandrīz draudīgi šūpojas vai pat pazeminās.

Izglītības finansēšana ir un būs lielākā problēma Latvijas izglītības sistēmā. Ekonomiskie un sociālie aspekti arvien palielinās izglītības izmaksas. Kā arī problēmas saistās ar nacionālo minoritāšu(īpaši krievu) integrācija latviešu kopienā.³⁹ Interesants fakts, ka 1991. gada izglītības akts iekļāva to, ka mācības ir jānodrošina latviešu, krievu un angļu valodā, bet tiek nodrošinātas pilnīgas mācības tikai latviešu valodā⁴⁰.

Labas, pieprasītas skolas varētu dot iespēju ne tikai bērniem saņemt kāroto izglītību, bet arī zināmu finanšu stabilitāti pašvaldībai. Ministru kabineta noteiktā pašvaldību savstarpējo norēķinu summa par katru izglītojamo ir mazāka par reāli nepieciešamajiem līdzekļiem izglītības iestāžu uzturēšanai un attīstības sekmēšanai. Šobrīd var atzīt, ka ir izdevīgi mācīt citu pašvaldību bērnus tikai tad, ja izglītības iestāžu uzturēšanas izdevumi ir tuvi Ministru kabineta noteiktajiem 126 latiem gadā vispārējās izglītības iestādē, 346 latiem pirmsskolas izglītības iestādē, 105 latiem vakara un neklātienē izglītības iestādē. Šiem skaitļiem tuvotes var skolas, kuras pirmkārt efektīvi izmanto energoresursus un kurās nav jāiegulda lieli līdzekļi kapitālajiem remontiem un tehniskā personāla darba apmaksai, turklāt šo iestāžu

³⁹ T. Neville Postlethwaite. *International encyclopedia of national systems of education*; Second edition; Predamon, 1995.542. lpp.

⁴⁰ The British Council „*International Guide to Qualifications in Education*” Fourth Edition; 1996. 479.lpp.

telpām jābūt pietiekami noslogotām. Šādi kritēriji arvien grūtāk būs piemērojami daudzām lauku skolām – gan ar kādreizējo „vērienu” celtajām, gan pilīs un bijušo muižu ēkās esošajām. Jebkuras pašvaldības vadītājs atzīs, ka izglītība ir viena no prioritātēm, tomēr nav iespējams atvēlēt pietiekami daudz līdzekļu iestāžu attīstībai, ja tek jumts, šķiebjas siena vai sapuvusi grīda. Neapšaubāmi, ka skolēnu drošība tomēr būs pirmajā vietā, un atkal pietrūks naudas jauniem datoriem, internetam, laboratorijām, grāmatām, skolotāju izglītībai... un galu galā – nekur nav teikts, tieši kas pašvaldībai par minētajiem 126 latiem jānodrošina katram pamatskolas vai vidusskolas skolēnam⁴¹.

Joprojām vecāki būs neizpratnē par skolu lūgtajiem un pašvaldību atbalstītajiem ziedojumiem, atbalsta fondiem un līdzīgām aktivitātēm, jo izglītības likumā ir noteikta bezmaksas izglītība gan pamatskolā, gan vidusskolā.

Pašvaldības ar lielāku vai mazāku līdzdalību kopā ar valsti finansē skolu darbību. Izglītības iestāžu uzturēšanai pašvaldības atvēl 40 līdz 60% no kopējā budžeta, tomēr, salīdzinot ar attīstīto valstu skolām, vairums Latvijas skolu nav dēvējamas par modernām izglītības iestādēm. Nav pamata cerēt, ka tuvākajos gados varētu palielināties pašvaldību izdevumi izglītībai, tāpēc jāmeklē iespēja racionālāk izmantot esošos resursus.

Pasaules Bankas speciālisti norāda uz resursu nelietderīgu izmantošanu izglītības sistēmā, kas galvenokārt saistīta ar neefektīvu siltumenerģijas ražošanu un kontroli, kā arī telpu un cilvēkresursu neracionālu izmantošanu. Latvijas izglītības iestādes telpu platība uz vienu skolēnu ir gandrīz divas reizes lielāka nekā Rietumeiropas un Ziemeļamerikas valstīs ar augsti attīstītu izglītības sistēmu. Latvijas skolās ēku apkures un apgaismošanas izmaksas uz skolēnu ir vairāk nekā divas reizes lielākas nekā Rietumvalstīs ar līdzīgiem klimatiskajiem apstākļiem.

Arī valsts piešķirtās mērķdotācijas pedagogu algām tiek sadalītas nevienmērīgi. Pat viena rajona robežās situācija šķiet apspriešanas vērta. Skolās ar lielu skolēnu skaitu klasē skolotāju algām gadā tiek tērēts mazāk valsts līdzekļu viena bērna izglītošanai nekā mazās skolās⁴².

Skolas ar mazāko skolēnu skaitu saņem vairāk valsts līdzekļu pedagogu darbu apmaksai. Vai salīdzinoši lielās izmaksas algām kopā ar ievērojamiem pašvaldības

⁴¹ Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002.g.: „Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai”; Rīga, 2003. 47. lpp.

⁴² Turpat, 47. lpp.

līdzekļiem ir atbilstošas mazo skolu nozīmībai? Vai šajā gadījumā skola ir efektīva? Tajā pašā laikā – ko pagastā darītu tie daži skolotāji, kuri paliktu bez darba un kas notiktu ar skolas ēku, ja skolas tajā vairs nebūtu? Vai daži skolas vecuma bērni nepaliktu vispār bez izglītības, ja tuvējo skolu slēgtu? Lai skolu slēgšanas varbūtību kaut nedaudz attālinātu, samazinoties bērnu skaitam pagastā, kā arī daļējai bērnu migrācijai pilsētas skolu virzienā, skolās sāk veidot apvienotās klases, cerot, ka tas palīdzēs izdzīvot mazajām skolām, saglabāt pagasta pierasto infrastruktūru, iedzīvotājiem sniedzamo pakalpojumu loku. Tomēr reizē ar apvienoto klašu veidošanu samazinās kopējais valsts apmaksāto mācību stundu skaits un nepieciešamo skolotāju skaits šādās skolās. Pilsētu skolas aicina darbā mobilākos laukus skolotājus, piedāvā pilsētā labākus sadzīves apstākļus⁴³.

Pēdējo piecu gadu laikā novērojama skolotāju skaita samazināšanās lauku skolās. Lai saņemtu kaut vai vienas slodzes lielāko atalgojumu 130 latus („uz papīra”), lauku skolā palikušie, pieredzes bagāti pedagogi ar augstāko izglītību nereti spiesti mācīt vairākus priekšmetus, kas savukārt samazina skolotāja darba kvalitāti, jo viņi pārsvarā nav gatavi straujām situācijas izmaiņām. Arī mācīšana apvienotajās klasēs rada sarežģījumus. Sagatavošanās šādām stundām prasa vairāk laika, stundās jāizmanto īpašas darba metodes, tāpēc ne katrs skolotājs labprāt piekritīs šādiem darba nosacījumiem. Šādas klases ir samērā liels jaunums lielākā daļā Latvijas pamatskolu, jaunie vecāki par tādām labākajām gadījumā ir tikai dzirdējuši. Lielākā daļa pedagogu nekad nav mācījušies darbu ar apvienotajām klasēm un tādas nav ilgstoši strādājuši. Sākot darbu šādā klasē, skolotājam varētu trūkt materiālu, darba burtnīcu, kas rosina lielāku individuālo darbu; skolotājam var pietrūkt jaunu darba metožu sarežģītajā situācijā. Pedagoģiskajās augstskolās nav īpašu kursu ne studentiem, ne strādājošiem skolotājiem. Šī izglītības joma pašreiz ir skolotāju pārziņa. Līdz ar to grūti teikt, vai apstiprinātais pamatizglītības standarts ir pilnīgi apgūstams šādās klasēs, nemaz nerunājot par iespēju attīstīt skolēnos radošās spējas, ievirzīt pētniecības darbā. Mūsu novērojumi liecina, ka vecāki ar neuzticību raugās uz bērna iespējām saņemt labu izglītību, mācoties apvienotajā klasē, nezinot skolas pastāvēšanas iespējamību tuvākajos gados, rezultātā skolu reorganizācijas un slēgšanas jau notiek. Vispārējās

⁴³ Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002.g.: „Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai”; Rīga, 2003. 47. lpp.

izglītības iestāžu skaits valstī triju pēdējo gadu laikā samazinājies par 29, izglītojamo skaits – par 9440 skolēniem⁴⁴.

Rajonu centru pilsētu pašvaldības, kurās ir liels izglītības iestāžu tīkls un ievērojams skaits pedagogu, turpretī var rēķināties ar stabiliem ieņēmumiem no valsts dotēto algu ienākuma nodokļa, pedagogu darbavietu pieprasījumu un iedzīvotāju kopējā izglītības līmeņa stabilitāti⁴⁵.

Stabilas darbavietas un algas ir nodrošinātas arī izglītības iestāžu tehniskajiem darbiniekiem. Pašvaldībā sniegto pakalpojumu apmaksai (dzīvokļu īre, komunālie pakalpojumi, veselības aprūpe u. tml.), arī dažādu preču iegādei tiek iztērētas izglītības iestādes strādājošo algas, kas daļēji atkal atgriežas pašvaldībā dažādu nodokļu un ieņēmumu veidā. Tomēr Ministru kabineta noteikumi par vispārējās pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo, kā arī citi normatīvie dokumenti nosaka kārtību, kāda tiek aprēķinātas pedagogu algas, un pagasta pašvaldība šajā procesā neko būtisku nevar ietekmēt. Rajonu centru pilsētu domes un dažviet arī pagasta padomes izlemj par pašvaldības piemaksu piešķiršanu pie darba algas izglītības iestāžu vadītājiem vai atsevišķu priekšmetu skolotājiem, kurus grūti atrast, piedāvājot algu valsts noteiktajā kārtībā. Papildus valsts piešķirtajiem līdzekļiem pašvaldības var atvēlēt īpašus līdzekļus skolotāju darba apmaksai, piemēram, klases dalīšanai grupās, pulciņu darbam, sociālā pedagoga darba apmaksai, tomēr šī summa būtiski neietekmē katra pedagoga saņemamo summu.

Pastāvošajā darba apmaksas sistēmā algu būtiski neietekmē skolēnu skaits klasē vai darbs ar apvienotajām klasēm. Ja vien klase tiek atvērta, nav nozīmes, vai lauku skolas klasē mācas astoņi bērni vai rajona centra skolā 34 skolēni, skolotāju algas ir līdzīgas, tomēr lielās skolās vienam skolotājam ir iespējams strādāt vairāk nekā vienu slodzi, labot vairāk burtnīcu, audzināt lielāku klasi u. tml., tādējādi saņemot lielāku algu. Vilinošāka skolotājam var izrādīties pilsētas vide ar lielākām kultūras iespējām un labākiem sadzīves apstākļiem⁴⁶.

Tā kā Latvijas augšupeja var būt lielākā mēra balstīta uz izglītotu cilvēku darbību, nevis strauju rūpniecības vai lauksaimniecības attīstību, tad izglītības sistēmai ir jānodrošina kvalitatīva un visiem pieejama zināšanu apguve. Visa pamatā

⁴⁴ Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002. g.: „Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai”; Rīga, 2003. 47. lpp.

⁴⁵ Turpat, 47. lpp.

⁴⁶ Turpat, 47. lpp.

jābūt augsti profesionāliem skolotājiem – tādiem, kas labi pārvalda klasiskās darba metodes, ir atvērti izglītības jauninājumu ieviešanai skolā, prot darboties patiesi demokrātiski, ne tikai runāt par demokrātijas nozīmi, kas vēlas un spēj iepazīties ar pasaules pieredzi un sniedz to bērniem. Vecāki vēlas bērniem izglītības iestādi ar mūsdienīgi aprīkotiem kabinetiem gan fizikā, gan ķīmijā, gan bioloģijā un svešvalodas, gan arī citos mācību priekšmetos; skolu ar mūsdienīgu sporta bāzi – zāli, stadionu un peldbaseinu, ar labi aprīkotām telpām visdažādākajiem interešu izglītības pulciņiem (piemēram, teātrim, modernajām dejām, tehniskajai jaunradei u. tml.), ar labu ēdnīcu un kafejnīcu, ar modernu bibliotēku – informācijas centru, visiem skolēniem pieejamiem datoriem ar interneta pievienojumu, ar plašu skolas sadarbību gan Latvijā, gan pasaulē, ar iespēju ikvienam aktīvi piedalīties skolas dzīvē. Vecāki uzskata, ka šāda skolā bez grūtībām varētu mācīties bērni ar speciālām vajadzībām, skola būtu pieejama jau pirmsskolas vecumā un arī vietējie iedzīvotāji to varētu izmantot savas izglītības papildināšanai un brīvā laika organizēšanai. Laba skola noteikti izstrādātu un īstenotu bērnu vajadzībām un spējām atbilstošu izglītības programmu, ņemot vērā valsts attīstības virzienus.

Lauku skolas direktori atzīst, ka bieži vien vecāki ir apmierināti ar sākumskolas klasēm tuvākajā skolā, bet no 5., 6. vai 7. klases vēlas pārcelt bērnus uz pilsētas skolām, pamatojot, ka jaunajās skolās būs kvalificētāki gan svešvalodu, gan fizikas, gan ķīmijas un matemātikas skolotāji, būs gana laba izglītība informātikā un pieejams internets, sporta zāle un citas iespējas.

Joprojām daudzi lauku bērni ceļā uz skolu pavada ievērojamu dienas daļu. Lai aizietu uz piecu vai sešu kilometru attālo skolu un atnāktu mājās, varētu būt nepieciešamas 1,5 līdz 2 stundas dienā. Ja skolai būtu savs autobuss, tad šādā laikā skolēns varētu aizbraukt pat 80 līdz 100 kilometru, nemaz nerunājot par iecerēto vidusskolu, kas atrodas 30 kilometru attālumā⁴⁷.

Lai iegūtu datus par to, kā mainījies vispārizglītojošo skolu skaits laukos, es apkopāju Latvijas Republikas Izglītības un Zinātnes ministrijā pieejamos datus par skolu skaitu valstī (skat. 1.2. tabulu). kā redzams 1.2. tabulā, tad skolu skaits laukos ir mainījies. Salīdzināju kā mainījies skolu skaits laukos no 2000./2001. mācību gada līdz 2007./2008. mācību gadam. Astoņu gadu laikā kopējais lauku skolu skaits ir

⁴⁷ Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002. g.: „Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai”; Rīga, 2003. 49. lpp.

palielinājies, t.i. no 606 lauku skolām 2000./2001. mācību gadā. līdz 712 lauku skolām 2007./2008. mācību gadā. Kā redzams tabulā, tad it īpašs skolu skaita pieaugums novērojams 2003./2004. mācību gadā, kad sākumsskolu skaits palielinājies par 6 skolām; pamatskolu skaits – par 41 skolu; vidusskolu skaits – par 108 skolām un specscolas – par 2 skolām. Kopumā skolu skaits šajā gadā palielinājies par 158 skolām. Taču turpmākos gadus ir novērojama lauku skolu skaita samazināšanās. Salīdzinoši ar 2003./ 2004. mācību gadu, kad bija novērojams milzīgs skolu skaita pieaugums, tad ar katru gadu skolu skaits samazinājies, proti, 2004./2005. m.g. skolu skaits samazinājies par 11 skolām; 2005./2006. m.g. – par 8 skolām; 2006./2007. m.g. – par 9 skolām un 2007./2008.m.g. – arī par 9 skolām. Šīs skolu skaita izmaiņas skārušas tieši sākumskolas un pamatskolas, jo vidusskolu skaits ir palicis gandrīz nemainīgs, t.i. kopš 2003./2004. m.g. lauku vidusskolu skaits ir nemainīgi 214 skolas, tikai 2005./2006.m.g. vidusskolu skaits ir samazinājies par 3 skolām, bet jau nākošā gadā – 2006./2007. m.g. šis skaits pieaudzis par 3 skolām un 2007./2008.m.g.samazinājies par vienu vidusskolu.

1.2. tabula

LR vispārizglītojošo dienas skolu skaits laukos⁴⁸

LR vispārizglītojošo dienas skolu skaits laukos					
	Kopā	Sākumskolas	Pamatskolas	Vidusskolas	Specskolas
2000./01.	606	43	413	111	39
2001./02.	600	40	413	108	39
2002./03.	591	37	409	106	39
2003./04.	749	43	450	214	42
2004./05.	738	39	443	214	42
2005./06.	730	37	440	211	42
2006./07.	721	34	431	214	42
2007./08.	712	29	429	213	41

Lielāko daļu no Latvijas vispārizglītojošām skolām var uzskatīt par lauku skolām, no kurām 2007. gadā bija 170 skolas, kur skolēnu skaits bija 70 – 100 audzēkņu; 75 skolās bija 50 – 69 audzēkņu un 51 skolā mācījās mazāk par 50

⁴⁸ Reģistri un statistika. Sk. Internetā(30.03.2008.) <http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika.html>

bērniem. Kā arī ļoti būtisks ir fakts, ka tika saglabātas klases ar nepilnu skolēnu skaitu, proti, 2006./2007. m. g. – 293, bet 2005./2006. m. g. – 181.⁴⁹

Skolēnu skaits lauku skolās samazinās un tiek slēgtas skolas, savukārt pilsētu skolas saskaras ar lielām problēmām, kas saistās ar telpu trūkumu, kas rada situāciju, ka skolēniem ir jāmacās divās maiņās (20% skolēnu apmeklē skolu pēcpusdienā)⁵⁰.

1.7. Izglītības pētījumi

Latvijas izglītības jomā ir veikti daudzi un dažādi pētījumi, tādejādi varam secināt, ka šī joma ir diezgan plaši izpētīta.

Šajā nodaļā apskatīšu daļu no šiem izglītības pētījumiem.

- Skolēnu atbiršana pamatskolās. Problēmas risinājumi.

Pētījums veikts 2007. gadā. Tā autori ir Iveta Bebrīša, Ilze Ieviņa, Līga Krastiņa. Pētījuma mērķis ir sniegt atbildi uz vairākiem savstarpēji saistītiem jautājumiem par skolēnu atbiršanas problēmu un tās risināšanas iespējām. Kādi faktori veicina skolēnu atbiršanu no pamatskolas? Kā dažādi izglītības sistēmas aspekti veicina skolēnu lēmumu ilgstoši kavēt mācības un pamest skolu? Kas pašlaik tiek darīts riska grupas bērnu un atbirušo skolēnu integrācijai izglītības sistēmā? Kā dažādas institūcijas (skolas, pašvaldības, sabiedriskās organizācijas un jauniešu iniciatīvu centri) iesaistās problēmas risināšanā? Kādi šķēršļi rodas darbā ar riska grupas bērniem un atbirušajiem skolēniem? Kā efektīvāk panākt skolēnu atbiršanas sarukšanu?⁵¹

- Skolotāju tolerances barometrs

Pētījums veikts 2007. gadā. Tā autori ir Ivars Austers, Marija Golubeva, Ieva Strode. Pētījuma gaitā tika izvērtētas skolotāju attieksmes pret tolerances audzināšanu skolā un pret pašu skolotāju lomu tolerances veicināšanā. Tika noskaidrotas skolotāju sociāli psiholoģiskās orientācijas uz sadarbību ar skolēniem vai dominēšanu, un

⁴⁹ Viļķina, Ausma. Lauku skolām jāmainās. Sk. internetā(01.04.2008.) <http://www.apollo.lv/portal/life/articles/103906>

⁵⁰ T. Neville Postlethwaite. *International encyclopedia of national systems of education*; Second edition; Predamon, 1995. 538. lpp.

⁵¹ Izglītības pētījumi. Sk. internetā(12.04.2008.) <http://www.politika.lv/index.php?id=14892>

atsevišķi izdalīta skolotāju „izdegšanas” problēma. Viens no pētījuma aspektiem ir vērtējums par skolotāju gatavību iesaistīties konfliktu risināšanā starp skolēniem, ja konflikti notiek skolēnu sociālās izcelsmes, rases, tautības vai seksuālās orientācija dēļ.

Pētījums noskaidroja arī skolotāju uzskatus par valsts un pašvaldību institūciju lomu kā ekspertīzes avotu, kas palīdz mācīt par toleranci. Pētījums atklāj, ka skolotājpūrāt, jaunie pamatizglītības standarti, Nacionālā iecietības veicināšanas programma un pat Latvijas dalība ES maz ietekmē situāciju tolerances mācīšanā⁵².

- Pamatizglītību nepabeigušie skolēni

Pētījums veikts 2006. gadā.

Starptautiskais pētījums „Pamatizglītību nepabeigušie skolēni” tāpat kā sešu valstu izglītības politikas centru pētījumu rezultāts ar secinājumiem, kas iziet ārpus tā dalībvalstu izglītības sistēmu konteksta un vērtē bijušo sociālisma valstu izglītības sistēmu vājumu attiecībā uz sociālo iekļaušanu cilvēka izglītībai un izaugsmei svarīgākajā posmā – pamatskolā.

Pētījuma autori izvērtēja skolēnu „atbiruma” iemeslus pamatskolas posmā, nonākot pie secinājuma, ka mērķa grupas valstīs obligātā izglītība pārāk bieži tiek izprasta kā cilvēka (skolēna) pienākums, bet ne vienmēr pastāv skolēnam draudzīga vide un materiālais nodrošinājums, lai īstenotu cilvēka tiesības uz izglītību. Skolas izvairās no atbildības, norādot uz skolēnu vai skolēna ģimeni kā atbildīgo pusi, un rezultātā cieš vājākie – skolēni no maznodrošinātām ģimenēm, vai no ģimenēm, kur vecākiem pašiem ir zems izglītības līmenis.

Pētījuma autori apkopoja secinājumus katrā valstī atsevišķi un pa sešām valstīm kopumā. Pētījuma ziņojumā ir iekļauti arī ieteikumi politikas veidotājiem, skolām un pašvaldībām, kā arī skolēnu vecākiem un skolēniem.

Pētījumu finansēja Atvērtās sabiedrības institūts un īstenoja Network of Education Policy Centres (Izglītības politikas centru tīkls)⁵³.

- Pedagogu izglītības kvalitātes vērtēšana Eiropā

Pētījums veikts 2006. gadā.

⁵² Izglītības pētījumi. Sk. internetā(12.04.2008.) <http://www.politika.lv/index.php?id=14838>

⁵³ Turpat, sk. internetā(12.04.2008.) <http://www.politika.lv/index.php?id=11746>

Ziņojumā sniegts pārskats par pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības skolotāju pedagoģisko pamatstudiju un tālākizglītības iestāžu un programmu kvalitātes vērtēšanas un akreditācijas procesiem.

Pedagoģisko pamatstudiju vērtēšana ziņojumā tiek skatīta augstākās izglītības vērtēšanas procesa kontekstā, tiek salīdzināti ārējās vērtēšanas un pašvērtēšanas procesi Eiropas valstīs, analizēta vērtēšanas rezultātu izmantošana un profesionālās pilnveides vērtēšana.

Ziņojumā secināts, ka divas trešdaļas no pētījumā aplūkotajām valstīm augstākās izglītības vērtēšanu reglamentē tikai vispārēji; Pedagogu pamatstudiju ārējā vērtēšana un pašvērtēšana ir obligātas lielākajā daļā Eiropas valstu; ārējā vērtēšanā parasti tiek izmantots pašvērtēšanas ziņojums; ārējo vērtēšanu parasti veic ekspertu komisijas, kolēģi vai inspektori, studējošo iekļaušana vērtētāju komisijās ir obligāta vai tiek rekomendēta piecās valstīs; lielākajā daļā valstu ārējā vērtēšana kalpo par pamatu lēmumam par iestādes vai programmas (atkārtotu) akreditāciju, kas var ietekmēt arī iestādes valsts finansējumu. Gandrīz visās valstīs pastāv normatīvi attiecībā uz profesionālās pilnveides iestāžu akreditāciju un/vai vērtēšanu. Galvenās ārējās vērtēšanas procedūras ietver šo izglītības projektu aprakstu un/vai pašvērtēšanas ziņojumu analīzi⁵⁴.

- Dažādības integrācija valsts vispārējās izglītības sistēmā

Pētījums veikts 2005. gadā. Tā autore ir Marija Golubeva. Pētījuma finansētājs - Sorosa fonds – Latvija.

Pētījuma mērķis ir apzināt dažādības integrācijas paņēmienus citu Eiropas valstu izglītības politikā un praksē un, salīdzinot ar Latvijas vispārējās izglītības sistēmas situāciju un aktualitātēm, ieteikt veidus, kā pastiprināt dažādības un vienlīdzīgu iespēju principu atzīšanu Latvijas skolu sistēmas darbā. Tāpat tas norāda uz dažiem specifiskiem apstākļiem Latvijas skolu sistēmā, kurus, kā norāda intervētie politikas plānotāji un izglītības praktiķi, ir jāņem vērā, aplūkojot dažādības integrācijas iespējas Latvijā.

Rezultātā izstrādātās rekomendācijas nav konkrētu pasākumu kopums, bet gan drīzāk to jomu uzskaitījums, kurās ir nepieciešama turpmākā izvērtēšana. Bez šāda sistemātiska izvērtējuma un bez atklātas diskusijas par tā saistību ar vienlīdzīgas

⁵⁴ Izglītības pētījumi. Sk. internetā(12.04.2008.) <http://www.politika.lv/index.php?id=6132>

pieejamības izglītībai principu nav iespējama daudz kultūru sabiedrībai atbilstoša uzticama skolu sistēma.

Pētījums skar tādus jautājumus, kā mantotās skolu etniskās nošķirtības pārvarēšana, starpkultūru izglītības lomas palielināšana un dažādu grupu skolēnu sasniegumu sistemātisks monitorings ar mērķi panākt pilienveidīgāku vienlīdzīgu iespēju principu realizāciju⁵⁵.

- Pašvaldību izglītības politika: atšķirīgi viedokļi par vienām un tām pašām problēmām

Pētījums veikts 2004. gadā. Tā autori ir Agris Upenieks, Gints Malzubris, Ivars Austers. Pētījuma pasūtītājs – Providus.

Pētījums tapa, izmantojot pilotprojekta Pašvaldību izglītības politika rezultātus. Projekta galvenie mērķi bija iesaistīt sabiedrību izglītības stratēģijas veidošanā pašvaldībās, veicināt sadarbību starp pašvaldību un izglītības iestādēm, lai uzlabotu izglītības iestāžu darba kvalitāti un atsaucību vietējās sabiedrības vajadzībām.

Lai īstenotu šo pētījuma mērķi, tika izmantoti divi datu avoti – anketēšanas rezultātā iegūtie dati un ar interviju palīdzību papildus vāktie kvalitatīvie dati (katrā no pētāmajām pašvaldībām tika intervēti skolu, vecāku un pašvaldības pārstāvji).

Pilotprojektā piedalījās 3 pašvaldības – Rēzeknes pilsēta, Aizkraukles novads un Salacgrīva ar lauku teritoriju.

Pētījuma otrā posma galvenais mērķis bija meklēt atšķirības vienu un to pašu faktu, vienu un to pašu situāciju interpretācijā, lai tādējādi noteiktu pašvaldību un sabiedrības sapratnes punktus un sadarbības pamatprincipus.

Visās trijās pašvaldībās novērojama tendence, ka skolotājiem un pašvaldību pārstāvjiem priekšstats par vecāku interesēm un vajadzībām atšķiras no „īstajām”, vecāku pašu paustajām. Novērojama tendence, ka iesaistītās interešu grupas (vecāki, skolu un pašvaldību pārstāvji) nezina, kā pārējās grupas īsteno savas intereses un vajadzības. Visās intervijās paustajā parādās izteikta vienprātība par to, kas ir laba skola – visos gadījumos uzmanības fokusā ir vai nu bērnu drošība, vai labsajūta. Iegūtie dati parāda, ka, neatkarīgi no pašvaldību atrašanās vietas – ģeogrāfiskā novietojuma un statusa, ir vērojamas kopīgas iezīmes izglītības jomā. Uz pētījuma

⁵⁵ Izglītības pētījumi. Sk. internetā(12.04.2008.) <http://www.politika.lv/index.php?id=6132>

pamata ir izstrādāti ieteikumi pašvaldībām izglītības politikas veidošanā un īstenošanā⁵⁶.

- Izglītības reformas Latvijas sabiedrības integrācijai un labklājībai. Pārskats par izglītību Latvijā 2003./2004.

Pētījums veikts 2004. gadā. Tā autori ir Evija Kļave, Inese Šūpule, Brigita Zepa, Ineta Kristovska, Astra Visocka, Linda Krūmale, Aina Vilciņa, Gunārs Karlovičs, Sarmīte Vīksna, Ingrīda Muraškovska, Ieva Strode, Zanda Ulnicāne, Mārīte Seile, Jena Lejiņa, Andris Millers, Rīta Kaša, Aija Kalniņa. Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS piedāvā ikgadējo pārskatu par izglītību Latvijā, šajā ziņojumā meklējot atbildi uz jautājumiem, vai pašreiz Latvijas izglītībā notiekošās reformas veicina konkurētspējīgas sabiedrības veidošanos, vai tās ir tālredzīgas un virzītas uz sabiedrības labklājības pieaugumu, un kā Latvija ilgtermiņā var attīstīt potenciālās iespējas, ko piedāvā iestāšanās Eiropas Savienībā.

Pētījumā apskatītas trīs tēmu bloki: 1. Mazākumtautību izglītības reforma (divplūsmu skolu pieredze, 2004.gada reforma mazākumtautību skolās); 2. Pirmsskolas un pamatskolas izglītības efektivitāte (Rīgas skolotāju algu sistēma, pamatizglītības iegūšanas iespējas bērniem ārpus izglītības sistēmas, pirmsskolas izglītība); 3. Augstākā un pieaugušo izglītība (studiju līgumi, maznodrošināto jauniešu iespējas, pieaugušo izglītības finansēšana).

Katrā no tēmām autori analizējuši situāciju, identificējot problēmas un sniedzot ieteikumus pozitīvām pārmaiņām. Pētījumā secināts, ka zināšanu ekonomikas attīstībai Latvijā nepieciešama Izglītības un zinātnes, Finanšu un Ekonomikas ministrijas sadarbība; valdība aicināta strādāt pie nākamās Latvijas Izglītības attīstības koncepcijas, kā arī ik gadu jāplāno ieguldījumu pieaugums izglītībai⁵⁷.

Tādejādi pateicoties šiem un daudziem citiem izglītības pētījumiem, mēs varam iegūt priekšstatu par izglītības situāciju Latvijā.

⁵⁶ Izglītības pētījumi. Sk. internetā(12.04.2008.) <http://www.politika.lv/index.php?id=6124>

⁵⁷ Turpat, sk. internetā(12.04.2008.) <http://www.politika.lv/index.php?id=6123>

1.8. Izglītība un socializācija

Skolā bērns ne tikai iegūst zināšanas, bet arī bērns iegūst jaunu sociālu statusu – skolēns. Vadošā darbība viņa dzīvē kļūst mācīšanās, kas ir saistīta ar pieaugušo mērķtiecīgi organizētu sociālās pieredzes apgūšanu. Skolā indivīds saskaras ar vēlamā, nepieciešamā(obligātā) un uzspiestā sfērām un apjēdz to atšķirības. Personību ietekmē sociālās kontroles institūtu darbība, skolēniem tiek uzlikta atbildība par viņa rīcību. Skolas laikā bērns kļūst par sociālās alternācijas subjektu(izvēlas savu rīcību no daudziem iespējamajiem variantiem), mācās pieņemt patstāvīgus lēmumus un uzņemt atbildību par tiem. Skolas laikā cilvēks sāk pa īstam dzīvot plašā sociālā kontekstā, apgūstot jaunu saskarsmes areālu, balstot savu uzvedību ne vairs tikai uz ģimenes, bet arī citu referento personu(skolotāju, vienaudžu) autoritāti un norādījumiem. Skolas gados aktīvi veidojas bērna un pusaudža pašapziņa un pašizziņa, cilvēks apgūst ar vecumposmu un dzimumu saistītas sociālās lomas, konkrētajai sabiedrībai raksturīgas sociālās normas un vērtības, sāk veidot pasaules uzskatu. Beidzot deviņgadīgo skolu, pusaudzis konstituējas kā pilsonis un iegūst bāzisko dzīvei un darbam nepieciešamo izglītību, kā arī saskarsmes iemaņas⁵⁸.

Ikvienam no mums ir jāsaskaras ar socializāciju. Tā ir ļoti nozīmīga personības veidošanā. Ļoti būtisks socializācijas aģents ir ne tikai ģimene, bet arī skola.

Svarīgākie socializācijas aģenti bērnībā ir ģimene, skola, vienaudžu grupa, ar kuru bērns kontaktējas un citi. Apmācība skolā nozīmē svarīgu pavērsienu bērnu socializācijā. Skolas gadiem raksturīga jaunu socializācijas aģentu parādīšanās bērnu dzīvē(skolotāji, skolas biedri) un sistemātiska sabiedrības kultūras apguve. Sākot mācīties skolā, bērns iesaistās tā saucamajās sekundārajās grupās(Č. Kūli), pie kurām pieder visas sabiedrības organizācijas un formālās apvienības. Sekundārās grupas raksturo tas, ka tajās tiek integrēti tikai atsevišķi personības aspekti, piemēram, funkcionālie, bet nekad ne visi, kā tas ir ģimenē. Šajās grupās vienmēr pastāv pietiekami stingri fiksētas sociālās uzvedības, mijiedarbības normas(piemēram, skolas iekšējās kārtības noteikumi), ar kuriem indivīds ir spiests rēķināties un kuru pārkāpšana draud cilvēkam ne tikai ar morālām sankcijām vien. Protams, arī

⁵⁸ Omārova, Silva. Cilvēks dzīvo grupā; Kamene, Rīga, 2002. 55 lpp.

sekundārajās grupās realizējas interakcija personību līmenī, tomēr funkcionālais aspekts ir noteicošais.

Sākot mācības skolā, bērna dzīve norisinās ne vairs tikai mikrovidē, bet arī makrovidē, plašākā sociālā kontekstā. Skolas nodrošina svarīgu „socializācijas tiltu” starp ģimeni un nākotnes profesionālo vidi. Skola vairāk nekā ģimene uzsver to vērtības un normas, uzvedības etalonu un spēju nozīmi, kas būs vajadzīgas darba vietā, tādu kā augsts intelekts, izdarīgums, punktualitāte, paškontrolē, spēja sadarboties un sacensties, erudīcija utt. Skola izteiktāk un savā ziņā pilnīgāk gatavo indivīdus pieaugušo dzīvei, stimulējot viņu sociālo un profesionālo pašnoteikšanos⁵⁹. Struktūrfunkcionālās teorijas izglītību un socializāciju aplūko no sabiedrības sistēmas un subsistēmu (apakšsistēmu) perspektīvas. Šo pieeju atklāj Tolkota Pārsonsa(1902-1979) uzskati. Kā vispār iespējama sabiedriskā kārtība, ja ir bezgalīgi daudz sociāli darbojošos personu. Ikvienai sistēmai(un katrai subsistēmai, piemēram, skolu sistēmai) ir sava struktūra. Struktūras jēdziens apzīmē sistēmas statisko aspektu, piemēram, skolu sistēmas, kā sabiedrības subsistēmas uzbūvi, organizāciju u.c. funkcijas jēdziens turpretī atklāj dinamisko aspektu, proti, to, kāda nozīme ir subsistēmai visas sistēmas stabilitātes nodrošināšanai, piemēram, skola īstenojot selekcijas funkciju, - par noteiktu saturu un spēju apgūšanu, īstenojot leģitimitātes funkciju, - par to svarīgāko normu un vērtību nodošanu, kuras šo sabiedrību „leģitimē”.⁶⁰

Pārsonss izšķir dažādas sistēmas. Kā, piemēram, sociālā sistēma, ar to saprotot darbojošos personu attiecību paraugu(vai paraugus), tātad lomas, kuras tās veic savstarpējā mijiedarbībā un līdz ar to arī institūciju struktūra: skola tiek raksturota, ņemot vērā skolotāja un skolēna lomu, nevis tikai idealizētā „pedagoģiskā attieksmē”. Visaptverošākā sistēma ir sabiedriskā sistēma. Integrēšanās sabiedrībā notiek apgūstot lomas. Tajās koncentrējas un tiek konkretizēti normatīvie priekšstati, kurus darbojošām personām radījuši sociālo grupu locekļi. Piemēram, tēva loma ietver priekšstatus par aprūpi un pasargāšanu, par bērna ievirzi, bet ne par viņa profesionālo izglītību, dzīves un darba apraksta vai kopīgu piedzeršanos. Socializācijas process ir skaita ziņā arvien pieaugoša un diferencētāka lomu pārņemšana, ar kuru cilvēks sevī uzņem apkārtējās vides vērtību kritērijus un normas, līdz tās tādejādi kļūst par viņa

⁵⁹ Omārova, Silva. Cilvēks dzīvo grupā; Kamene, Rīga, 2002. 68 – 69 lpp.

⁶⁰ Herberts Gudjons „Pedagoģijas pamatatziņas”; Zvaigzne ABC, 1998. 175.lpp

paša darbības mērķiem un motivējošo spēku. Teorijas centrālā kategorija – loma – atrodas tieši personības un sabiedrības saskarsmes krustpunktā⁶¹.

Paša darbības nozīmi tātad vērtē cits, kura reakcija tiek gaidīta, tā sakot, „zibenīgi” iepriekš izdomāta un aprēķināta. Atbilstoši tam Ego veid savu lomu, iecer pats savas identitātes skici, kurai nav jāsakrīt ar to, kādu pieprasa Alter. Lomu „veido” Ego – Mīds šo procesu sauc par lomu veidošanu. Alter atbilstoši jāiejūtas šai Ego lomas veidošanā un uz to jāreaģē. Rezultāts ir vai nu abpusēja vienošanās par lomām, vai arī komunikācijas pārtraukšana.

Tas pierāda to, ka praktiski teorētiskā socializācijas koncepcija pamatojas uz lomu izpildi un to veidošanu, kurā izejas punkts ir cilvēks, kas rada savu apkārtējo vidi principāli radoši un produktīvi. Cilvēks tiek saprasts

Struktūrfunkcionālā teorija aplūko socializāciju no skatītāju jeb makrolīmenī, bet interakcionisms ņem vērā dalībnieku perspektīvas jeb mikrolīmenī. Centrā atrodas sadzīves mijiedarbība. Simboliskā interakcionisma teoriju attīstījuši ievērojamie ASV zinātnieki Gofmanis un Blūmers, balstoties uz tās dibinātāja Džordža Herberta Mīda (1863-1931.) nozīmīgo darbu. Sešdesmito gadu beigās šī teorija tika atzīta un to attīstīja tālāk par vienu no nozīmīgākajām socializācijas teorijām Jirgens Hābermāss (Jurgen Habermass), Lotārs Krapmans, Klauss Mollenhauers (Klaus Mollenhauer), Miha Brumliks (Micha Brumlik).

Mīds skaidro cilvēku mijiedarbību raksturu, analizējot atšķirību starp cilvēku un dzīvnieku. Dzīvnieki reaģē uz kāda cita zvēra radītu kairinājumu – „žestu”, nezinot tā nodomu vai nozīmi. Cilvēki dara citādi – ikdienas mijiedarbībās mēs ņemam vērā, ka otra cilvēka valodisko izteikumu (kā svarīgākā simbolu joma) nozīme ir mums saprotama, tātad kopīga. Izšķirošais šajā gadījumā ir tas, ka es (Ego) varu iejusties cita (Alter) skatījumā, tātad ar viņa acīm uztvert komunikāciju. Ego tātad pārņem Alter uzskatus un priekšstatus un tādejādi spēj ”novērtēt”, kā reaģēs alter. To pašu dara Alter. Mēs mijiedarbībā pārmaiņus interpretējam mūsu lomas un rīkojamies atbilstoši tām. Šo procesu Mīds nosaucis par lomu izpildi.

Tādejādi lomas pārņemšana ir nedaudz izmainīta salīdzinājumā ar Pārsonu, kuram lomas ir tālejoši stingri noteiktas klišejas, kas par apmierinājumu abām pusēm sader kopā kā cimds ar roku. Mīdam turpretī lomu darbība notiek interpretatīvi – to vienmēr

⁶¹ Herberts Gudjons „Pedagoģijas pamatatziņas”; Zvaigzne ABC, 1998. 176.lpp.

apdraud potenciālas pārmaiņas, bet vienlaikus tā atklāj darbošanās telpas un ideālā modelī par priekšnoteikumu izvirza abpusēju vienlīdzību⁶².

Paša darbības nozīmi vērtē cits, kura reakcija tiek, tā sakot, „zibenīgi” iepriekš izdomāta un aprēķināta. Atbilstoši tam Ego veido savu lomu, iecer pats savas identitātes skici, kurai nav jāsakrīt ar to, kādu pieprasa Alter. Lomu „veido” Ego – Mīds šo procesu nosauca par lomu veidošanu. Alter atbilstoši jāiejūtas šai Ego lomas veidošanā un uz to jāreaģē. Rezultāts ir vai nu abpusēja vienošanās par lomām, vai arī komunikācijas pārtraukšana.⁶³

Praktiski teorētiskā socializācijas koncepcija pamatojas uz lomu izpildi un to veidošanu, kurā izejas punkts ir cilvēks, kas rada savu apkārtējo vidi principiāli radoši un produktīvi. Cilvēks tiek saprasts kā savas sociālās dzīvesvietas radošs interpretētājs un konstruktors⁶⁴.

Svarīgs sociālās dzīves aspekts ir kā notiek resursu apmaiņa starp cilvēkiem un grupām. Tīkla apmaiņas teorija ir formulēta, lai izskaidrotu veidu, kādā tīkla forma ietekmē dalībnieku spējas uzkrāt citu resursus.

Tīkla apmaiņas teorijas iesākumi saistīti ar klasiskajām socioloģijas teorētiķiem, kā Kārlis Marks(Karl Marx) un Makss Vēbers(Max Weber).

Taču arī vērā ņemami ir Deivids Villers(David Willer) un Ričards Emersons(Richard Emerson). D. Villera „elementārā teorija” un R. Emersona „ spēka – atkarības teorija”. Kaut arī tās piedāvā atšķirīgus pamata pieņēmumus un reizēm manuāli pretrunīgas prognozes, D. Villera „elementārā teorija” un R. Emersona „ spēka – atkarības teorija” strukturālā spēka iznākums tiek noteikts izmantojot „apgriezto”(„bottom-up”) pieeju, tas ir, no jau pašos pamatos precīzi formulēta pieņēmuma attiecībā uz kā indivīdi izdara izvēli sociālā kontekstā. Abas teorijas apskata jautājumu, kā sociālie aktieri(personas vai grupas) ietekmē viens otru, lai iegūtu vērtīgus resursus realizējot priekšrocības un trūkumus attiecību struktūrā ar citiem aktieriem⁶⁵.

Aktieru tīklu teorija (*actor network theory*) ir socioloģijas zinātnes teorija, kas skaidro aktieru mijiedarbību saistībā ar sociālajiem tīkliem. Tie vienā veselā apvieno materiālo vidi (piemēram, tehnoloģija) un semiotisko vidi (piemēram, jēdzieni,

⁶² Herberts Gudjons „Pedagoģijas pamatziņas”; Zvaigzne ABC, 1998. 177.lpp.

⁶³ Turpat, 178.lpp.

⁶⁴ Turpat, 178.lpp.

⁶⁵ Encyclopedia of Social Theory; Volume II; Editor: G. Ritzer; SAGE Publications, 2005. 534.lpp.

konceptija un simboliskā nozīme). Tas nozīmē, ka runājot par sociālo mijiedarbību, var minēt gan tās materiālos, gan cilvēku radītos cēloņus.

Aktieru tīklu teorija sākotnēji attīstījies Parīzes socioloģijas inovāciju centrā 20. gadsimta 80. gados, skaidrojot tehnoloģisko jauninājumu pielietošanu virknē sociālo parādību tādās nozarēs kā informācijas zinātne, socioloģija, politikas zinātne un vairākās citās nozarēs. To ir radījuši divi vadošie franču Zinātņu un tehnoloģijas studiju zinātnieki - Bruno Latūrs (Bruno Latour) un Mišels Kallons (Michel Callon), kā arī britu sociologs Džons Lovs (John Law).

Aktieru tīklu teorija mēģina skaidrot, kā sociālie tīkli tiek veidoti, kā attīstās, mijiedarbojas un mēdz izzust. Tā var tikt skatīta situāciju teorijas kontekstā – sociālā mijiedarbība tiek interpretēta saistībā ar tīkliem dažādās situācijās.⁶⁶

⁶⁶ Aktieru tīkla teorija. Sk. internetā(16.04.2008.)
http://lv.wikipedia.org/wiki/Aktoru_t%C4%ABklu_teorija

2. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

2. 1. Pētījuma metodika

Savā pētījumā izmantošu kvalitatīvās pētniecības metodes, kā padziļinātās intervijas un ekspertu intervijas, jo, manuprāt, ar šo pētījumu metožu palīdzību, man tiks dota iespēja pēc iespējas labāk izprast kāda situācija ir lauku skolās un salīdzināt skolotāju, direktoru un pašvaldību pārstāvju viedokļus. Jo gan skolotājiem, gan skolu direktoriem, gan pašvaldību pārstāvjiem ir cits skatījums uz skolu. Skolotāji vairāk ir ciešākā saiknē tieši ar skolēniem, ar mācību procesu, ar izglītības sistēmas izmaiņām. Skolu direktori savukārt vairāk ir atbildīgi par organizatorisko darbību skolā, kā arī par saikni, kas tiek veidota starp skolu un pašvaldību. Bet pašvaldības pārstāvji ir atbildīgi par līdzekļiem, kas un kā tiek ieguldīti skolas attīstībā.

Intervijas ir viena no biežāk lietotajām pētniecības metodēm sociālās zinātnes. Kvalitatīva intervija ietver īpašu sarunu, kurā intervētājs jautā respondentam dažādus jautājumus, rūpīgi ieklausoties un ierakstot sarunu⁶⁷. Savā pētnieciskā darbā izmantoju diktofonu, lai varētu kvalitatīvi analizēt iegūto informāciju.

Kvalitatīvās pētniecības metodes papildināšu ar kvantatīvo pētniecības metodi – anketēšanu. Izvēlējos veikt anketēšanu, jo man būtiski bija noskaidrot skolēnu vecāku viedokli konkrētos jautājumos.

Padziļinātās intervijas – ar šīm intervijām mēģināt nokļūt zem stāstījuma virspusējā slāņa, lai identificētu tā pamatā esošās respondentu emocijas, pārdzīvotās jūtas, vai atpazītu viņu racionalizācijas un aizsardzības mehānismus, ko viņi lieto, runājot par diskutējamo tematu.

Ekspertu intervijas – standartizēti jautājumi, kuri tiek uzdoti personām, kuriem ir zināšanas un/vai pieredze saistībā ar skolu un pašvaldību vadību.

Anketēšana - informācijas iegūšanas veids izmantojot noteiktā veidā organizētu jautājumu kopumu, ko dēvē par anketu.

⁶⁷ The SAGE *Encyclopedia of Social science research methods*; Volume 2; Editors: M. S. Lewis-Beck, A. Bryman, T. Futing Liao; 2004. 521. lpp.

2. 1. 1. Problēmsituācijas raksturojums

Sabiedrībā arvien vairāk tiek diskutēts par to, kāda ir lauku skolu nākotne - vai šīs lauku skolas ir ekonomiski izdevīgas, vai ieguldot lauku skolās lielus līdzekļus, tajās tiek nodrošināta pilnvērtīgas izglītības iespējas.

Par iemeslu tam, ka mazās lauku skolas izmaksā daudz dārgāk nekā lielās skolas, tiek minēts skolēnu skaits skolā. Šim skaitam samazinoties, pieaug skolu izmaksas. Pašvaldības gandrīz pusi no budžeta līdzekļiem atvēl skolas uzturēšanai, varētu pat teikt saglabāšanai, kaut arī šos līdzekļus būtu daudz lietderīgāk izmantot citiem mērķiem. Tā, piemēram, ir absurda situācija, kad ir skolas, kurās mācās apmēram 32 bērni un tajā pašā laikā skolā strādā 22 darbinieki, no kuriem tikai 10 ir skolotāji.

Skolas galvenā funkcija ir sniegt izglītību, bet lauku skolas saskaras arī ar to, ka viņas veic arī kultūras funkciju - tās ir sava veida kultūras centrs, kas ir kā vienojošais elements starp pagasta iedzīvotājiem. Tāpēc ir būtiski izvērtēt to, kas notiktu ar pagastu, ja vietējo skolu slēgtu. Ir jāmeklēna rast alternatīvas skolu slēgšanai, piemēram, veicot skolu pārkvalifikāciju.

2. 1. 2. Pētījuma objekts

- Lauku skolas:
 - Skultes pamatskola
 - Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskola

2. 1. 3. Pētījuma priekšmets

- Lauku skolu attīstība un perspektīvas.

2. 2. Pētījuma rezultāti

2. 2. 1. Respondentu raksturojums

Padziļinātās intervijas devos veikt uz Lēdurgas un Skultes pagastu.

Lēdurgas pagasts atrodas Limbažu, Rīgas un Cēsu rajonu krustcelēs, tas robežojas ar Limbažu, Vidrižu, Straupes un Krimuldas pagastiem. Lēdurgas pagastā dzīvo 1607 iedzīvotāji. Lēdurgas pagastā darbojas Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskola ar pirmsskolas grupām, Lēdurgas mākslas skola, 2 bibliotēkas, kultūras nams (700 skatītāju vietām), brīvdabas estrāde, doktorāts, aptieka, veco ļaužu mītne „Pēterupe”, Lēdurgas pasta nodaļa, Lēdurgas ev. lut. baznīca. Pagastā ir apmēram 15 ekonomiski aktīvi uzņēmumi⁶⁸. Savukārt Skultes pagasts atrodas Limbažu rajona dienvidu daļā. Pēc pagasta padomes datiem Skultes pagastā dzīvo 2070 iedzīvotāji. Skultes pagastā darbojas 3 bibliotēkas, 6 veikali, degvielas uzpildes stacija, kokapstrādes uzņēmums, kā arī zivju pārstrādes uzņēmums. Tie nodrošina iedzīvotājus ar darba vietām. Skultes pagasts atrodas ģeogrāfiski izdevīgā izvietojumā – laba satiksme ar Rīgu, Limbažiem. Daudzi iedzīvotāji strādā Rīgā, Limbažos, Saulkrastos.

Intervijas veicu skolās, tādejādi nācās saskarties ar to, ka skolotājiem nebija iespējams atvēlēt pietiekami daudz laika intervijām. Lai veiktu intervijas bija jāgaida pat vairākas stundas, kad atbrīvojās skolotāji no mācību procesa. Intervijas norisinājās brīvā, nepiespiestā gaisotnē. Ļoti interesanti šķita fakts, ka skolotāji nedaudz baidījās sniegt intervijas, nācās viņiem paskaidrot, ka šīs intervijas tiks izmantotas pētījuma vajadzībām un jautājumi nav sarežģīti.

Veicu padziļinātās intervijas Lēdurgas pagasta skolā, proti, Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolā.

Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskola dibināta 1871. gadā kā četru klašu skola⁶⁹. 1961./ 62. mācību gadā skola tiek pārveidota par astoņgadīgo skolu⁷⁰, savukārt 1989./90. mācību gadā skolu pārveido par deviņgadīgo pamatskolu.

⁶⁸ Lēdurgas pagasts. Sk. internetā (15.04.2008.) <http://limbazi.lv/public/30771.html>

⁶⁹ Latvijas pagasti :Latvijas pagasti, novadi, pilsētu un novadu lauku teritorijas : enciklopēdija;2. sējums; Rīga : A/s Preses nams, 2001-2002. 573. lpp.

⁷⁰ Ābele, Liene. *Lēdurgas Garlība Merķeļa pamatskolas vēsturiskā attīstība(1871 – 2000)*: Maģistra darbs. Rīga: LU PPF , 2000. 63. lpp.

2007./ 08. mācību gādā skolā mācības uzsāka 214 izglītojamie, no kuriem pirmsskolas grupās 48 bērni, t.sk., 5 un 6-gadīgo bērnu grupās 31 bērns; 1. – 4. klasēs (4 klašu komplekti) - 60 skolēni; 5. – 9. klasēs (6 klašu komplekti) - 106 skolēni. Skolā strādā 25 pedagoģiskie darbinieki, no kuriem 22 pedagogi ir ar augstāko pedagoģisko izglītību, savukārt 3 - turpina neklātienē iegūt augstāko pedagoģisko izglītību un viens pedagogs studē doktorantūrā. Skolas direktors, kopš 1991. gada ir Artis Puķītis⁷¹.

Lēdurgas pagasta iedzīvotāji visos laika posmos ir tiekušies pēc izglītības. Pagastā bijis pietiekami liels bērnu skaits, ja pagastā vienlaicīgi pastāvējušas četras skolas. Tās atradušās vairāk apdzīvotās vietās, tas ir pietuvinātas dzīves vietai. Tagad notiek pretējs process – tās attālinās, jo mazās lauku skolas ar nelielu skolēnu skaitu tiek likvidētas⁷².

Intervijas veicu ar 10 Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas skolotājiem. Skolotāji bija salīdzinoši atsaucīgi, un intervijas norisinājās bez jebkādam problēmām, vienīgi saskāros ar tādiem blakus traucēkļiem, kā troksnis. Piemēram, ja intervija norisinājās laikā, kad skolā ir starpbrīdis, tad dažbrīd bija grūti uztvert skolotāju stāstīto.

Lai varētu salīdzināt dažādu skolu skolotāju viedokli, es devos uz Skultes pagastu, lai intervētu skolotājus Skultes pamatskolā.

Skultes pagastā atrodas viena pamatskola ar pirmsskolas grupām. Strādā skolai piemērotās telpās. No 1977. gada līdz 1991. gadam ēkā atradās bērnudārzs. 1991. gadā bērnudārzu pārorganizēja par sākumskolu – bērnudārzu.⁷³ Pēc bērnudārza reorganizācijas 1991. gadā izveidoja Skultes sākumskolu. 1997. gadā uz Skultes sākumskolas bāzes izveidojās 6 gadīgā pamatskola. Skultes pamatskolā mācās Skultes pagasta bērni un bērni no kaimiņu pašvaldībām. Pēc vecāku pieprasījuma 1998. gadā pie skolas tika atvērta pirmsskolas grupa bērniem no 3-7 gadiem. Pēc 6. klases beigšanas, Skultes pamatskolas skolēni mācības turpina Vidrižu pamatskolā, Liepupes vidusskolā, Zvejniekciema vidusskolā, Saulkrastu vidusskolā, Limbažu vidusskolā, Ādažu vidusskolā. Veidojoties nelabvēlīgai demogrāfiskajai situācijai, grūtības sagādā nokomplektēt 5. un 6. klasi. Pieprasījums uz vietām pirmsskolas grupās pieaug.

⁷¹ Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas informācija

⁷² Ērmāne, Maruta. Skolas Lēdurgas pagastā no to pirmsākumiem līdz 1940. gadam: Bakalaura darbs. Rīga: LU PPF, 2003. 53. lpp.

⁷³ Latvijas pagasti :Latvijas pagasti, novadi, pilsētu un novadu lauku teritorijas : enciklopēdija;1. sējums; Rīga : A/s Preses nams, 2001-2002. 398. lpp.

Atbrīvotajās telpās atvērtas četras 5-6 gadīgo bērnu sagatavošanas grupas, kuras apmeklē arī bērni no kaimiņu pagastiem.

Ar katru gadu sociālie un ekonomiskie nosacījumi kļūst labvēlīgāki, uzlabojas demogrāfiskais stāvoklis. Tomēr daudz ir arī sociāli neaizsargātās grupas – bezdarbnieki, invalīdi un bērni nepilnajās ģimenēs.

Skolā strādā 22 darbinieki, no tiem 12 pedagoģiskie darbinieki. Ar augstāko pedagoģisko izglītību skolā strādā visi 12 skolotāji. Skolas direktore – Irēna Dušenkova⁷⁴.

Skultes pamatskolā veicu 8 intervijas. Salīdzinoši ar Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolu, man nenācās gaidīt stundām ilgi, lai veiktu intervijas. Sadarbībā ar mācību pārzini tika sastādīts grafiks, kad katrs skolotājs var sniegt interviju.

Ekspertu intervijas:

- Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas direktors – Artis Puķītis
- Skultes pamatskolas direktore – Irēna Dušenkova
- Lēdurgas pagasta pašvaldības priekšsēdētājs - Juris Liepa
- Skultes pagasta pašvaldības priekšsēdētājas vietniece - Astrīda Mundure

2. 2. 2. Rezultātu iztirzājums

Lai noskaidrotu lauku skolu attīstību un perspektīvas es veicu padziļinātās intervijas divās, pēc skolēnu skaita atšķirīgās, lauku skolās, proti, Skultes pamatskolā un Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolā. Intervijas veicu ar skolu skolotājiem. Pavisam veicu 18 intervijas. Izvēlējos veikt intervijas tieši ar skolotājiem, jo viņi ir tie cilvēki, kas ir vistiešākajā saistībā ar skolu un skolēniem. Un tieši skolotāji ir tie, kam ir jāpielāgojas dažādām izmaiņām izglītības sistēmā. Tā arī veicu ekspertu intervijas ar skolu direktoriem – Arti Puķīti un Irēnu Dušenkovu, un pašvaldības pārstāvjiem - Juri Liepu un Astrīdu Munduri.

⁷⁴ Skultes pamatskolas informācija

No padziļinātām intervijām ar skolotājiem atklājās, ka skolas galvenokārt ir attīstījušās jeb mainījušās vizuāli. „... galvenokārt ir veikti skolā dažādi remontī. it īpaši pēdējo desmit gadu laikā. Pats pirmais, ko atceros bija no tiem remontdarbiem – pārbūvēja tualetes.. atbilstoši mūsdienām. Tad pakāpeniski bija zālē iekārtie griezti, klasēs grīdas tika mainītas, un pakāpeniski pa klasēm soli.. iegādājās jaunus.. un personīgi manā klasē solu vecums varētu būt kādi gadi četrdesmit, pie kādiem bērni mācās un uz kādiem krēsliņiem sēž.. un tā katru gadu kaut kas.. un tad pēdējos divos gados skola jumtu nomaina un skolas fasādi. Tie ir tādi ļoti lieli kapitālieguldījumi. Un tagad mums tiek celta halle.” Tā arī skolotāji norāda uz to, ka ir papildinājies skolas inventārs ar dažādām tehnoloģijām, kas uzlabo un reizē arī atvieglo mācību procesu. „Mūsdienu tehnoloģijas.. mēs taču tagad gandrīz nevienā stundā nevaram iztikt bez datora.. jāizmanto tas, ko dod internets.. mums ir arī interaktīvā tāfele.. šīs tehnoloģijas ir milzīgs solis uz priekšu..”

Abu skolu skolotāji pastāstīja, cik ļoti skola ir mainījusies, gan vizuāli, pateicoties daudzajiem remontu darbiem, gan bērni ir mainījušies, kļuvuši daudz atvērtāki, arī paši skolotāji mainījušies, apgūstot jaunas mācīšanas metodes, kā arī izglītības sistēma ir mainījusies. Skolotāji norādīja, ka, lai arī izglītības sistēma tomēr ir mainījusies uz labo pusi, ir vēl joprojām daudzas neskaidrības. Jo kā sacīja Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas skolotāja, izglītības sistēma šobrīd ir kā eksperiments un mēs nezinām, ko no mums prasīs rīt. Ļoti būtiskas izmaiņas ir notikušas vērtēšanas sistēmā, kā rezultātā ne tikai vecākiem ir grūtības izprast bērna zināšanu līmeni, bet arī pašiem skolotājiem nav skaidrības īstas, kā un ko vērtēt. Skultes pamatskolas skolotāja norādīja, ka „... negribētos piekrist bez atzīmju vērtēšanai.. manos priekšmetos sanāk, līdz ceturtais klasei es viņus vispār nevērtēju. Atzīmes ir tikai jā, nē, jā, nē, daļēji.. plusiņi, mīnusīņi.. piektajā klasē, tad vecākiem ir brīnumi, ka tās atzīmes tādas”. Kā norādīja skolotāji, šādi vērtējot bērnus ar „jā”, „nē”, „ieskaitīts”, „neieskaitīts” bērnus zūd vēlme sacensties savā starpā, jo kā zināms šī sacensība stimulē bērnus tiekties pēc arvien labākiem rezultātiem.

Kā norādīja Skultes pamatskolas direktore, šī ir ļoti aktuāla problēma skolā, ka bērniem trūkst motivācija mācīties. „... šobrīd jau tā arī ir, ka šī motivācija īpaši netiek nekur.. mēs nevaram.. mēs paši uz vietas kaut ko domājam un veidojam, bet, ka tas varētu no ģimenēm no ārpusaules nākt, nu nav tā! Ja, piemēram, kad šeit bija sešas klases vēl, viens puisis man teica tā – kāpēc man direktore būtu jā mācās? Ja man kaimiņš, kuram ir deviņu klašu izglītība, aizbrauca uz Rīgu, nojauc kādu tur sienu, un

saņem cik tur.. nedēļā simts latus. Kāpēc man būtu jānācās? Tai pat laikā konstruktors un arhitekts, protams, nesaņem tādu naudu. Nu ir taisnība!”

Skolotājiem ir būtiski, lai mainītos ne tikai viņi paši, bet arī vide, kurā viņi strādā. Ir būtiski, lai mācību process notiktu drošās, siltās telpās. Ir būtiski, lai būtu pieejams dators, internets, kas veicinātu mācību procesu.

Arī analizējot ekspertu intervijas ar skolu direktoriem un pašvaldību pārstāvjiem, akcents tiek likts uz to, ka vislielākās pārmaiņas ir notikušas skolā vizuāli. Tā, piemēram, Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas direktors A. Puķītis norāda, ka „...skola ir attīstījies it īpaši pēdējos piecos gados - gan remontdarbi, gan mācību saturs, forma, mācīšanās metodes..”. Viņš uzsvēra to, ka līdzekļu tiek ieguldīts ļoti daudz, kas tādejādi uzlabo izglītības kvalitāti. Šobrīd tiek celta sporta halle, kas atrisinās daudzas problēmas. Bērniem nebūs jāsporto, piemēram, ziemā aktu zālē, kas bieži vien ir traucējošs faktors mācībām, jo radītais troksnis traucē blakus notiekošajam mācību procesam.

Arī Skultes pamatskolas direktore Irēna Dušenkova norādīja, ka viennozīmīgi pārmaiņas ir skārušas arī Skultes pamatskolu. „...nu, protams, nu pārmaiņas jau nu ir tik milzīgas, ka tur jau nevar salīdzināt, jo nu es kādreiz strādāju skolā, tas jau bija gadus entos atpakaļ, taču viss ir mainījies līdz nepazīšanai. Pavisam cita skola ir tagad, tā vairs nav agrākā skola.” Taču pārmaiņas ne vienmēr notiek uz labo pusi, tāpēc direktore piebilda, ka tomēr ne viss ir vērtējams ļoti pozitīvi. „Nu jā, nu, tā ir ļoti grūti pateikt, ir var būt lietas, kas varbūt bija tā ļoti sasteigtas, un varbūt viņas ienāca tā ļoti strauji un netika tam līdzīgi daudzi, bet ja tagad tas viss tā nostabilizēsies, nu mēs jau ejam tikai uz augšu, kā saka.” Direktore ar šīm sasteigtām lietām tieši domāja, 5. un 6. klašu izveidi skolā, jo tika izlietoti lieli materiālie ieguldījumi, lai nodrošinātu atbilstošu mācību procesu – iegādātas nepieciešamās grāmatas, izveidoti mājturības un darbmācības kabineti, kas šobrīd netiek izmantoti, jo vienkārši nav vairs šo klašu.

Vaicājot vai skolotāji piekrīt apgalvojumam, ka lauku skolās arvien vairāk samazinās skolēnu skaits – visi vienprātīgi apgalvoja, ka jā, šāda tendence ir. Tā, piemēram, skolotāji strādājot skolā novēro ik gadu šo skolēnu skaita samazinājumu. Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas skolotāji norādīja, ka skolēnu skaits samazinās, bet ne tik ļoti, lai būtu jāsak satraukti par skolas nākotni. „Jā, mēs arī esam jutuši to, ka samazinās, tad kad es atnācu strādāt katrā klasē, katrā klašu grupā

bija vismaz divi komplekti un tagad mums paliek pa vienam komplektam, šis ir pēdējais gads, kad mums ir divas devītās klases..”

Savukārt Skultes pamatskolā ir atšķirīga situācija, kur jau pie tā mazā skolēnu skaita izjūtot arvien lielāku skolēnu skaitu samazināšanos klasē ir jāsāk satraukties par to cik ilgi skola būs spējīga pastāvēt. „Par to liecina statistika.. šajos gados ir tendence, ka apmeklē bērni mazāk skolu.. tas saistīts ar dzimstību..”; „...Ar katru gadu samazinās skolēnu skaits klasēs.. arvien vairāk rodas jautājumi par to, kāda būs skolas nākotne.”

Kā redzams, ļoti būtiska nozīme lauku skolu attīstībā ir dzimstībai. Jo samazinoties dzimstībai, samazinās iespēja nokomplektēt skolēnu skaitu klasēs.

Tādejādi varam secināt, ka tieši demogrāfiskā situācija valstī ļoti nozīmīgi ietekmē skolas attīstību, jo skola nevar attīstīties, ja tajā nav bērnu, kas mācītos un pilnveidotu šo attīstību. Jo tieši dzimstības rādītājs valstī savā ziņā nosaka skolu perspektīvas. It īpaši šis skolēnu skaita samazinājums skar mazās lauku skolas, tā piemēram, ja Lēdurgas Garlība Merķeļa pamatskolā bērnu skaita samazināšanās rezultātā, nav vairs paralēlo klašu, tad Skultes pamatskolā šī tendence samazināties skolnieku skaitam, arvien vairāk izraisa bažas par skolas slēgšanu. Šo faktu apstiprina arī skolu direktori, A. Puķītis un I. Dušenkova.

A. Puķītis norāda, ka tāpat kā daudzās citās lauku skolās, arī Lēdurgas Garlība Merķeļa pamatskolā ir samazinājies skolēnu skaits. „... Samazinās skolēnu skaits, bet Lēdurgā ne traģiski. Slēgšana nedraud, bet nav vairs paralēlo klašu. Ļoti normālas, tādas 20 bērnu klases vēl ilgi mums būs.”

Savukārt I. Dušenkova pastāstīja, ka tā tas arī ir, ka samazinās skolēnu skaits „... mūsu skolā īpaši, jo mēs esam uz bērnudārza bāzes, un mums ir skola nepiemērotās telpās.. Mums riņķī apkārt ir lielās skolas- ir Saulkrasti, ir Zvejniekiems, kuriem pašiem ir problēmas ar pirmās klases nokomplektēšanu, vismaz bija, kad bija šī demogrāfiskā situācija, nu jau tagad pamazām sāk uzlaboties.Un ja principā mums ir arī pirmskola šeit, skolas telpās. Mēs sagatavojam piecgadīgos, sešgadīgos bērnus, bet nav jau garantija, ka viņi paliek pie mums.” Kā norādīja direktore ir jūtams bērnu skaita samazinājums skolā. „... Šogad laikam būs pirmais gads, kad es tā mierīgāk skatos un , ka es domāju, ka varēšu tā mierīgāk pirmo klasi nokomplektēt, jo principā katrā klasē ir astoņi bērni un tas ir ārkārtīgi maz. Pietiek vienam bērnam nebūt, ka klase nekomplektējas. Tur ir jāstrādā ar apvienotām klasēm, un to nu gan mēs esam pilnīgi un skaidri pateikuši, ka tādā vietā

dzīvojot, kur riņķi apkārt ir lielās skolas, strādāt ar apvienotām klasēm nav prāta darbs. Tas ne no viena viedokļa, ne no bērnu viedokļa, ne no vecāku, ne no skolotāju. Tā kā tad mēs nestrādājam, tad skolēni aiziet uz citām skolām, jo nevar nokomplektēt klasi.”

Lēdurgas pagasta priekšsēdētājs Juris Liepa norādīja, ka Lēdurgas pagastā „... demogrāfiskā situācija ir diezgan graužoša, salīdzinoši statistiski.. pagājušo gadu dzimuši 16 bērni miruši 26 cilvēki, bet šis lielais mirstības skaits izskaidrojams ar pensionāta atrašanos pagastā.. Bet principā uzlabojas situācija.. piemēram, mēs bijām vieni no pirmajiem, kas ieviesa, pabalstu, dāvanu kartes, ka mēs dāvinām 100Ls vērtībā par katru dzimušo bērnu. Bet nu uz padsmits bērniem principā mēs ceram, kas ir 1% no kopējā iedzīvotāju skaita, ka pieaugs..”

Tā arī vaicājot par problēmām, kas saistās ar skolēnu skaita samazināšanos, pagasta priekšsēdētājs paskaidroja, ka „... bija problēmas, kad mums kādreiz bija audzēkņi 270.. patīkami, ka bija tik liels skolēnu skaits, bet bija ļoti lielas problēmas, kur izvietot skolēnus.. jo pati skolas ēka ir projektēta uz 120 bērniem.” Tāpēc šis skolēnu skaita samazinājums no tāda viedokļa ir vērtējams pozitīvi. Protams, „... skolēnu skaits samazinās.. tas ir viennozīmīgi. Bet ņemot tā vēsturiski pēc savas pieredzes, kad es mācījos, mēs arī bijām kādi 160, 180 bērni skolā. Un prognoze ir, ka arī mūsu skolā būs ap 160/180 bērnu, neskaitot pirmsskolas bērnus. No 1.-9. klasei tā ir mūsu prognoze. Varētu būt, ka palielināsies.. varētu būt tāda situācija, jo ja Rīga iznāks vēl tuvāk mums, bērnu skaits loģiski, ka pieaugs.. nu lēnām viņa tuvojas – pilsēta laukiem.”

Skultes pagasta pašvaldības priekšsēdētājas vietniece Astrīda Mundure paskaidroja, ka Skultes pagastā „... demogrāfiskā situācija pēdējos divos, trijos gados ir uzlabojusies. Bērnodārzs, tas ir pārpildīts.. ja nebūtu bijuši bērni, tad bija pat tāda doma, ka pāriet no skolas uz bērnodārzu. Bet situācija ir uzlabojusies, jau šogad ir kādi deviņi vecāki uzrakstījuši iesniegumu, ka gribētu bērnus laist 1. klasītē, bet ir doma, ka būs kādi 11 vai vairāk. Tā kā tā skola paliek noteikti.”

A. Mudure tāpat, kā Lēdurgas pagasta priekšsēdētājs piekrīt apgalvojumam, ka samazinās skolēnu skaits skolā. „... Piekrītu, samazinās. Samazinājumu jūt.. atceros cik gadus atpakaļ, kad mums bija pie 100 skolēniem, tad tagad mums ir ap 40. tas ir tomēr samazinājums.”

Pēc aptaujāto Skultes pamatskolas vecāku domām, tad 18 vecāki ir norādījuši, ka pilnībā piekrīt apgalvojumam, ka tieši mazs bērnu skaits klasē veicina bērna

izglītošanos, bet 3 vecāki drīzāk piekrīt šim apgalvojumam. Savukārt Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas aptaujātie 22 vecāki norāda, ka pilnībā piekrīt apgalvojumam, ka mazs bērnu skaits klasē veicina bērna izglītošanos; 12 vecāki drīzāk piekrīt tam, ka bērnu skaits klasē ietekmē bērnu izglītību. Bet viens no aptaujātajiem vecākiem norāda, ka drīzāk nepiekrīt un viens, ka pilnībā nepiekrīt tam, ka mazs bērnu skaits klasē veicina bērna izglītošanos. 5 vecākiem ir grūti pateikt, kā skolēnu skaits klasē ietekmē bērnu izglītošanos skolā.

Vaicājot, kādi varētu būt iemesli tam, kāpēc daudz vecāki izvēlas bērnus skolot pilsētas skolās nevis mājai tuvumā esošā lauku skolā, galvenokārt atbildēs izskanēja tādi iemesli, kā lielās skolas spēj izkonkurēt mazās skolas, tās piedāvā plašāku izglītības iespējas(it īpaši tas attiecināms uz pulciņu daudzveidību), tās vecākiem šķiet prestižākas; kā arī skolotāji norāda, ka vecāki uzskata, ka tādejādi bērniem ir vieglāk adaptēties lielajās skolās.

„Nu varbūt, ka vecāki ir tādi kā vairāk atbildīgāki par, par bērna mācīšanos, ja, vairāk seko līdzi, tas varbūt ir tas atšķirīgais. Un, un ir tad vairāk bērni, kuri čaklāk mācas un, un kā lai saka sociālais tas līmenis arī ir tas atšķirīgs, jo pilsētas skolās mācās turīgāki bērni, vai ne? No turīgākām ģimenēm, nu laukos tas, tas noslāņošanās ir stipri jūtāmāka, ja, nu tad tās arī vecāki vairāk domā par tieši par to kā bērnu pabarot ko viņam mugurā vilkt un mazāk par to ko viņš te skolā dara un vai viņš vispār dara.”

„... reizēm tas ir arī prestiža jautājums. Jo mazās lauku skolas ir tās, kurās varbūt nav tik kvalitatīva izglītība.. ir arī citi iemesli.. daudziem vecākiem nepatīk tas, ka mazās skolās skolotājs zina par skolēniem gandrīz visu, savukārt lielās skolās ne par bērnu, ne viņa ģimenes apstākļiem tik daudz nezina.”

Lauku skolās katram bērnam tiek veltīta īpaša uzmanība, pat lietās, kas nav saistītas ar izglītības ieguvu. Skolotāji, piemēram, Skultes pamatskolā, saviem skolēniem, kam vecāki nespēj nodrošināt bērnam nepieciešamās lietas, kā tīras drēbes un citas lietas, ir nesuši uz skolu savu bērnu drēbes, ir pirkuši burtnīcas.. Bērns un skolotājs ir ļoti tuvās attiecībās, ļoti pat iespējams, kā minēja Lēdurgas pamatskolas skolotāja, daži bērni ar skolotāju vairāk kontaktējas nekā ar saviem vecākiem. Bērns gaida to mirkli, kaut vai minūti, kad varēs ar skolotāju parunāties divatā. Savukārt šī situācija, kad skolotājs zina par bērnu un viņa situāciju ģimenē bieži vien neapmierina vecākus, jo tieši pēc skolotāju ierosinājuma daudzos gadījumos tiek iesaistīts pagasta

sociālais darbinieks, kas rūpējas, lai bērnam ģimenē tiktu nodrošināti attiecīgi sadzīves apstākļi.

Savukārt A. Puķītis skaidroja, ka tam par iemeslu „..kvalitāte.. izglītības kvalitāte.. loģiski.. Izglītības kvalitāti ietekmē tomēr sociālais sastāvs..” Daudzi bērni ir no maznodrošinātām ģimenēm, kuriem dažkārt ir nepieciešama īpaša uzmanība. „... bērni, ar kuriem individuāli jāstrādā.. zināmā līmenī viņi izaugs, bet nekādas virsotnes nerasniegs.. Lielā klasē ir bērni, kuri sasniegs virsotnes un ies vēl augstāk..”.

I. Dušenkova atzīmēja, ka „... tomēr skola, kas ir tieši kā skola ,nu viņa aizvilina. Viņā ir daudz tādas lietas, kas tur tomēr ir, nu ir.. ir atklāti, ir šis plašums, ir šī ērtība. Šī skola ir neliela, bet šeit atkal viss ir nedaudz tā kā ģimeniskāk. Ja cilvēkiem patīk pieņemt, ka bērni tomēr, kamēr viņi nav tik lieli, ka viņi te jūtās omulīgāk, viņiem stress ir mazāk. Nu kā jau tas ir ģimenē lielā. Vai arī, ka viņam tur riņķī apkārt ir lielie bērni un var pāri nodarīt un vis visādi. Es esmu ar vecākiem runājusi, katram šajā jautājumā ir savas domas. Vieni uzskata, ka vajag ātrāk bērnam iekļauties tādā kolektīvā, mācēt pašam par sevi pastāvēt, sevi aizsargāt, ka nevar viņu tā kā siltumnīcas augu audzēt. Citiem ir it kā citi uzskati, bet tiem bērniem, kas nāk pie mums it kā patīk šeit.”

Interesanti šķita tas, ka Lēdurgas pagasta priekšsēdētājs norādīja, ka „... izglītībai principā netraucē nekas.. un nekad nav traucējis.. Lēdurgas pagastā principā skola ir viena.. bet skola atrodas četrās ēkās.. pie pašas pamatskolas ir divas ēkas.. darbmācības kabinets būtu kaut kur kilometrs no skolas.. pirmsskolas izglītības iestāde un mākslas skola ir šeit centrā, tas jau varētu būt kādi divi kilometri.. Varbūt uz darbmācību ir jāskrien, bet reizē tas arī fiziskais rūdījums.. un svaigais gaiss. Bērni vienīgs līdz darbmācībai pārvietojas, pārējais mums viss ir kompakti.”

Ļoti zīmīgi, ka arī skolēnu vecāku domas dalās par to vai lauku skolās izglītības kvalitāte ir līdzvērtīga pilsētu skolām. Vairāk kā puse no aptaujātajiem Skultes pamatskolas vecākiem(15 vecāki no 21) norādīja, ka pilnīgi piekrīt(6) vai daļēji(9) tam, ka izglītības kvalitāte ir līdzvērtīga, 3 vecāki norādīja, ka daļēji nepiekrīt tam un 3 vecākiem ir grūti pateikt par izglītības līdzvērtīgumu starp pilsētu un lauku skolām. Savukārt Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas vecāki nebija tik pārliecināti par izglītības kvalitāti lauku skolās, proti, 22 vecāki no 41, norādīja, ka pilnīgi piekrīt(10) vai daļēji(12) tam, ka izglītības kvalitāte ir līdzvērtīga, bet savukārt 7 vecāki daļēji šim apgalvojumam nepiekrīt un 2 vecāki pilnīgi nepiekrīt

tam, ka izglītība laukos un pilsētās ir vērtējama kā līdzvērtīga. Bet 10 vecākiem ir grūti pateikt vai izglītība ir vērtējama vai nav vērtējama kā līdzvērtīga.

Tā arī vaicājot ar ko atšķiras pilsētas skolas no lauku skolām, skolotāji atbildēja, ka pilsētas skolās valda savādākas attiecības starp skolotāju un skolēniem. Pilsētas skolās ir lielas klases un līdz ar to bieži vien nākas saskarties ar sava veida bezpersoniskumu, savukārt lauku skolās attiecības starp skolotāju un skolnieku ir ļoti ciešas. Tā arī pilsētas skolu lielās klases nenodrošina vienmērīgu izglītības iespēju vienmēr ir kādi bērni, kas nespēj vienādā tempā apgūt mācību vielu un viņiem ir nepieciešama intensīvāka zināšanu apguve. Šāda problēma nav lauku skolās, jo skolēnu skaits ir salīdzinoši ļoti mazs un skolotājs var ar katru bērnu strādāt individuāli un sekot līdzi tam, lai tas apgūtu nepieciešamās zināšanas.

Vaicājot, ar ko pilsētas skolas atšķiras no lauku skolām Juris Liepa norādīja, ka „... mēs vairāk pazīstam savus bērnus.. bērnu vecākus, tas ir viennozīmīgi.. Tas ir viens no svarīgākajiem faktoriem.. Neeksistē tāda lieta kā narkomānija, kas ir ļoti bīstama, protams, mēs cīnāmies, bet pagaidām mūsu teritorijā šāda izpausme nav. Pārējo ne ar ko.. skolotāji ir diezgan izglītoti es uzskatu.. mācās, papildina zināšanas.. protams, mēs maksājam arī par to.. Radam visas iespējas, lai neatpaliktu no pilsētas līmeņa.. savā laikā interneta pieslēgums mums bija pirmajiem skolā.. labi ar veciem datoriem, bet šobrīd ir modernizēts.. ar katru gadu kaut kas modernizējas.. Nu ir speciālistu trūkums, kā tas ir visā izglītības sistēmā.. ķīmija piemēram, bioloģija, nu tas trūkst varbūt, bet tā ir sistēmas vaina.. tur nu mēs nekā nevaram izdarīt.”

Skultes pagasta priekšsēdētājas vietnieces viedoklis ir, ka lauku skolas tomēr atšķiras no pilsētas skolām. „Salīdzinot mūsu skolu ar pilsētas skolu, tad šeit katrā ziņā nav tik daudz bērnu.. un ar viņiem nodarbojās daudz vairāk, ar katru bērnu atsevišķi. Tie vecāki, kas laiž te skolā saka, ka viņi ir tādi draudzīgāki. Reizēm pat tā kā ģimenē. Ir vecāki, kas domā, ka no 1. -4. klasei šeit ir labāk, bet kad bērns beidz no 1.- 6. klasei un aiziet uz lielo skolu, tad viņam ir grūtāk iekļauties tajā kolektīvā. Bet es domāju, ka lauku skolas uztur pilsētas skolas, jo lauku skolas bērni aiziet uz pilsētas skolām, jo mums jau dzimstība laukos ir tomēr lielāka nekā pilsētā. Un bērni, kas aiziet no laukiem uz pilsētu.. nu mēs viņiem nodrošinām skolēnu skaitu.”

Jautājot, vai lauku skolās var iegūt līdzvērtīgu izglītību pilsētu skolām, skolotāji nespēja atbildēt viennozīmīgi jā vai nē. Jo ir lietas, kas ir lauku skolām līdzvērtīgs vai pat augstākā kvalitātē kā pilsētu skolās un ir lietas, ko nevar nodrošināt lauku skolas. Tā piemēram, tas attiecināms uz tādiem mācību priekšmetiem, kā ķīmija, fizika. Dažkārt lauku skolas nespēj nodrošināt ar pilnvērtīgiem, nepieciešamiem mācību materiāliem. Savukārt pilsētas skolām ir vieglāk piesaistīt finansējumu šādu materiālu iegādei. Kā arī atšķirība pastāv tajā ziņā, ka lauku skolas nespecializējas noteiktā izglītības virzienā, savukārt pilsētas skolās ir iespēja izvēlēties mācību virzienu. Taču visā visumā izglītības kvalitāte ir vērtējama līdzvērtīgi. „... domāju, ka noteikti, jo ir taču pat pilsētu skolas, kurās šobrīd tā pati interaktīvā tāfele nav tāpat nav visas tās mūsdienīgās tehnoloģijas pieejamas, nav varbūt arī tik daudz datoru, cik vajadzētu un mūsu bērni šeit var izmantot datorus arī pēcpusdienās tā kā, nu vienīgais, kas mums trūka, līdz šim, bet tas vairs nebūs trūkums nākamajā gadā, nu sporta ziņā varbūt, ka tur ir sporta halles pilsētās un nebūs mums tas peldbaseins, bet nu labi iekārtots, arī pilsētās visās ir tie peldbaseini, ja, tā kā sporta ziņa arī mēs, mēs varam dod viņiem to pašu ko pilsētas, varēsim dod ko pilsētu skolas, un es domāju, ka mums ir tikpat labi apmācīti kadri, pedagogi, nu kā pilsētās un mēs ejam kursus, un pilsētu skolotāji iet kursus, manuprāt, ka tā izglītība, tās izglītošanās iespējas ir līdzvērtīgas.”

J. Liepa pastāstīja, ka bērni ir konkurētspējīgi ar savām zināšanām. „... mūsu skola šogad matemātikas olimpiādēs, pat republikās startē pamatskola. Skola nav liela, bet ir talantīgi bērni.. vienmēr ir bērni bijuši un tas ir viennozīmīgi, kas grib mācīties, kas negrib tad to diemžēl nevar ne skola piespiest ne sabiedrība. Vecākiem pašiem ir jādomā, ko darīt. Protams, ir arī likumdošanas izmaiņām jābūt, jo nevar būt tāda situācija kā pašreiz, kad bērns var darīt, ko grib.”

I. Dušenkova norādīja, ka viņasprāt, lauku skolās var iegūt līdzvērtīgu izglītību pilsētu skolām. „Domāju, ka jā. Vismaz runājot par mūsu skolu. Man nav izvēles kontingents, bet mēs savus bērnus tāpat sūtam uz olimpiādēm, uz konkursiem, viņi visur piedalās, pie mums skolā notiek tieši tas pats, kas lielajās skolās, pat vēl vairāk. Es nemaz nezīnu lielās skolas, kur, piemēram, bērnus apmāca uz datoru no pirmās klases.. mēs to darām. Angļu valodu mēs jau mācam ar pirmo klasi. Tādā ziņā pedagogi visi ir ar izglītībām, ar darba stāžiem..”

A. Mundure norāda, ka lauku skolas ir līdzvērtīgas pilsētu skolām un tās spēj nodrošināt līdzvērtīgu izglītību. „Domāju, ka jā. Jo mums ir visi skolotāji, kas ir skolā

ar augstākajām izglītībām, zinoši.. jo šeit pilnīgi visi bērni, kas mācās, piedalās pulciņos, dzied, dejo.. piedalās pulciņos.. viss darbojās.. un teātra pulciņš. Es teikšu, ka jā. Tieši attiecinot uz mūsu skolu.”

Lai arī skolas dažkārt nevar nodrošināt skolēnus ar pilnvērtīgiem mācību materiāliem, tomēr skolēnu vecākus apmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte. Proti, aptaujātie Skultes pamatskolas vecāki lielākā daļa ir atbildējuši, ka viņus apmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte. 12 vecāki ir norādījuši, ka pilnīgi piekrīt apgalvojumam, ka viņus apmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte, 6 vecāki norādījuši, ka viņi drīzāk piekrīt nekā nepiekrīt tam, ka viņus apmierina skolas izglītības kvalitāte, un tikai 3 vecākiem ir grūti pateikt vai viņus apmierina vai nē izglītības kvalitāte. Savukārt Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas aptaujātie vecāki arī piekrīt tam, ka izglītības kvalitāte skolā ir vērtējama pozitīvi(viņus tā apmierina). Proti, 17 vecāki ir norādījuši, ka pilnībā piekrīt apgalvojumam, ka viņus apmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte, 20 vecāki uzskata, ka drīzāk piekrīt šim apgalvojumam par skolas izglītības kvalitāti. 3 vecākiem ir grūti pateikt vai viņus apmierina vai neapmierina izglītības kvalitāte skolā, bet 1 vecāks drīzāk nepiekrīt tam, ka viņu apmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte.

Atbildot uz jautājumu, ko zaudētu vai iegūtu pagasts, ja skolu slēgtu, izraisīja pārdomas skolotājos. Tā piemēram, Lēdurgas pamatskolas skolotāji nespēja saskatīt ieguvumus pagasta pašvaldībai no tā, ja skolu slēgtu, savukārt Skultes pamatskolas skolotāji norādīja, ka pagasta pašvaldība iegūtu milzīgus līdzekļus, kas tiek izlietoti katru gadu skolas vajadzībām.

A. Puķītis par Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolu ir ļoti pārliecināts, ka tā netiks slēgta. „...Pat tādu domu nepieļauju.. tas nav iespējams, jo pārāk stabila un normāla lieluma skola esam un pagasts nav iedomājams bez skolas..”

I. Dušenkova norādīja, ka ja skola tiktu slēgta, tad viennozīmīgi pagasts būtu zaudētājs. „... šeit ir bērni, viņi pulcē savus vecākus. Mūsu skolā ir īpašāka gaisotne, jo arī, kad bērni aiziet uz citām skolām, viņi nāk ciemos, kontaktējas ar skolotājiem. Tagad mums ir arī sporta laukums, kur bērni cenšas atpūsties. Arī mūsu pagastā nav kultūras nama, ir daudz dažādi kolektīvi, bet tas tomēr ir drusciņ savādāk. Ir vecāku pasākumi, kur vecāki tiekas – kopā saiešana. Es domāju, ka noteikti zaudētu.”

Pēc direktores domām pagasta pašvaldība tomēr ir ieinteresēta saglabāt Skultes pamatskolu. „... viņi ir daudz ieguldījuši un palīdzējuši, lai skola saglabātos.

Pagājušajā gadā ir bijis ļoti liels remonts, renovācija, siltināšana. Mēs esam gājuši uz to, ja gadījumā nav skola, tad pirmškola šeit noteikti var būt. Ies bojā ļoti daudz tas, kas jau ir sagādāts. Tagad mums vairāk nav arī 5. un 6. klase, bērnu skaita dēļ. Žēl ir tie līdzekļi, kas ir ieguldīti.” Tā piemēram, tika iekārtots mājturības un darbmācības kabinets, kas pašreiz netiek izmantoti, jo nav vairs šīs 5. un 6. klases, kuru mācību programma ietvēra šīs nodarbības.

Zinot, ka ir daudzi faktori, kas var apdraudēt lauku skolu pastāvēšanu, pagasta priekšsēdētājs norādīja, ka „... mums nav problēmas saglabāt.. mums viņa būs mūžīgi. Tur nekādu problēmu nav, jo vienmēr viņa būs. Salīdzinoši mēs ieguldām ļoti lielus līdzekļus tieši izglītībā – tā ir mūsu prioritāte. Jo tieši ļoti lielas naudas summas mēs liekam skolas attīstībā un modernizācijā. Tehnoloģijās liekam iekšā, lai mūsu bērni neatpaliktu ne informātikas ziņā, ne vienā jomā no pilsētas, lai varētu mācīties citur. Mūsu skolas bērnus uzņem pretī visur. Gan Siguldas valsts ģimnāzija, kas ir specializējusies ar matemātikas novirzienu, vai arī Limbažu 3. vidusskola, kas skaitās prestiža skola, tur bez problēmām iestājas.”

J. Liepa paskaidroja, ka tas būtu neprāts slēgt skolu, ja tajā ieguldīts tik daudz. Skolā tiek ieguldīts „pāri par 55% no kopējā budžeta. Nu šogad, piemēram, būs kaut kur.. nu nepilns miljons. Tas ir saskaņā ar sporta halles celtniecību. Nu vienalga, tas ir miljons. Tā ir nauda. Ja man ir pusotra miliona kopējais budžets, tad varat rēķināt, kāda atdeve ir, pluss vēl 10% aiziet kultūrai.. vairāk kā 10% sakarā ar Dziesmusvētkiem.. Mūsu skolēni atkal.. mūsu skolēnu koris uz lielajiem Dziesmusvētkiem. Tas nav zem skolas, bet gan zem kultūras nama.. arī interesanta situācija. Bērni vakaros nāk dziedāt uz kultūras namu un tas tiešām ļoti priecē.. Varbūt viņiem pati skolas ēka ir apnikusi un skola ir skola.. šeit dzied, dejojāji arī ir.. Protams, ka ir kārtējie izdevumi.. bet nu patīkams process bērniem būs visu mūžu, ko atcerēties. Šeit tāda kultūras iedarbība veidojās. Varbūt mums tieši skola neiznāk vairāk kā centrs, bet ir iespējas, jo dziedāšana, kora dziesmas principā neeksistē mācību procesā.”

A. Mundure paskaidroja, ka pagasts viennozīmīgi zaudētu ar skolas slēgšanu kultūras centru.

Ne tikai pagasts būtu ieguvējs vai zaudētājs, ja skolu slēgtu. Ļoti lielas izmaiņas skartu tieši vecākus. Tādejādi vaicājot vai vecāki būtu gatavi izglītēt savus bērnus skolā, kura atrodas vairāk kā 20 km attālumā no mājām, tika iegūti dati, ka, piemēram, Skultes pamatskolas aptaujātie vecāki norādījuši, ka pilnīgi(6) un

drīzāk(3) nepiekrīt šim apgalvojumam un viņi nebūtu gatavi izglītot savus bērnu tālu no mājām. Savukārt 3 vecāki drīzāk piekrīt apgalvojumam, ka būtu gatavi bērnus izglītot skolā, kas atrodas tālāk par 20 km no mājām, bet 9 vecākiem ir grūti pateikt vai viņi būtu vai nebūtu gatavi. Tiesa jāatzīmē fakts, ka vaicājot cik tālu pašreiz atrodas skola no mājām, tad 6 vecāki norādīja, ka tā atrodas līdz 1 km attālumā; 9 vecāki norādīja, ka skola atrodas 2-5 km attālumā; 3 vecāku bērni dodas uz skolu 6-10 km, kā arī 3 vecāki norādīja, ka Skultes pamatskola atrodas tālāk par 16 km no viņu mājām. Visi aptaujātie vecāki norādījuši, ka viņus pilnībā apmierina pašreizējā skolas atrašanās vieta.

Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas aptaujātie bērnu vecāki norādīja, ka pilnīgi(11) un drīzāk(10) nepiekrīt šim apgalvojumam un viņi nebūtu gatavi izglītot savus bērnu tālu no mājām. Savukārt 7 vecāki drīzāk piekrīt un 3 vecāki pilnīgi piekrīt apgalvojumam, ka būtu gatavi bērnus izglītot skolā, kas atrodas tālāk par 20 km no mājām, bet 10 vecākiem ir grūti pateikt vai viņi būtu vai nebūtu gatavi. Apskatot cik tālu pašreiz atrodas Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskola no bērnu mājām, tad 12 vecāki norādīja, ka tā atrodas līdz 1 km attālumā; 17 vecāki norādīja, ka skola atrodas 2-5 km attālumā; 11 vecāku bērni dodas uz skolu 6-10 km, bet neviens no vecākiem nenorādīja, ka Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskola atrodas tālāk par 16 km no viņu mājām. 34 vecāki norādīja, ka viņus pilnībā apmierina pašreizējā Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas atrašanās vieta; 7 vecāki norādīja, ka drīzāk piekrīt tam, ka viņus apmierina skolas atrašanās vieta nekā neapmierina.

Vaicājot vai pagasta pašvaldība ir ieinteresēta saglabāt skolu, nācās saskarties ar atšķirīgiem viedokļiem no Lēdurgas Garlība Merķeļa pamatskolas skolotājiem un Skultes pamatskolas skolotājiem. Lēdurgas Garlība Merķeļa pamatskolas skolotāji norādīja, ka pašvaldība noteikti ir ieinteresēta saglabāt skolu. Tā ir ieguldījusi milzīgus līdzekļus skolas attīstībā un turpina to darīt, piemēram, šobrīd veicot sporta halles celtniecību. Savukārt Skultes pamatskolas skolotājus māca šaubas vai pagasta pašvaldība ir ieinteresēta saglabāt Skultes pamatskolu, jo skolas izmaksas ir pārāk augstas, lai gan daudz līdzekļu tajā jau ir ieguldīts, nav pārliecības, ka pagasta pašvaldība saglabās Skultes pamatskolu.

I. Dušenkova norādīja, ka pagasta pašvaldība ir ieinteresēta saglabāt skolu. „Es domāju, ka jā. Viņi ir daudz ieguldījuši un palīdzējuši, lai skola saglabātos. Pagājušajā gadā ir bijis ļoti liels remonts, renovācija, siltināšana. Mēs esam gājuši uz

to, ja gadījumā nav skola, tad pirmskola šeit noteikti var būt. Ies bojā ļoti daudz tas, kas jau ir sagādāts. Tagad mums vairāk nav arī 5. un 6. klase, bērnu skaita dēļ. Žēl ir tie līdzekļi, kas ir ieguldīti.”

A. Mundure paskaidroja, ka lai vai kā pašvaldība ir ieinteresēta saglabāt skolu, lai arī izdevumi par skolu ir lieli. Tomēr tas atmaksājas.

Vēlējos noskaidrot, vai skolotāji piekrīt apgalvojumam, ka skola ir kultūras centrs.

Arī šeit atšķīrās abu skolu skolotāju viedoklis. Lēdurgas Garlība Merķeļa pamatskolas skolotāji norādīja, ka skola ir nodalījusi šo kultūras centra funkciju, tā nav tik izteikta, jo pagastā ir kultūras nams, kurš aktīvi veic šīs kultūras centra funkcijas, savukārt Skultes pamatskolas skolotāji norādīja, ka skola ir viennozīmīgi pagasta kultūras centrs, jo visi pasākumi, visa kultūras dzīve saistīta ar skolu. Skultes pagastā nav sava kultūras nama, tādejādi šīs kultūras centra funkcijas pārņēmusi skola. „Jā, skola ir kultūras centrs, jo, piemēram, daudzi vecāki neapmeklē pagasta rīkotos pasākumus, bet skolas jā. Arī visi vietējie pasākumi vairāk vai mazāk tiek organizēti sadarbībā ar skolu.”

Tā kā pagasts nav iedomājams bez skolas, tādejādi daudzu pagastu skolas pilda arī kultūras centra funkcijas, taču A. Puķītis paskaidroja, ka tas nav attiecināms uz Lēdurgas skolu. „... Lēdurgā situācija ir tāda, ka mēs šīs funkcijas zināmā mērā esam nodalījuši.. kultūras funkcijas vairāk ir kultūras namam, skolai ir izglītības funkcija. Izglītības centrs esam, daļēji – kultūras centrs, bet ne pagasta, mēs vairāk bērniem, bērnu vecākiem, bet ne visam pagastam.”

Taču, lai arī daudzas lauku skolas tiek uzskatītas par sava veida kultūras centru, J. Liepa norādīja, ka „... kur varbūt nav kultūras centra tieši, tur varētu būt, jā. Mums ir pašiem savs lielais kultūras nams, šeit notiek visi lielie pasākumi. Arī bērniem pasākumi. Protams, skolai ir arī savi pasākumi, bet lielākoties lielie pasākumi notiek mūsu kultūras namā. Ir lielas iespējas izvērsties. Citur jā, bet pie mums - nē.”

A. Mundure norādīja, ka „Skola ir viennozīmīgi kultūras centrs, kas lielā ziņā izskaidrojams ar to, ka nav pagastā sava kultūras nama.”

Apkopojot vecāku anketas, tad Skultes pamatskolas skolēnu vecāki ir norādījuši, ka pilnīgi piekrīt apgalvojumam, ka viņu bērni aktīvi iesaistās ārpusstundu nodarbībās kā koris, dejošana un citas nodarbības. Tā arī vaicājot vai vecāki aktīvi apmeklē skolas rīkotos pasākumus, tad 9 vecāki pilnīgi piekrīt tam, ka viņi aktīvi

apmeklē pasākumus šos skolas pasākumus; 6 vecāki norāda, ka drīzāk piekrīt tam, ka viņi aktīvi apmeklē skolas rīkotos pasākumus; 3 vecāki drīzāk nepiekrīt šim apgalvojumam, savukārt vēl 3 vecākiem ir grūti pateikt vai viņi aktīvi apmeklē vai neapmeklē skolas rīkotos pasākumus.

Vairāk kā puse Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas aptaujātie vecāki norādīja, ka viņu bērni piedalās aktīvi ārpusstundu nodarbībās, proti, 22 vecāki pilnībā piekrīt šim apgalvojumam, bet 8 vecāki drīzāk piekrīt nekā nepiekrīt tam. Savukārt 9 vecāki drīzāk nepiekrīt tam, ka viņu bērni aktīvi iesaistās ārpusstundu nodarbībās, bet 2 vecāki pilnīgi nepiekrīt šim apgalvojumam. Arī vecāki skolas rīkotos pasākumus apmeklē diezgan aktīvi. 20 vecāki pilnīgi piekrīt tam, ka viņi aktīvi apmeklē skolas rīkotos pasākumus; 14 vecāki norādījuši, ka daļēji piekrīt tam, ka viņi aktīvi apmeklē tos, bet 2 vecāki ir norādījuši, ka drīzāk nepiekrīt un 3 vecāki, ka pilnīgi nepiekrīt šim apgalvojumam, bet vienam vecākam ir grūti pateikt vai aktīvi apmeklē vai neapmeklē skolas rīkotos pasākumus.

Vaicājot, kādu atbalstu pašvaldība sniedz skolai, skolotājiem un skolēniem, abu skolu skolotāji bija ļoti pozitīvi noskaņoti un pastāstīja, ka pašvaldība dara ļoti daudz skolas labā – tā atbalsta skolotāju tālākizglītību, tā nodrošina transportu skolēnu nogādāšanai uz un no skolas, tā nodrošina brīvpusdienas, kā arī veic nepieciešamos remontdarbus un iegādājas nepieciešamo tehniku. Pašvaldība ir labvēlīgi noskaņota pret skolu.

A.Pučītis norādīja, ka tā sniedz ļoti lielu atbalstu. „...ļoti laba sadarbība.. ne tikai materiālās vērtībās, bet arī pašvaldības vadītājs interesējas par mācību procesu, par sasniegumiem un arī tas viss tiek novērtēts un stimulēts.” Pagasta pašvaldība stimulē skolēnus mācīties, piešķirot noteiktu atlīdzību labākajiem skolēniem. „... visi skolēni tiek materiāli stimulēti.. gada beigās saņem naudas balvas.”

J. Liepa: Pašvaldība ne tikai veic remontdarbus skolā un iegādājas nepieciešamos mācību materiālus, bet arī „...skolotājiem mēs principā šo to dodam.. mācības nosedzam tieši pedagogiem – tālākizglītībai. Kursus dažādus organizējot šeit uz vietas, jo lētāk ir atbraukt un pastāstīt. Skolēniem maksājam par labām sekmēm, zināmā secībā ir pieņemts nolikums, katru gadu bērni cenšas, kas uzlabo izglītības līmeni. Varbūt tās naudas summas nav lielas, bet nu viņas ir.. pluss vēl arī izlaidumā pasniedz čaklākajiem dāvanas, dāvanu kartes. Protams, pašvaldība sedz lielākoties no pusdienu maksas, jo par 50 santīmiem nekur paēst nevar. Paši bērni vai bērnu vecāki nosedz tikai daļu. Mums ir arī rotējošās pusdienas, kas neskatoties pēc vecāku

ienākumiem vai viņš miljonāra vai nabaga bērns, katrai klasei ir noteikta kvota, ko viņš nedēļā ēd pilnīgi par brīvu uz pašvaldības rēķina. Ekskursijas par brīvu, autobuss.. mēs neprasām nevienu santīmu no bērniem. Vedam kur vajag.”

Pašvaldība rūpējās par skolu, kā norādīja I. Dušenkova, tad pašvaldība sniedz lielu atbalstu gan bērniem, gan skolotājiem, gan vecākiem, gan pašai skolai. „... mums ir iztaisīts ārkārtīgi liels remonts pagājušajā gadā, tieši runājot par ārpusi – ir nožogojums, sporta laukums, basketbola laukums, siltināta skola, jauni logi, eiro remonts virtuvē, pirmsskolas grupai – guļamistaba, zāle un vēl atsevišķas telpas.

Tagad ir arī ielānāts remontu taisīt arī pa stāviem. Katrā ziņā – pirmsskola gan šeit varētu būt ļoti laba, jo ir visas iekārtas mazajiem bērniem.”

Pagasta pašvaldība atbalsta skolotāju tālākizglītību, atmaksājot, piemēram, ceļa izdevumus uz semināriem.

Šis pašvaldības atbalsts ir svarīgs ne tikai skolai, bet arī vecākiem. Par to liecina apkopotie anketu dati. Skultes pamatskolas 12 aptaujātie vecāki norādīja, ka viņi pilnīgi piekrīt apgalvojumam, ka viņiem ir svarīgs pašvaldības sniegtais atbalsts bērnu izglītošanā. 3 vecāki norādīja, ka daļēji piekrīt šim apgalvojumam, bet 6 vecākiem ir grūti pateikt cik svarīga loma viņu bērnu izglītošanā ir tieši pašvaldībai.

Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas aptaujātie bērnu vecāki norādīja, ka 35 vecāki pilnībā piekrīt tam, ka viņiem ir svarīgi, lai pašvaldība atbalstītu viņu bērnu izglītošanos; 3 vecāki drīzāk piekrīt šim apgalvojumam nekā nepiekrīt, bet savukārt viens vecāks drīzāk nepiekrīt un viens vecāks pilnībā nepiekrīt pašvaldības sniegtā atbalsta svarīgumam, kā arī vienam vecākam ir grūti pateikt vai pašvaldības sniegtais atbalsts bērnu izglītošanā viņam ir svarīgs.

Vaicāju skolotājiem, kā viņi vērtētu sadarbību starp skolotājiem un vecākiem. Skolotāji paskaidroja, ka dažu brīdi paši jūtas, kā vecāki skolēniem. Taču sadarbība starp skolotājiem un vecākiem varētu būt labāka, jo bieži vien skolotājiem ir pašiem jāuzmeklē vecāki, lai informētu par bērna sekmēm. Skolotāji dara daudz, lai vecāki būtu ieinteresēti par bērna sekmēm. Tādejādi dažkārt izraisot nepatiku no vecāku puses pret šīm lauku skolām, jo uzskata, ka skolotāji pārāk daudz iejaucas bērnu izglītošanā. „... sadarbība principā ir tāda, ja kādas problēmas, tad zvina skolotājs un meklē vecāku, bet ne otrādi.”

Tāpēc ir ļoti svarīgi apskatīt vecāku vērtējumu skolas skolotājiem. 15 Skultes pamatskolas skolēnu vecāki norādījuši, ka viņi pilnībā piekrīt tam, ka skolotāju darbs

skolā vērtējams pozitīvi; 3 vecāki drīzāk piekrīt nekā nepiekrīt šim apgalvojumam, bet vienam vecākam grūti pateikt kā vērtējams skolotāju darbs.

Savukārt Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas 15 aptaujātie skolēnu vecāki pilnībā piekrīt tam, ka skolotāju darbs skolā vērtējams pozitīvi; 16 vecāki drīzāk piekrīt nekā nepiekrīt pozitīvam vērtējumam, bet viens vecāks drīzāk nepiekrīt un viens vecāks pilnīgi nepiekrīt pozitīvam skolotāju darba vērtējumam, bet 8 vecākiem grūti pateikt kā būtu vērtējams skolotāju darbs.

Vaicāju skolotājiem, arī viņu domas par to, kā viņi vērtētu sadarbību starp skolu un pašvaldību. Skolotāji atzina, ka sadarbība ir ļoti laba. It īpaši Lēdurgas Garlība Merķeļa pamatskolā, kur skolas skolotāja strādā arī pagasta pašvaldībā, tādejādi nodrošinot augstu sadarbības līmeni starp skolu un pašvaldību. Arī Skultes pamatskolas skolotāji ir iesaistīti pagasta pašvaldības darbībā, kas arī veicina sadarbību starp skolu un pašvaldību.

A.Puķītis norādīja, ka sadarbība ar pašvaldību ir teicama.

Skultes pamatskolas direktorei vērtējot skolas un pašvaldības sadarbību, nonāca pie secinājuma, ka tā ir laba. „... es domāju, ka laba. Protams, ir atsevišķas lietas, mēs jau nevaram gribēt visu. Protams, man jāsaka viss tas labākais.”

J. Liepa norādīja, ka „... personīgi man ir ideāla sadarbība ar skolu. Ar direktoru mums ir ļoti labi kontakti. Mēs risinām dažādus jautājumus, arī steidzīgus un ne tik steidzīgus, domājam kā, kur, ko.” Tādejādi varam secināt, ka tieši šī sadarbība starp skolu un pašvaldību veicina skolas attīstību, un pašvaldības vadītājs ir ļoti informēts par skolā notiekošo un ir ieinteresēts tās attīstībā.

Vaicāju vai skolas skolēni piedalās mācību olimpiādēs. Atbilde viennozīmīgi bija „jā”. Šo abu skolu skolēni aktīvi tiek iesaistīti mācību olimpiādēs. Un rezultāti salīdzinoši ir vērtējami pozitīvi, jo tiek iegūtas gan godalgotās vietas, gan atzinības. Tādejādi atspoguļojas tas, ka lauku skolu skolēni ir spējīgi konkurēt ar pilsētas skolu skolēniem.

Tomēr rodas brīžam bažas par to vai skolēniem absolvējot lauku skolu nenākas saskarties ar problēmām iestāties citās skolās, skolotāji paskaidroja, ka viennozīmīgi „nē”! Daudzas skolas labprāt uzņem skolu absolventus un jau iepriekš interesējas pie skolas vadības cik skolēnu apmēram ir domājuši doties uz noteiktām skolām. Protams, ir tādi skolēni, kam ir problēmas iestāties skolās, bet tas

izskaidrojams ar to, ka ir skolēni, kam nav stimula mācīties un tas arī atspoguļojas viņu sekmēs.

Tiesa gan Skultes pamatskolas skolotāji norādīja, ka tomēr ir problēmas ar vienu skolu, proti, Zvejniekiema vidusskolu, kas sūdzas par to, ka bērni nav pietiekoši labi sagatavoti un ka viņi tikuši novērtēti pārlietu augstu.

Uz jautājumu - Vai skolā mācās bērni no blakus pagastiem, skolotāji atbildēja, ka nē, visi skolēni ir no vietējā pagasta. Tādejādi varam secināt, ka visi tie līdzekļi, kas tiek ieguldīti skolā, tiek ieguldīti reizē arī pagasta nākotnē, jo kā zināms bērni ir mūsu nākotne. Un nodrošinot labvēlīgus apstākļus bērnu izaugsmei, viņi savu nākotni vēlēšies saistīt ar pagastu nevis gluži otrādi, gaidīt to mirkli, kad varēs tikt no laukiem uz pilsētām.

Vaicājot vai skolai ir perspektīvas, skolotāju viedokļi pa skolām atšķīrās. Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas skolotāji viennozīmīgi atbildēja, ka skolai ir perspektīvas, jo, lai arī bērnu skaits skolā samazinās, tas neapdraud skolas pastāvēšanu. Savukārt Skultes pamatskolas skolotājus māc šaubas par to vai skolai ir perspektīvas. Jo ar katru gadu samazinās skolēnu skaits, un skolas izmaksas tādejādi ar katru gadu pieaug. Tādejādi varam secināt, ka tieši bērnu skaits skolā un demogrāfiskā situācija pagastā ir izšķirošais faktors tam vai skolai ir perspektīvas vai nē.

Skolas direktors uzskata, ka skolai ir labas perspektīvas. „...Perspektīvas ir tādas, ka skola te būs vienmēr.. tomēr esam diezgan paliela lauku skola ar senām tradīcijām.. Manuprāt, dodam diezgan kvalitatīvu izglītību un sagatavojam bērnus turpmākajai izglītībai..” Pēc direktora domām, lauku skolas ir jā saglabā, bet līdz noteiktam klašu skaitam(attiecināms uz mazajām lauku skolām, kur skolēnu skaits ir ļoti mazs) „...Sākumskola līdz pirmajām četrām klasēm ir jā saglabā.. noteikti.. par vecāko posmu – 7.klasēm, 8. un 9. klasēm varētu jau domāt.. jo tur tomēr ir vajadzīgāka pamatīgāka materiālā bāze.. ko tomēr lielās skolas var dot labāku kvalitāti.”

I. Dušenkova attiecībā par skolas perspektīvām nebija optimistiski noskaņota. „Nu ja godīgi runājot, tad nav. Mēs principā uz šo brīdi pastāvam, jo tāpēc, ka pašvaldība mūs ļoti atbalsta. Bet skatoties, ka mēs ar nākošo gadu mums vairs nebūs Skultes pašvaldība, mēs būsime pie Limbažiem, nu man kaut kur negribas ticēt.. Arī

skolas iet uz optimizāciju, nauda nāk līdzī bērnam.. un par cik mums rītā būs LIFS konference, droši vien tur arī runās kaut ko vairāk.. kā šī perspektīva. Neviens jau nesaka, ka likvidēs, bet ja maksās pēc bērnu skaita, kurš skolotājs strādās ar astoņiem bērniem. Vienkārši tur neviens nevar izdzīvot. Es tā domāju, ka nolikvidēt nenolikvidēs, bet radīs apstākļus, ka būs spiesti paši likvidēties. Sevišķi ņemot, ka mums apkārt ir šīs lielās skolas – Zvejniekciems, Saulkrasti.. un ka transports ir nodrošināts..”

Tā kā arvien vairāk sabiedrībā diskutē par lauku skolu slēgšanu, tad jautāju Lēdurgas pagasta priekšsēdētājam vai šādas mazās lauku skolas ir jā saglabā. „Nē, kā pašvaldības vadītājs es uzskatu, ka nē, nav jā saglabā mazās skolas, jo lētāk ir aizvest godīgi sakot. Ja ir 40 – 50 bērni, tad tas ir viens autobuss. Lētāk ir aizvest prom. Jo tās ir ļoti lielas izmaksas – bērni maksā ļoti dārgi. Ēkas uzturēšana vien, plus vēl apkalpojošais personāls, šīs trakās nenormālās prasības, kas ir no ugunsdzēsējiem, kontrolējošām iestādēm, tad tas ir vispārīgi vājprāts. Tie ir nenormāli līdzekļi, kas jā iegulda.. Protams, zaudē to mazo.. vieglāk ir mācīt to mazo skolēnu skaitu klasē, bet nu nav normāli, ja ir apvienotās klases. Tas nav normāli! Ekonomiski tas nav izdevīgi skatoties no pašvaldības vadītāja puses. No cilvēciskā – varbūt jā! Jā skatās diemžēl, kas ir izdevīgs sabiedrībai. Jo to naudu var ielikt kaut kur daudz citur. Kaut kultūrā..” Bet savukārt J. Liepa norādīja, ka ja gadījumā pagasta skolu slēgtu, lai gan viņš pat šādu varbūtību nepieļauj, tad pagasts būtu tikai zaudētājs. „Darba vietas.. tie ir ap 50 cilvēku.. nodokļi.. jo tā ir budžeta iestāde.. būtu problēmas, ja būtu jā maksā prom nauda.. kaut viņa nav liela tos 144 latus, bet ja pareizina kaut vai ar 200 bērniem, tad ļoti lielas summas būtu jā maksā. Un tas rada ļoti lielas problēmas pašvaldības budžetā.. ne jau katru reizi tā nauda ir tik daudz lai varētu to izdarīt.”

A. Mundure paskaidroja, ka teritoriālā reforma ietekmēs Skultes pamatskolu. Un kā atzina A. Mundure, tad skolai ir ļoti minimālas perspektīvas. Agrāk vai vēlāk skola nolikvidēsies.

SECINĀJUMI

Bakalaura darba ietvaros analizējot padziļinātās intervijas ar skolotājiem, kā arī ekspertu intervijas un vecāku aptaujas, nonācu pie šādiem secinājumiem:

- Skolas ir attīstījušās, tās ir mainījušās galvenokārt vizuāli. Tiek daudz līdzekļu ieguldīts skolu remontdarbos, mācību materiālu un tehnoloģiju iegādē. Mainījušies līdz ar skolu ir gan skolotāji, gan skolēni. Skolotāji apgūst jaunas mācīšanas metodes, skolēni kļuvuši daudz atvērtāki. Arī izglītības sistēma ir mainījusies.
- Ne visas pārmaiņas skolā ir vērtēamas pozitīvi. Ir lietas, kas ir sasteigtas un nepārdomātas. Kā, piemēram, izveidota 5. un 6. klase Skultes pamatskolā, nerēķinoties ar bērnu skaita samazināšanos.
- Aktuāla problēma skolās – bērniem trūkst motivācija mācīties. Pat vērtēšanas sistēma skolās neveicina bērnu motivāciju iegūt pēc iespējas labākus rezultātus mācībās. Vērtējumu sistēma ar „jā”, „nē”, „ieskaitīts”, „neieskaitīts” neapmierina skolotājus. Viņi nespēj attiecīgi novērtēt katra skolēna zināšanu līmeni.
- Skolās samazinās skolēnu skaits.
- Skolēnu skaita samazināšanās būtiski ietekmē skolas, kur ir mazs skolēnu skaits(līdz 50 skolēniem).
- Skolēnu skaitu skolās ietekmē demogrāfiskā situācija.
- Lielās skolas spēj izkonkurēt mazās skolas.
- Skolēnu skaitu skolās ietekmē citu skolu atrašanās tuvākajā apkaimē. Tā piemēram, Skultes pamatskolai tuvākajā apkaimē atrodas 4 lielās skolas – Zvejniekciema vidusskola, Saulkrastu vidusskola, Vidrižu pamatskola, Liepupes vidusskola. Transporta kustība uz visām skolām ir nodrošināta, tādejādi šīs skolas spēj piesaistīt vecākus izglītēt savus bērnus šajās skolās nevis Skultes pamatskolā. Bet Lēdurgas pamatskolai tuvākajā apkaimē nav šādu lielo skolu.
- Lielās skolas piedāvā plašākas izglītības iespējas(studiju virzieni).
- Pilsētas skolas ir prestižākas.

- Problēmas var radīt liels skolēnu skaits skolā. Piemēram, ja lauku skolās būtu novērojams straujš skolēnu skaita pieaugums, tad rastos problēma, kur izvietot skolēnus, jo lauku skolas ir mazas un tās saskartos ar telpu trūkumu skolā.
- Mazs bērnu skaits klasē veicina skolēnu izglītošanos.
- Lauku skolās katram bērnam tiek veltīta īpaša uzmanība.
- Izglītības kvalitāti nosaka sociālais sastāvs.
- Lauku skolās vairāk „nabadzīgi” bērni.
- Lauku skolās attiecības starp skolotāju un skolēnu ļoti ciešas.
- Lielās klases nenodrošina vienmērīgu izglītības iespēju.
- Lauku skolās skolotājs var ar katru bērnu strādāt individuāli un sekot līdzi tam, lai tas apgūtu nepieciešamās zināšanas.
- Mazās skolas iejaucas personīgās lietās(informētas par visu – par bērnu ģimenes stāvokli, par situāciju ģimenē un citām lietām).
- Pilsētas skolām ir vieglāk piesaistīt finansējumu dažādu materiālu iegādei.
- Lauku skolas nespē specializējas noteiktā izglītības virzienā.
- Lauku skolu skolēni ir konkurētspējīgi ar savām zināšanām.
- Lauku skolās var iegūt līdzvērtīgu izglītību pilsētu skolām.
- Pagasta pašvaldības lielus līdzekļus no budžeta atvēl izglītībai.
- Pašvaldības ir ieinteresētas skolas saglabāt.
- Skola kā kultūras centrs pašvaldībām, kurām nav sava kultūras nama.
- Pašvaldības atbalsta skolotāju tālākizglītību, nodrošina skolēniem transportu, brīvpusdienas un citus atvieglojumus.
- Vecākiem ir svarīgs pašvaldības sniegtais atbalsts bērnu izglītošanā.
- Pastāv laba sadarbība starp skolu un pašvaldību.
- Absolvējot lauku skolas, skolēniem nav problēmas iestāties citās mācību iestādēs.
- Lauku skolās galvenokārt mācās pagastā dzīvojoši bērni.
- Teritoriālā reforma ietekmē tās lauku skolas, kurās ir mazs skolēnu skaits un kuru uzturēšanai nepieciešami lieli materiālie ieguldījumi.
- Skolai ir perspektīvas, ja skolēnu skaits nesamazinās tik ļoti, ka tas apdraud skolas pastāvēšanas iespējas.
- Skolai ir perspektīvas, ja tās izmaksas nav ekonomiski neizdevīgas.
- Skolai ir perspektīvas, ja to neietekmē teritoriālās reformas izmaiņas, kā arī citu skolu atrašanās tuvākajā apkaimē.

Darba gaitā apstiprinājās manis izvirzītā hipotēze - demogrāfiskā situācija valstī un pašvaldības darbība ietekmē lauku skolu attīstību un perspektīvas.

Jo gan no teorētiskās analīzes, gan veiktā pētījuma es varu secināt, ka tieši demogrāfiskai situācijai ir liela nozīme tam vai skolas pastāvēs, jo, kā zināms, ja nav skolēnu, ko izglītot, tad skola nevar pastāvēt(tai nav jēgas). Tāpēc skolas veic dažādus aprēķinus, ņemot vērā dzimušo bērnu skaitu, un mēģina prognozēt, kāds varētu būt turpmākais bērnu skaits skolā, vienlaicīgi prognozējot, kāda nākotnes situācija sagaida skolu.

Tā arī apstiprinājās fakts, ka liela nozīme skolas darbībā ir pašvaldībām. Ir svarīgi, lai pašvaldība būtu ieinteresēta saglabāt skolu, kā tas apstiprinājās manis veiktajā pētījumā – gan Skultes, gan Lēdurgas pašvaldība ir ieinteresēta, lai skola būtu pagasta teritorijā. Tieši no pašvaldības ir atkarīgs cik daudz līdzekļu tiek atvēlēti izglītībai, jo kā zināms izglītība prasa daudzus materiālos ieguldījumus, tāpēc skolas ir atkarīgas no šīs pašvaldības finansējuma, jo izmaksas ar katru gadu palielinās. Skolas attīstība un perspektīvas ir tiešā atkarībā no pašvaldības „naudas”. Ja pašvaldībai nav pietiekoši liels budžets, no kura atvēlēt noteiktus līdzekļus, kas nepieciešami skolu uzturēšanai, tad var izvērsties tāda situācija, kad skolas ir pašas spiestas likvidēties materiālu apstākļu dēļ. Tāpēc rada bažas daudzām pašvaldībām teritoriālā reforma, kad pagastiem apvienojoties novados, tiks izmainīta šī skolu finansēšanas sistēma - pašvaldība nevarēs pēc saviem ieskatiem atvēlēt skolai noteiktu daļu no budžeta.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

- Ābele, Liene. *Lēdurgas Garlība Merķeļa pamatskolas vēsturiskā attīstība (1871 – 2000)*: Maģistra darbs. Rīga: LU PPF, 2000. 63. lpp.
- Bebriša, I., Ieviņa, I., Krastiņa, L.: *Skolēnu atbiršana pamatskolās. Problēmas risinājumi*; Baltic Institute of Social Sciences, 2007. 19. lpp.
- Ekspertu ziņojums; „*Valsts izglītības politikas analīze – Latvija*”; Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija; 2000. 22.lpp.
- Ērmane, Maruta. *Skolas Lēdurgas pagastā no to pirmsākumiem līdz 1940. gadam*: Bakalaura darbs. Rīga: LU PPF, 2003. 53. lpp.
- Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas informatīvais ziņojums(nepublicēts)
- Gudjons, Herberts. *Pedagoģijas pamatatziņas*; Zvaigzne ABC, 1998. 175. – 177. lpp.
- Izdevums. „*Cilvēkkapitāls: Mans zelts ir mana tauta?*”; LATVIJA. Pārskats par tautas attīstību 2006/2007; LU SPPI Sociālo un politisko pētījumu institūts. 45.lpp
- *Latvijas pagasti :Latvijas pagasti, novadi, pilsētu un novadu lauku teritorijas*. enciklopēdija;1. sējums; Rīga : A/s Preses nams, 2001-2002. 398. lpp.
- *Latvijas pagasti :Latvijas pagasti, novadi, pilsētu un novadu lauku teritorijas*. enciklopēdija;2. sējums; Rīga : A/s Preses nams, 2001-2002. 573. lpp.
- *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007-2013*.LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija; SIA Jelgavas tipogrāfija, 2006. 13. lpp.
- *Nacionālo izglītības politiku analīze. Latvija / OECD centrs sadarbībai ar nedalībvalstīm*. Rīga : Profesionālās izglītības attīstības programmas aģentūra, 2002. 19. lpp.
- Pārskats par izglītību Latvijā 2001./2002.g.: *Pārmaiņas Latvijas izglītībā: izaicinājums sistēmas vadībai*; Rīga, 2003. 43. – 49. lpp.
- Ritzer, G. *Encyclopedia of Social Theory*; Volume II; SAGE Publications, 2005. 534. p.
- Skultes pamatskolas informatīvais ziņojums(nepublicēts)
- The British Council „*International Guide to Qualifications in Education*” Fourth Edition; 1996. 479. p.

- The SAGE *Encyclopedia of Social science research methods*; Volume 2; Editors: M. S. Lewis-Beck, A. Bryman, T. Futing Liao; 2004. 521. p.
- T. Neville Postlethwaite. *International encyclopedia of national systems of education*; Second edition; Predamon, 1995. 538. p.
- Omārova, Silva. *Cilvēks dzīvo grupā*. Rīga: Kamene, 2002. 55. lpp.
- Vaidere, Inese u.c. *Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā*; Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds : Latvijas Statistikas institūts, Rīga, 2006. 133.lpp.- 134. lpp.

Elektroniskie resursi:

- Administratīvi teritoriālā reforma un tās realizācijas gaita.
<http://www.rapl.m.gov.lv/lat/pasvaldibas/Novadu%20izveide/?doc=5511>
- Aktieru tīkla teorija:
http://lv.wikipedia.org/wiki/Aktoru_t%C4%ABklu_teorija
- Centrālā statistikas pārvalde. <http://www.csb.gov.lv/>
- Didže, Inese: Skola balsts ilgtspējīgai pašvaldībai.
<http://www.politika.lv/index.php?id=6021>
- Grozījumi likumā „Par pašvaldībām” <http://www.likumi.lv/doc.php?id=45933>
- Izglītības pētījumi. <http://www.politika.lv/index.php?id=14892>
- Izglītības sistēmas vispārējā struktūra un izglītības administrēšana.
<http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=LV&lang=LV&fragment=23>
- Klodāne, Ruta: Slēgt skolu. Slēgt pagastu, slēgt..
<http://www.politika.lv/index.php?id=6014>
- Lēdurgas pagasts: <http://limbazi.lv/public/30771.html>.
- Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca.
<http://www.ailab.lv/vardnica/servlet/Vardnica?vards=skolot%E2js>
- Pašvaldību funkcijas. <http://www.politika.lv/index.php?id=7722>
- Reģistri un statistika. <http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika.html> (
- Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS.
<http://www.skds.lv/index.php?lng=ILat&c=>

- Viļķina, Ausma. Lauku skolām jāmainās.
<http://www.apollo.lv/portal/life/articles/103906>

PIELIKUMI

1. pielikums
Anketas paraugs

Cienījamie, vecāki! Lūdzu Jūs piedalīties aptaujā, kuras mērķis ir noskaidrot Jūsu viedokli par skolu, kurā mācās Jūsu bērns(i).

Aptauja ir anonīma. Pētījumā iegūtie dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā.

1. Cik Jums ģimenē ir skolas vecuma bērnu? _____
2. Cik no Jūsu bērniem mācās Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolā? _____
3. Cik no Jūsu bērniem mācās citās skolās? Kurās? _____

Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

4. Jūs apmierina skolas atrašanās vieta	pilnīgi piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnīgi nepiekrītu	grūti pateikt

Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

5. Cik tālu no Jūsu mājām atrodas skola, kurā mācās Jūsu bērns?	Līdz 1 km	2- 5 km	6- 10 km	11-15 km	Tālāk par 16 km

Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

6. Jūs būtu gatavs izglītēt savu bērnu skolā, kura atrodas vairāk kā 20 km attālumā	pilnīgi piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnīgi nepiekrītu	grūti pateikt

Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

7. Jūs apmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte	pilnīgi piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnīgi nepiekrītu	grūti pateikt

Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

8. Skolotāju darbs skolā vērtējams pozitīvi	pilnīgi piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnīgi nepiekrītu	grūti pateikt

Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

9. Lauku skolās iegūtā izglītība ir līdzvērtīga pilsētu skolās iegūtajai izglītībai	pilnīgi piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnīgi nepiekrītu	grūti pateikt

Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

10. Mazs bērnu skaits klasē veicina bērna izglītošanos	pilnīgi piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnīgi nepiekrītu	grūti pateikt

Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

11. Jūsu bērns aktīvi iesaistās ārpusstundu nodarbībās (koris, dejošana u.c.)	pilnīgi piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnīgi nepiekrītu	grūti pateikt

Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

12. Jūs aktīvi apmeklējat skolas rīkotos pasākumus	pilnīgi piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnīgi nepiekrītu	grūti pateikt

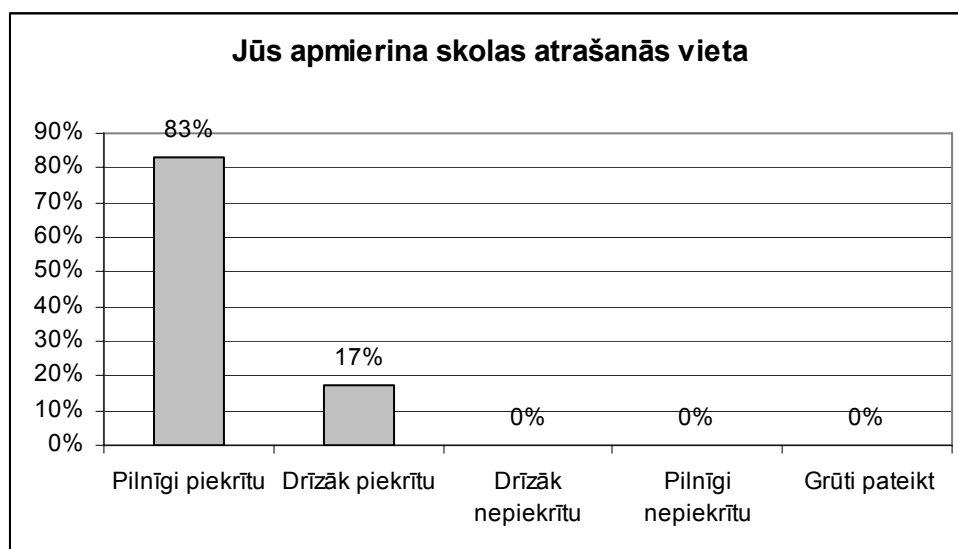
Atbilstošo variantu atzīmējiet ar X

13. Jums ir svarīgs pašvaldības sniegtais atbalsts bērnu izglītošanā	pilnīgi piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnīgi nepiekrītu	grūti pateikt

Paldies par atsaucību!

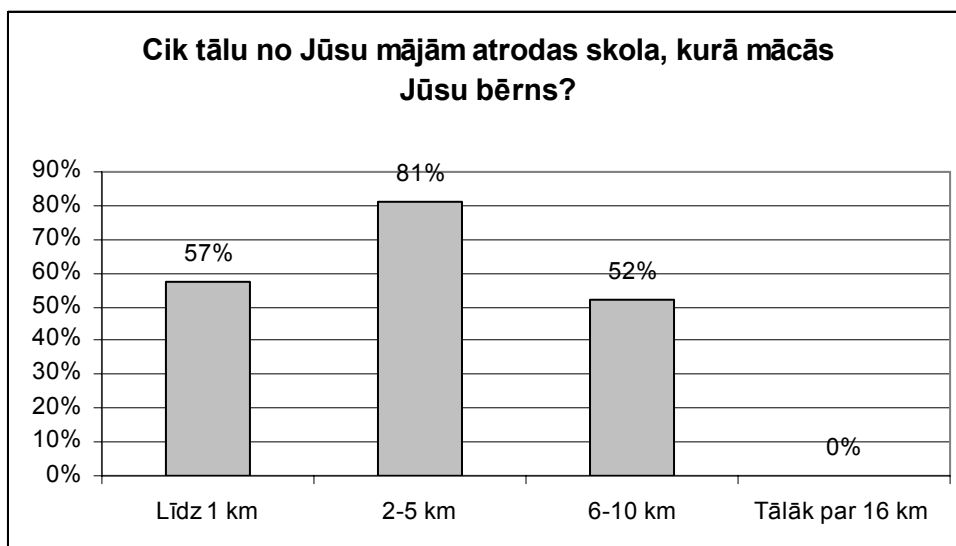
2. pielikums Anketu analīze

Kā redzams 2.1. attēlā, tad 83% Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas skolnieku vecākus pilnībā apmierina skolas atrašanās vieta, savukārt 17% vecāku drīzāk piekrīt šim apgalvojumam, ka viņus apmierina skolas atrašanās vieta, nekā drīzāk nepiekrīt. Tādējādi varam secināt, ka vecāki ir apmierināti ar skolas atrašanos vietu, un vecākiem nav jāsaskaras ar problēmām, kas saistītas ar skolas atrašanās vietas.

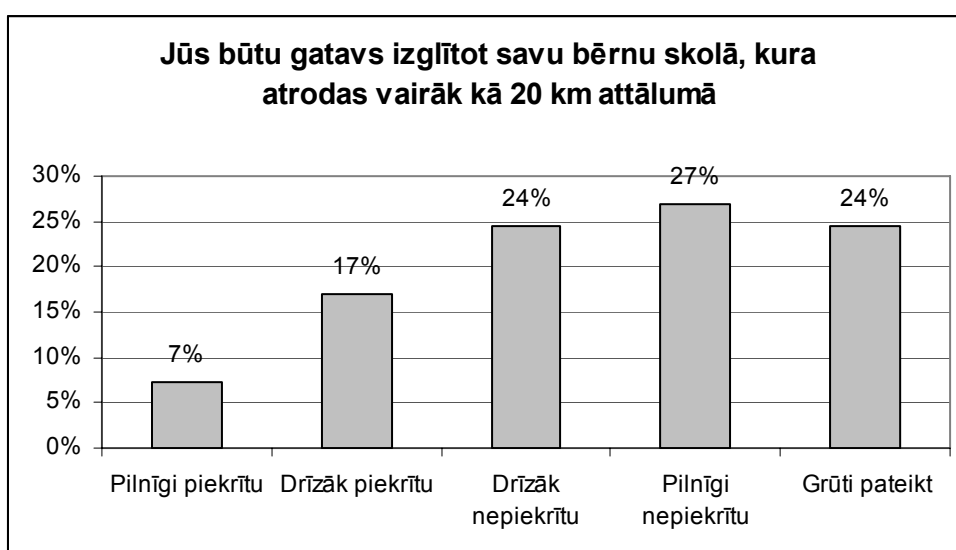
2.1. attēls. Jūs apmierina skolas atrašanās vieta

2.2. attēlā atspoguļojas cik tālu no mājām bērni dodas uz skolu. Kā redzams 1.3. attēlā 81% bērnu mācās 2-5 km attālumā no mājām, savukārt 57 % mācās līdz 1km attālumā, un 52% 6-10km attālumā no mājām. Tādējādi varam secināt, ka tieši skolas tuvums mājām ir noteicošais faktors, kāpēc vecāki izvēlas savus bērnus skolot pagasta pašvaldības skolā.

2.2. attēls. Cik tālu no Jūsu mājām atrodas skola, kurā mācās Jūsu bērns?

Kā jau minēju iepriekš, tad vecākiem ir būtisks skolas tuvums mājām, tāpēc aplūkojot 2.3. attēlu, kur atspoguļojas vai vecāki būtu gatavi izglītēt bērnus skolā, kura atrodas vairāk kā 20 km attālumā, tad tikai 7% no vecākiem būtu pilnībā gatavi izglītēt savus bērnus vairāk kā 20 km attālumā no mājām, savukārt 17% vecāku drīzāk piekrīt nekā nepiekrīt, bet 24% vecāku drīzāk nepiekrīt nekā piekrīt, tādejādi atspoguļojot to, ka ja būtu nepieciešamība, tad būtu gatavi izglītēt savus bērnus arī vairāk kā 20 km attālumā no mājām. 27% vecāku pilnībā nepiekrīt tam, ka būtu gatavi izglītēt bērnu tālāk no mājām. Savukārt 24% vecāku ir grūti pateikt vai viņi būtu vai nebūtu gatavi izglītēt savus bērnus vairāk kā 20 km attālumā no mājām.

2.3. attēls. Jūs būtu gatavs izglītēt savu bērnu skolā, kura atrodas vairāk kā 20 km attālumā

Kā redzams 2.4. attēlā, tad vecākus apmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte. 41% vecāku norāda, ka pilnībā piekrīt tam, ka viņi ir apmierināti ar izglītības kvalitāti skolā, nedaudz vairāk (49%) vecāku norāda, ka drīzāk piekrīt tam, ka viņus apmierina izglītības kvalitāte, savukārt tikai 2% vecāku norādījuši, ka drīzāk neapmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte un 7% vecāku ir grūti pateikt vai viņus apmierina vai neapmierina izglītības kvalitāte skolā. Tādejādi varam secināt, ka tie vecāki, kas norādījuši, ka neapmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte, var apsvērt iespēju nomainīt skolu saviem bērniem, kā rezultātā samazinot skolēnu skaitu Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolā.

2.4. attēls. Jūs apmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte

2.5. attēlā redzams, ka lielāko daļu vecāku (37% pilnīgi piekrīt un 39% drīzāk piekrīt) vērtē pozitīvi skolotāju darbu skolā. Savukārt 2% vecāku drīzāk nepiekrīt un 2% pilnīgi nepiekrīt, ka skolotāju darbs skolā vērtējams pozitīvi, tādejādi ar dēļ šā faktora vecāki var izvēlēties bērnus skolot citās skolās.

2.5. attēls. Skolotāju darbs skolā vērtējams pozitīvi

Vaicājot vecākiem, vai lauku skolās iegūtā izglītība ir līdzvērtīga pilsētu skolās iegūtajai izglītībai, tad 24% vecāku pilnīgi piekrīt šim apgalvojumam, 29% vecāku drīzāk piekrīt, ka iegūtās izglītības ir līdzvērtīgas, savukārt 5% vecāku pilnībā nepiekrīt, tādejādi varam secināt, ka šie vecāki būtu gatavi savus bērnus izglītēt pilsētas skolās. Taču lielai daļai vecāku(24%) ir grūti pateikt, kur – laukos vai pilsētā, ir labākas izglītības iespējas. (skat. 2.6.attēlu)

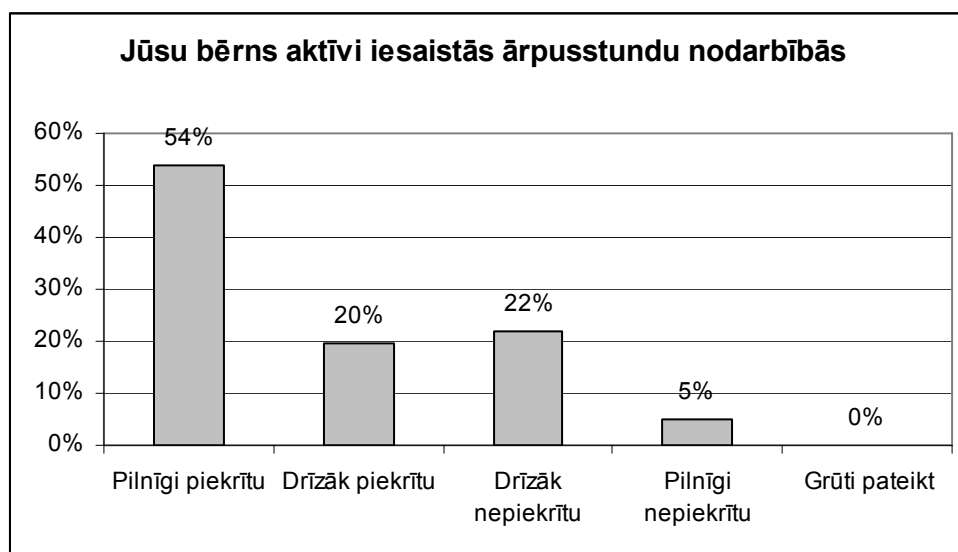
2.6. attēls. Lauku skolās iegūtā izglītība ir līdzvērtīga pilsētu skolās iegūtajai izglītībai

54% no anketētajiem vecākiem ir norādījuši, ka pilnīgi piekrīt, ka mazs bērnu skaits klasē veicina bērnu izglītošanos. 29% norāda, ka drīzāk piekrīt šim apgalvojumam nekā nepiekrīt. 12% vecāku ir grūti pateikt kā skolēnu skaits klasē ietekmē bērnu izglītības iespējas. Savukārt 2% vecāku drīzāk nepiekrīt, ka mazs skolēnu skaits klasē veicina bērnu izglītošanos, un 2% vecāku pilnībā nepiekrīt šim apgalvojumam. (skat. 2.7.attēlu)

2.7. attēls. Mazs bērnu skaits klasē veicina bērna izglītošanos

Vairāk kā puse vecāku(54%) norāda, ka viņu bērns aktīvi iesaistās ārpusstundu nodarbībās, 20% vecāki drīzāk piekrīt nekā nepiekrīt šim apgalvojumam. 22% vecāku drīzāk nepiekrīt un 5% pilnīgi nepiekrīt šim apgalvojumam. (skat. 2.8. attēlu)

2.8. attēls. Jūsu bērns aktīvi iesaistās ārpusstundu nodarbībās

Vecāki aktīvi apmeklē skolas rīkotos pasākumus(49% pilnīgi piekrīt, 34% drīzāk piekrīt nekā nepiekrīt), savukārt tikai 5% vecāku drīzāk nepiekrīt šim apgalvojumam, bet 7% neapmeklē skolas rīkotos pasākumus(pilnīgi nepiekrīt apgalvojumam), savukārt 2 % vecāku grūti pateikt vai viņi aktīvi apmeklē vai neapmeklē skolas pasākumus.(skat. 2.9. attēlu).

2.9. attēls. Jūs aktīvi apmeklējat skolas rīkotos pasākumus

Lielākajai daļai vecāku, 85% pilnīgi piekrīt un 7% drīzāk piekrīt, ka viņiem ir būtisks pašvaldības sniegtais atbalsts bērnu izglītošanā, tikai 2% aptaujāto vecāku drīzāk nepiekrīt un 2% pilnīgi nepiekrīt apgalvojumam, ka viņiem būtu svarīgs pašvaldības atbalsts. Savukārt 2% vecāku ir grūti pateikt vai viņiem ir svarīgs šis pašvaldības atbalsts. (skat. 2.10. attēlu)

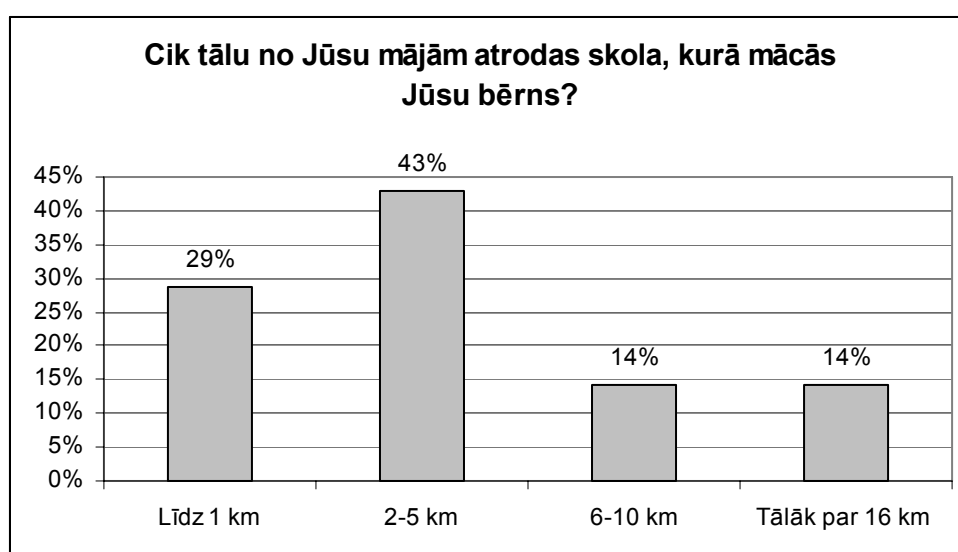
2.10. attēls. **Jums ir svarīgs pašvaldības sniegtais atbalsts bērnu izglītošanā**

Skultes pamatskolas skolnieku vecāki:

Lai uzzinātu Skultes pamatskolas skolēnu vecāku viedokli tika izdalītas 25 anketas, no kurām aizpildītas tika iegūtas 21 anketas.

Apmierina skolas atrašanās vieta 100% t.i. 21 vecākiem

Skultes pamatskolas skolēnu vecāki norādījuši, ka viņu bērni mācās skolā, kas atrodas mājas tuvumā, proti, 43% bērni dodas uz skolu, kas atrodas 2-5 km attālumā, 29% - līdz 1km, savukārt 14% vecāku norādījuši, ka uz skolu bērns dodas 6-10 km, kā arī 14% bērnu dodas uz skolu vairāk kā 16 km. (skat. 2.11. attēlu)

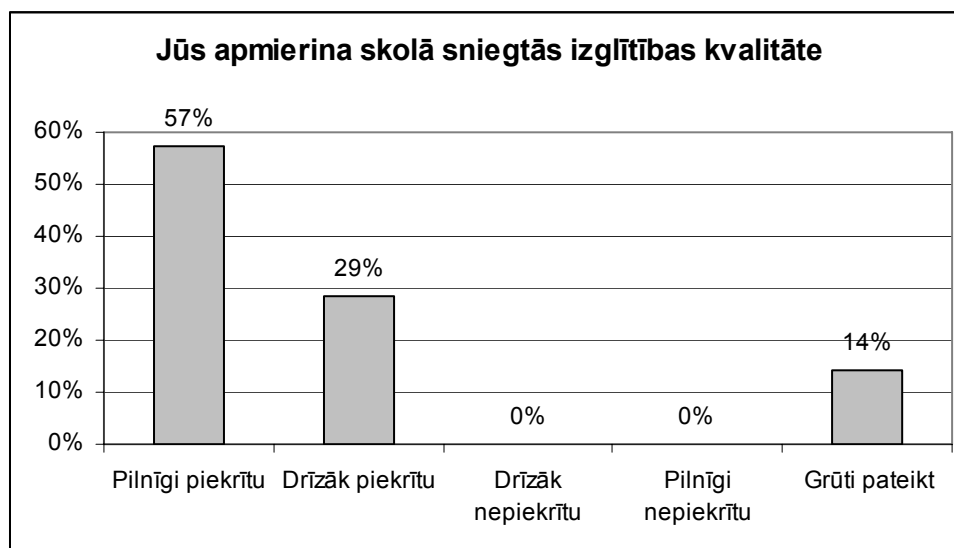
2.11. attēls. Cik tālu no mājām atrodas skola, kurā mācās Jūsu bērns?

Lielākā daļa Skultes pamatskolas bērnu vecāki ir norādījuši, ka viņiem grūti pateikt vai viņi būtu gatavi izglītēt savu bērnu skolā, kura atrodas 20 km attālumā no mājām(43%). Savukārt 29% vecāku ir norādījuši, ka pilnīgi nebūtu gatavi izglītēt savus bērnus tik tālu no mājām. 14% vecāku drīzāk nepiekrīt šim apgalvojumam, kā arī 14% - drīzāk piekrīt tam, ka būtu gatavi izglītēt savus bērnus tālāk par 20 km no mājām.(skat. 2.12. attēlu)

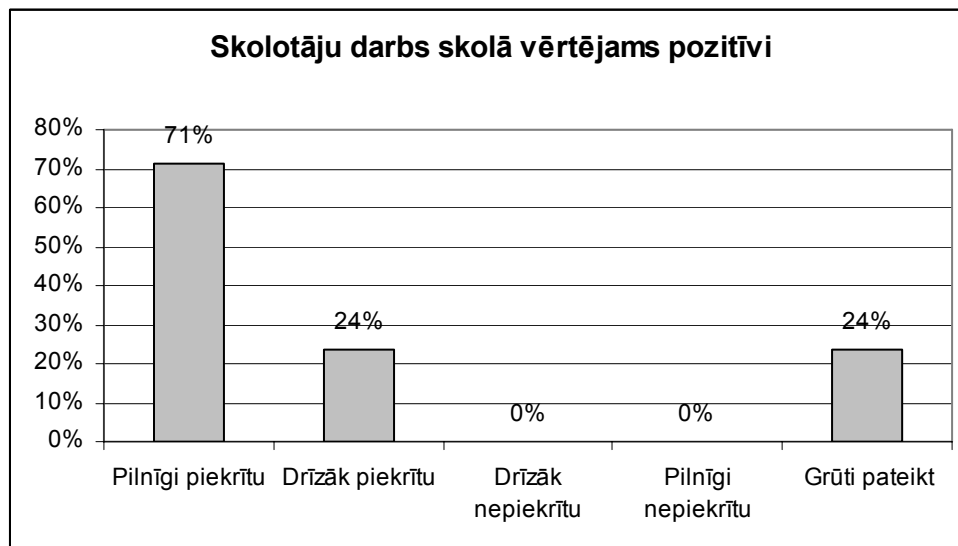
2.12. attēls. Jūs būtu gatavs izglītot savu bērnu skolā, kura atrodas vairāk kā 20 km attālumā.

Skultes pamatskolas skolēnu vecāki ir norādījuši, ka viņus apmierina skolā sniegtā izglītības kvalitāte, proti, 57% aptaujāto vecāku norāda, ka pilnīgi piekrīt šim apgalvojumam un 29% - drīzāk piekrīt nekā nepiekrīt. Savukārt 14% aptaujāto ir grūti pateikt kāda izglītības kvalitāte ir Skultes pamatskolā. (skat. 2.13.attēlu)

2.13. attēls. Jūs apmierina skolā sniegtās izglītības kvalitāte

Aptaujātie vecāki norādījuši, ka lielākā daļa vērtē skolotāju darbu pozitīvi, t.i. 71%. 24% vecāku norādījuši, ka drīzāk piekrīt šim apgalvojumam nekā nepiekrīt. Savukārt 24% vecāku ir grūti pateikt, kā vērtējams skolotāju darbs Skultes pamatskolā.(skat. 2.14. attēlu)

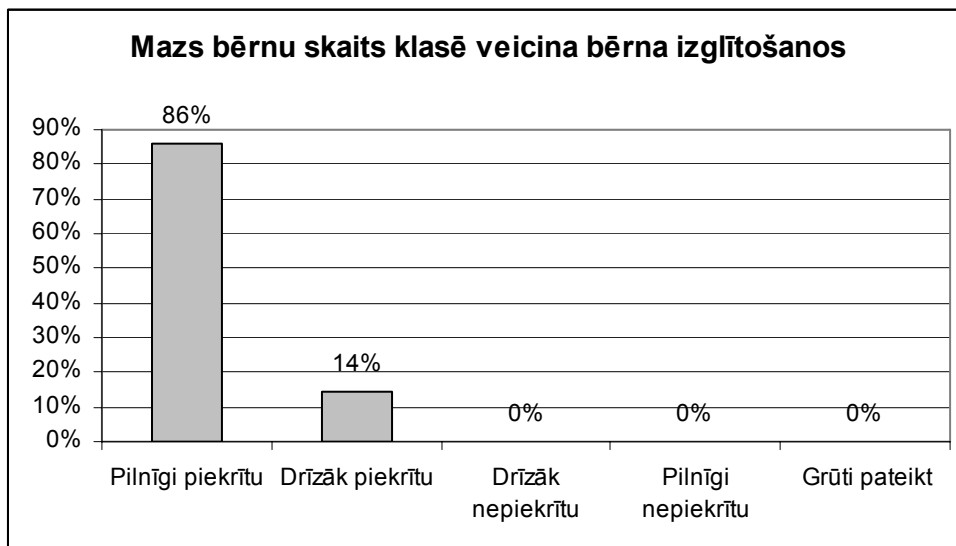
2.14. attēls. Skolotāju darbs skolā vērtējams pozitīvi

43% aptaujāto vecāku ir norādījuši, ka piekrīt apgalvojumam, ka lauku skolās iegūtā izglītība ir līdzvērtīga pilsētu skolās iegūtajai izglītībai. 29% norādījuši, ka pilnīgi un noteikti lauku skolu izglītība ir līdzvērtīga. 14% vecāku šaubās par to vai izglītības kvalitāte ir līdzvērtīga(drīzāk nepiekrīt), un 14% vecāku ir grūti pateikt vai izglītības kvalitāte laukos un pilsētās ir līdzvērtīga.(skat. 2.15. attēlu)

2.15. attēls. Lauku skolās iegūtā izglītība ir līdzvērtīga pilsētu skolās iegūtajai izglītībai

Skultes pamatskolas bērnu vecāki piekrīt tam, ka mazs bērnu skaits klasē veicina bērna izglītošanos, proti, 86% vecāku ir norādījuši, ka pilnīgi piekrīt šim apgalvojumam un 14% - drīzāk piekrīt nekā nepiekrīt tam, ka mazs bērnu skaits klasē veicina skolēnu izglītošanos. (skat. 2.16. attēlu)

2.16. attēls. Mazs bērnu skaits klasē veicina bērna izglītošanos

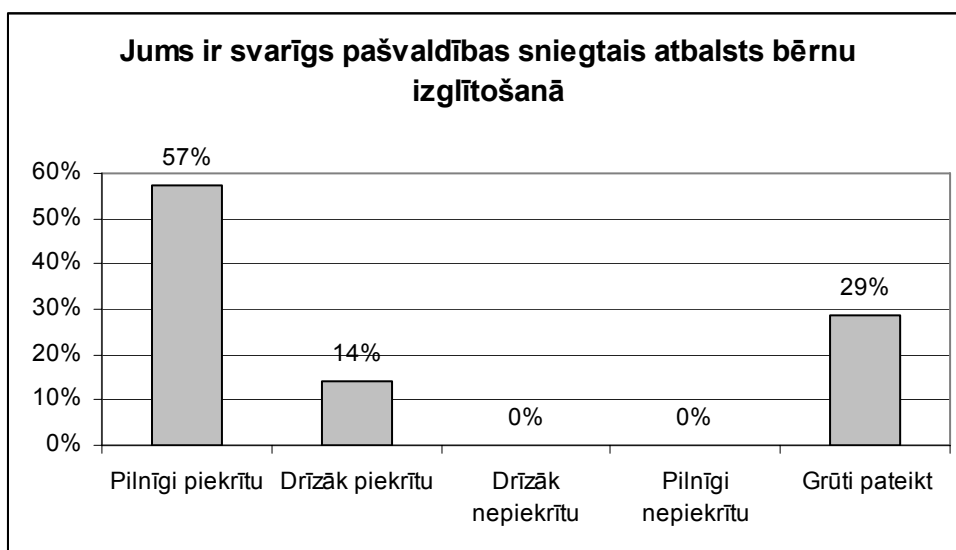
Anketā tika jautāts vai vecāku bērni aktīvi iesaistās ārpusstundu nodarbībās. Visi vecāki(100%) atbildēja, ka pilnīgi piekrīt tam. Tādejādi varam secināt, ka skola rūpējas par to, lai visiem būtu vienādas iespējas, piemēram, piedalīties dejošanā, dziedāšanā, neatkarīgi no viņu spējām un talantiem.

2.17. attēlā ir redzams, ka lielākā daļa vecāku apmeklē skolas rīkotos pasākumus, proti, 43% pilnīgi piekrīt šim apgalvojumam un 29% drīzāk piekrīt, savukārt 14% vecāku drīzāk nepiekrīt, ka aktīvi apmeklē skolas rīkotos pasākumus, savukārt 14% vecāku ir grūti pateikt vai viņi aktīvi apmeklē skolas rīkotos pasākumus.

2.17. attēls. Jūs aktīvi apmeklējāt skolas rīkotos pasākumus

2.18. attēlā ir redzams, ka vecākiem tomēr ir svarīgs pašvaldības sniegtais atbalsts bērna izglītošanā, jo kā redzams, neviens vecāks nav norādījis, ka drīzāk nepiekrīt vai pilnīgi nepiekrīt apgalvojumam, ka viņiem būtu svarīgs pašvaldības sniegtais atbalsts. Savukārt 57% vecāku ir ļoti būtisks pašvaldības atbalsts(pilnīgi piekrīt apgalvojumam); 14% vecāku drīzāk piekrīt šim apgalvojumam, bet 29% vecākiem grūti pateikt vai viņiem ir svarīgs pašvaldības sniegtais atbalsts.

2.18. attēls. Jums ir svarīgs pašvaldības sniegtais atbalsts bērnu izglītošanā.

3. pielikums
Intervija ar Skultes pamatskolas direktori
Irēnu Dušenkovu

Cik ilgi jūs strādājat jau šajā skolā?

Šeit es strādāju vairāk kā trīsdesmit gadus, bet skolā cik tur ir no 91.gada, jo līdz 91.gadam bija pirmskola, 76... tad sākās šīs lauku skolu tāda aktivitāte, tad es, tagad par direktori un tā es līdz šim brīdim.

Vai šajā laika posmā, kad strādājat šeit, esat pamanījusi pārmaiņas skolā, skolas attīstībā?

Nu, protams, nu pārmaiņas jau nu ir tik milzīgas, ka tur jau nevar salīdzināt, jo nu es kādreiz strādāju skolā, tas jau bija gadus daudzus entos atpakaļ, taču viss ir mainījies līdz nepazīšanai. Pavisam cita skola ir tagad, tā vairs nav agrākā skola.

Un, protams, ir uz labo pusi mainīts?

Nu jā, nu, tā ir ļoti grūti pateikt, ir var būt lietas, kas varbūt bija tā ļoti sasteigtas, un varbūt viņas ienāca tā ļoti strauji un netika tam līdzī daudzi, bet ja tagad tas viss tā nostabilizēsies, nu mēs jau tak ejam tikai uz augšu, kā saka.

Ļoti bieži sabiedrībā izskan viedoklis, ka lauku skolās arvien vairāk samazinās skolēnu skaits. Vai jūs piekrītat šim apgalvojumam?

Jā, tieši tā. Mūsu skola īpaši, jo mēs esam uz bērnudārza bāzes, un mums ir skola nepiemērotās telpās.. Mums riņķi apkārt ir lielās skolas, ir Saulkrasti, ir Zvejniekciems, kuriem pašiem ir problēmas ar pirmās klases nokomplektēšanu, vismaz bija, kad bija šī demogrāfiskā situācija, nu jau tagad pamazām sāk uzlaboties. Un ja principā mums ir arī pirmskola šeit, skolas telpās. Mēs sagatavojam piecgadīgos, sešgadīgos bērnus, bet nav jau garantija, ka viņi paliek pie mums, jo tomēr skola, kas ir tieši kā skola, nu viņa aizvilina. Viņa ir daudz tādas lietas, kas tur tomēr ir, nu ir.. ir atklāti, ir šis plašums, ir šī ērtība. Šī skola ir neliela, bet šeit atkal viss ir nedaudz tā kā ģimeniskāk. Ja cilvēkiem patīk pieņemt, ka bērni tomēr, kamēr viņi nav tik lieli, ka viņi te jūtās omulīgāk, viņiem stress ir mazāk. Nu kā jau tas ir ģimenē lielā. Vai arī, ka viņam tur riņķi apkārt ir lieli bērni un var pāri nodarīt un vis visādi. Es esmu ar vecākiem runājusi, katram šajā jautājumā ir savas domas.

Vieni uzskata, ka vajag ātrāk bērnam iekļauties tādā kolektīvā, mācēt pašam par sevi pastāvēt, sevi aizsargāt, ka nevar viņu tā kā siltumnīcas augu audzēt. Citiem ir it kā citi uzskati, bet tiem bērniem, kas nāk pie mums it kā patīk šeit.

Vai jūsu skolā ir novērojama skolēnu skaita samazināšanās? Vai tā ir ļoti pamanāma? Nu jā. Šogad laikam būs pirmais gads, kad es tā mierīgāk skatos un , ka es domāju, ka varēšu tā mierīgāk pirmo klasi nokomplektēt, jo principā katrā klasē ir astoņi bērni un tas ir ārkārtīgi maz. Pietiek vienam bērnam nebūt, ka klase nekomplektējas. Tur ir jāstrādā ar apvienotām klasēm, un to nu gan mēs esam pilnīgi un skaidri pateikuši, ka tādā vietā dzīvojot, kur riņķi apkārt ir lielās skolas, strādāt ar apvienotām klasēm nav prāta darbs. Tas ne no viena viedokļa, ne no bērnu viedokļa, ne no vecāku, ne no skolotāju. Tā kā tad mēs nestrādājam, tad skolēni aiziet uz citām skolām, jo nevar nokomplektēt klasi.

Kādi, Jūsaprāt, varētu būt iemesli tam, ka vecāki izvēlas bērnus skolot pilsētas skolās? Skola ir noteikti maksimālāk nodrošināta, nu piemēram, ja mēs runājam, kaut vai tā pati bibliotēka., kas atrodas pagasta telpās. Datorklase arī mums šeit nav uz vietas. Jo mums vienkārši nav telpu. Vēl mums ir problēma tāda, ka mums nav sporta zāles. Mums ir ļoti labi sporta laukumi iekārtoti. Tiešām paldies pagastam. Viņš ļoti daudz darījis tajā ziņā. Bet ziemā, rudenos, tad kad ir sliktais laiks.. Arī aktu zāle mums ir neliela.. nu tā kā jau pirmsskolas, bērnodārza telpas.

Vai uzskatāt, ka lauku skolās bērni var iegūt līdzvērtīgu izglītību pilsētu skolām? Domāju, ka jā. Vismaz runājot par mūsu skolu, jo jāatzīst gan godīgi, ka šis nelielais skolēnu skaits.. un ne jau varētu teikt bērni nāk no „bagātām” ģimenēm, pie mums pamatā nāk tur kur vecāki saprot, ka ēdināšana ir smaga problēma viņiem, un ka šeit pagasts viņiem maksā, dod ēdināšanu visiem no 1.-4. klasei par brīvu. Man nav izvēles kontingents, bet mēs savus bērnus tāpat sūtam uz olimpiādēm, uz konkursiem, viņi visur piedalās, pie mums skolā notiek tieši tas pats, kas lielajās skolās, pat vēl vairāk. Es nemaz nezīnu lielās skolas, kur, piemēram, bērnus apmāca uz datoru no pirmās klases.. mēs to darām. Angļu valodu mēs jau mācam ar pirmo klasi. Tādā ziņā pedagogi visi ir ar izglītībām, ar darba stāžiem, es domāju, ka noteikti tas, ka bērniem nav šī motivācija mācīties un tas, ka tas tomēr nāk līdzī no ģimenēm.. šobrīd jau tā arī ir, ka šī motivācija īpaši netiek nekur.. mēs nevaram.. mēs paši uz vietas

kaut ko domājam un veidojam, bet, ka tas varētu no ģimenēm no ārpusaules nākt, nu nav tā! Ja, piemēram, kad šeit bija sešas klases vēl, viens puisis man teica tā – kāpēc man direktore būtu jānācās? Ja man kaimiņš, kuram ir deviņu klašu izglītība, aizbrauca uz Rīgu, nojauc kādu tur sienu, un saņem cik tur.. nedēļā simts latus. Kāpēc man būtu jānācās? Tai pat laikā konstruktors un arhitekts, protams, nesaņem tādu naudu. Nu ir taisnība!

Vai Jūs uzskatāt skolai, kurā strādājat ir perspektīvas?

Nu ja godīgi runājot, tad nav. Mēs principā uz šo brīdi pastāvam, jo tāpēc, ka pašvaldība mūs ļoti atbalsta. Bet skatoties, ka mēs ar nākošo gadu mums vairs nebūs Skultes pašvaldība, mēs būsime pie Limbažiem, nu man kaut kur negribas ticēt.. Arī skolas iet uz optimizāciju, nauda nāk līdz bērnām.. un par cik mums rītā būs LIFS konference, droši vien tur arī runās kaut ko vairāk.. kā šī perspektīva. Nevienam jau nesaka, ka likvidēs, bet ja maksās pēc bērnu skaita, kurš skolotājs strādās ar astoņiem bērniem. Vienkārši tur neviens nevar izdzīvot. Es tā domāju, ka nolikvidēt nenolikvidēs, bet radīs apstākļus, ka būs spiesti paši likvidēties. Sevišķi ņemot, ka mums apkārt ir šīs lielās skolas – Zvejniekciems, Saulkrasti.. un ka transports ir nodrošināts..

Vai, Jūsuprāt, ir jā saglabā lauku skolas, jo arvien vairāk tiek diskutēts par to, ka tiek slēgtas šīs skolas?

Nu katrā ziņā es domāju, ka mazajām klasītēm noteikti vajadzētu saglabāt.

1.- 4. klasei?

Jā! Jo tomēr bērni ir šeit uz vietas.. un pie mājām.. un viņi tomēr ir vēl diezgan mazi.. viņiem tas stress, tā lielā skola.. un tad jau kad viņi ceturto klasi beidz, viņi tomēr ir lielāki un viņi visu var uzņemt daudz savādāk kā tāds pirmās klases skolnieks. Manas domas ir tādas, bet es šaubos vai tā tas paliks, jo ir vajadzīgi skolotāju algu paaugstinājumi, un katrā ziņā skola tā nav lēta lieta.. tā ir dārga lieta.. it sevišķi, lai būtu laba skola. Neviena skola negrib būt slikta skola.

Ko iegūtu vai zaudētu Skultes pagasts ja skolu slēgtu?

Šeit ir bērni, viņi pulcē savus vecākus. Mūsu skolā ir īpašāka gaisotne, jo arī, kad bērni aiziet uz citām skolām, viņi nāk ciemos, kontaktējas ar skolotājiem. Tagad

mums ir arī sporta laukums, kur bērni cenšas atpūsties. Paliktu tukša vieta. Arī mūsu pagastā nav kultūras nama, ir daudz dažādi kolektīvi, bet tas tomēr ir drusciņ savādāk. Ir vecāku pasākumi, kur vecāki tiekas – kopā saiešana. Šīs tikšanās, kopā saiešana, to zaudētu. Es domāju, ka noteikti zaudētu.

Vai pagasta pašvaldība ir ieinteresēta saglabāt skolu?

Es domāju, ka jā. Viņi ir daudz ieguldījuši un palīdzējuši, lai skola saglabātos. Pagājušajā gadā ir bijis ļoti liels remonts, renovācija, siltināšana. Mēs esam gājuši uz to, ja gadījumā nav skola, tad pirmskola šeit noteikti var būt. Ies bojā ļoti daudz tas, kas jau ir sagādāts. Tagad mums vairāk nav arī 5. un 6. klase, bērnu skaita dēļ. Žēl ir tie līdzekļi, kas ir ieguldīti.

Kādu atbalstu pašvaldība sniedz skolai, skolēniem un skolotājiem?

Es domāju, ka vislielāko. Mums ir iztaisīts ārkārtīgi liels remonts pagājušajā gadā, tieši runājot par ārpusi – ir nožogojums, sporta laukums, basketbola laukums, siltināta skola, jauni logi, eiro remonts virtuvē, pirmskolas grupai – guļamistaba, zāle un vēl atsevišķas telpas. Tagad ir arī ielānots remontu taisīt arī pa stāviem. Pašvaldība, protams, saprot, ka tālāk ejot nezin vai saglabāsies. Gribas cerēt, gribas ticēt, bet tas spiediens ir diezgan tāds, ka nezin vai būs. Katrā ziņā – pirmskola gan šeit varētu būt ļoti laba, jo laukuma iekārtas mazajiem bērniem.

Vai pagasta pašvaldība atbalsta skolotāju tālākizglītību?

Jā. Varbūt nemaksā skolas naudas, bet atmaksā visus ceļa izdevumus uz semināriem.

Kā Jūs vērtētu sadarbību starp skolu un pašvaldību?

Es domāju, ka laba. Protams, ir atsevišķas lietas, mēs jau nevaram gribēt visu. Pašlaik viss ir ļoti dārgs. Bet plānojot vienu gadu to un šo. Protams, man jāsaka viss tas labākais.

4. pielikums
Intervija ar Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskolas
skolotāju

Cik ilgi jūs strādājat jau šajā skolā?

Godīgi teikšu sajucis jau ir tas, tas skaits, man liekas, ka astoņpadsmit..

...astoņpadsmit gadus!?

...astoņpadsmit gadus, jā.

Un kāds ir jūsu tas amats, jūs esat skolotāja un vēl mācību pārzine?

Jā es esmu direktora vietniece izglītības jomā un mācu latviešu valodu un, un klāt vēl ir sociālās zinības, vecākajās klasēs.

Tas ir jaunievedums izglītības sistēmā?

Jā nu tas ir tas jaunais mācību priekšmets, kurš apvieno, tika apvienots, tur tika apvienota ētika un tad ekonomika, civilzinības ja, veselības mācība un, un tad es piemācījos klāt un, un ieguvu tā kā otru izglītību vēl.

Un ļoti bieži sabiedrībā izskan viedoklis, ka lauku skolās ar vien vairāk samazinās skolēnu skaits, vai jūs piekrītat šim apgalvojumam?

Jā, mēs ar esam jutuši to, ka samazinās, tad kad es atnācu strādāt katrā klasē, katrā klašu grupā bija vismaz divi komplekti un tagad mums paliek pa vienam komplektam, šis ir pēdējais gads, kad mums ir divas devītās klases...

un turpmāk pa vienai...?

...un tagad turpmāk būs tikai pa vienai klasītei, nu tā... nevaram sūdzēties, kad mēs nevarēsim nokomplektēt, nevaram teikt to, bet faktiski piecpadsmit, tas ir tas skaits, kas katrā klasē mums ir mums un būs arī turpmāk, turpmākos sešus gadus, tā.

Vai šajā laika posmā, kamēr strādājat šajā skolā ir, ir, kas mainījies?

Šajā laika posmā, vai, daudz kas ir mainījies, mēs paši esam main.. paši esam mainījušies, pedagogi mainījušies mums bija, jāsāk jau ar to, ka mums bija jāmacās,

jāmācās savādāk domāt, mēs bijām pieraduši, ka domāt, ka pedagogs ir tas, kurš visu noteiks, visu pateiks, ja? Mums bija jāiemācās pierast pie domas, ka pedagogs ir palīgs tikai, (mhm) un lielākā darba daļa ir jāizdara skolēniem, tātad arī skolēniem šī te atbildības daļa ir jāuzņemas un jāiemāca viņiem uzņemties to atbildības daļu, tas, pie tā bija jāpierod, jo, jo līdz šim sabiedrība līdz, līdz šim sabiedrība bija valdījis uzskats, ka pedagogs viņš ir atbildīgs par visu, ja bērns slikti mācās tātad vainīgs pedagogs, ja bērns kaut ko izdara, ne tā kā vajag, vainīgs ir pedagogs, ja, nu tad mēs arī šo te atbildības daļu drusciņ mēģinām novelt no sevis, ja, jo to prasa sabiedrības attīstība, nu nevar būt bērniem pašiem jāiemācās tā atbildība, ja, nu tad, tad, protams, ir mainījušās arī, mācību metodes, īstenībā, tās, ko mums mācīja kā padomju pedagoģija, tas mūsdienās jau, jau, jau aiziet jau, ja, tās tieši metodes nu mums, mums bija jāiemācās visas tās interaktīvās metodes, ja agrāk mēs izmantojām, akadēmisko mācīšanas stilu vairāk, skolotājs sāka ar likumu skaidrošanu izstāstīja, kā tur rakstīt, ja, kā rēķināt, ja, to piemēru, tagad jau mēs izmantojam tās interaktīvās mācību metodes, kad bērns pats, atklāj to likumu, bērns pats ir it kā atklājējs, bērns pats ir pētnieks, ja, un bērns pats ar, ar dažādu vingrinājumu palīdzību, dažādu uzdevumu palīdzību nonāk pie tā likuma, ja. Nu tad tas bija jāiemācās nu, protams, protams, mūsdienu tehnoloģijas ja, mēs taču tagad nevaram iztikt, gandrīz nevienā stundā, nevaram iztikt, bez, bez datora, bez datora iespējām piedāvātajām iespējām. Darbiņi jātaisa gan latviešu valodā, gan sociālajās zinībās, ja, jāizmanto tas, ko, ko, ko dod, ko dod internets, ja, jāmeklē materiāli, šobrīd daudziem nav mājās avīžu, ja, nu kur vieglāk paskatīties – internetā, ir sociālajās zinībās nu mums ļoti, ļoti noderīgs ir tas, tas internets, vai ne? Nu, protams, mums ir arī interaktīvā tāfele, nu tur gan, pie tās tāfeles darbojas vairāk, matemātiķi un fiziķis, arī sākumskolas skolotāji tagad mēģina apgūt. Nu tā kā mazāk tur iespēju ir šobrīd valodniekiem, mēs esam paskatījušies, tur mazāk to iespēju nu mums pašiem ir jāveido uzdevumi un tas ir diezgan laikietilpīgs un darbietilpīgs process, šobrīd un tā kā nu, neesam vēl tam pieķērušies, ja, pamēģinājuši esam, nu, bet īstenībā būtu jāiziet arī kursi, lai to varētu pilnībā darīt. Nu un, un tad nu es domāju, ka tās tehnoloģijas ir jau milzīgs solis uz priekšu. Droši vien, ka vēl kaut, kas, bet nenāk prātā uzreiz.

Visi remontdarbi tie jau ir redzami...

Jā, nu, protams, ka jā, par remontdarbiem es mazāk runāju, jo es vairāk domāju par mācību darbu, par tiem domā saimnieks, un tā kā man šobrīd ir tas brīdis, kad

jādomā par darba rezultātiem un tad es mazāk akcentu, protams, jāpriecājas par sporta halli, kura top un atrisinās daudzas problēmas, būs klusums mums telpā, zālē un mēs varēsim labāk mācīt un mācīties, un tas ir, sporta laukums tiks savests kārtībā, un tā kā, tā kā ir mums daudz kas padarīts, un pastaigājot pa citām skolām skatoties, ka tur vēl ir padomju laika krāsas – brūnais un dzeltenais, ja, un tie koridori vēl nav remontēti un soli nav nomainīti nu tad, nu tā varam priecāties, ka mūsu skolā jau pamazām, pamazām tāda, skola kļūst mūsdienīgāka.

Kāda jūsuprāt varētu būt iemesli tam, ka vecāki izvēlas savus bērnus skolot pilsētas skolās, nevis lauku?

Nezinu, mums, mūsu, man liekas, ka mūsu pagasta, pagasta bērni skolojas mūsu skolā, ka mums nav tādas, tādas izvēles, jā, būtu izvēles braukt uz Limbažiem, bet vecāki to neizvēlas, es domāju, ka mums tā izglītība, tas izglītības līmenis un izglītības iespējas, izglītošanās iespējas ir, ir vienlīdz labas gan pilsētā gan, gan mūsu skolā un, un mēs esam pasekojoši, arī kā mūsējie pēc tam turpina mācības vidusskolā un, un ar mūsu skolas skolēniem, vidusskolas, ir ļoti apmierinātas un gaida no Lēdurgu skolas skolēnus, ja, lai tik viņi iet un katru gadu apjautājas mācību pārzīnes nu cik tad nāks, un kādi tad būs, ja. Tā kā mums tie rezultāti nav īpaši atšķirīgi.

Un kā jūsuprāt atšķiras lauku skolas no pilsētu skolām?

Nu atšķiras? Es pat nezinu, man māsa strādā Ogres ģimnāzijā, tā ir pilsēta, mēs esam parunājuši problēmas, vienas un tās pašas problēmas ir, ir Ogrē un vienas un tās pašas problēmas ir Lēdurgā. Nu varbūt, ka vecāki ir tādi kā vairāk atbildīgāki par, par bērna mācīšanos, ja, vairāk seko līdz, tas varbūt ir tas atšķirīgais, ja. Un, un ir tad vairāk bērni, kuri čaklāk mācas un, un kā lai saka sociālais tas līmenis arī ir tas atšķirīgs, jo pilsētas skolās mācās turīgāki bērni, vai ne? No turīgākām ģimenēm, nu laukos tas, tas noslāņošanās ir stipri jūtāmāka, ja, nu tad tās arī vecāki vairāk domā par tieši par to kā bērnu pabarot ko viņam mugurā vilkt un mazāk par to ko viņš te skolā dara un vai viņš vispār dara.

Vai jūs uzskatāt, kad lauku skolās var iegūt līdzvērtīgu izglītību pilsētu skolām?

Es domāju, ka noteikti, jo ir taču pat pilsētu skolas, kurās šobrīd tā pati interaktīvā tāfele nav tāpat nav visas tās mūsdienīgās tehnoloģijas pieejamas, nav varbūt arī tik daudz datoru, cik vajadzētu un mūsu bērni šeit var izmantot datorus arī pēcpusdienās

tā kā, nu vienīgais, kas mums trūka, līdz šim bet tas vairs nebūs trūkums nākamajā gadā, nu sporta ziņā varbūt, varbūt ka tur ir sporta halles pilsētās un nebūs mums tas peldbaseins, bet nu labi iekārtots, arī pilsētās visās ir tie peldbaseini, ja, tā kā sporta ziņa arī mēs, mēs varam dod viņiem to pašu ko pilsētas, varēsim dod ko pilsētu skolas, un es domāju, ka mums ir tikpat labi apmācīti kadri, pedagogi, nu kā pilsētās un mēs ejam kursus, un pilsētu skolotāji iet kursus, manuprāt, ka tā izglītība, tās izglītošanās iespējas ir līdzvērtīgas.

Vai jums ir sadarbība ar vecākiem? Vai tiek uzturēts kontakts?

Jā, nu te es jau runāju par tiem vecākiem, ar tiem vecākiem ir varbūt grūtāk nekā pilsētās jo, jo vecāki aizņēmti darbos pamatā mums ir, mums notiek tā vecāku sapulce pirmajā septembrī, kad tie vecāki, kas nu ir atnākuši ar tiem mēs runājam, tie piedalās arī klases sapulcēs, klāšu sapulces notiek pēc vajadzības, bet ne retāk, kā divas reizes gadā, nu arī tur tā atsauksme ir, atsaucība ir dažāda un visbiežāk jau nāk vienu un to pašu bērnu vecāki, un visbiežāk jau nāk tieši to bērnu vecāki kuriem to problēmu ir mazāk, ja. Un nu tad, tad mums notiek, protams, arī sarakste tad es rakstu vēstulītes, skolotāja raksta vēstulītes, sazvanāmies, ja mums ir kādas problēmas. Un gada beigās, tagad jau tas arī notiek, tāpēc es esmu tik aizņemta man jādomā, man jāatrod brīvi brīži kad, kad es aicinu vecākus, to bērnu vecākus, kuriem draud otrgadniecība, ja, to bērnu vecākus uz sarunu, ka vēl kaut ko jau var darīt un varbūt tas otrais gads ir izbēgams, vai ne? Nu un, es nezinu, vairāk neko.

Kā jūs vērtētu sadarbību starp skolu un pašvaldību?

Nu sadarbība, es domāju ir redzama un jūtama, ja mums nebūtu pašvaldības atbalsts, mēs nevarētu veikt tādas remontus un celt halli un, un netiktu nodrošināti ar kopēšanas iespējām kopējamo papīru pietiekamā daudzumā un, protams, arī kursi mums tie tiek, kas netiek atmaksāti no valsts tiek atmaksāti no pašvaldības un komandējuma naudiņas arī tiek maksātas, tā kā pašvaldība pat mūs ļoti atbalsta. Un metodisko literatūru pārsk, nu visu ko skolotāji pieprasa, nu tā.

Ko zaudētu, lai iegūtu pagasts, ja skolu slēgtu?

Ko zaudētu? Nu es domāju, ka pirmā problēma būtu skolēnu nogādāšana uz skolu, transporta problēmas, tās jau būtu, nu un tas, tas ir pats lielākais, nu es domāju, ka

mums ir pietiekami spēcīga gan materiālā bāze, gan arī kadri, lai pašvaldība to nedarītu. Un nevis skolēnu skaits pietiekams.

Vai pagasta pašvaldība ir ieinteresēta saglabāt skolu?

Jā, jā es domāju, neko nav teikusi, ka mēs esam traucēklis, lieks traucēklis.

Vai piekrītat apgalvojumam, ka skola ir kultūras centrs?

Kādreiz tā mēs domājām, ka skolai ir jābūt arī kultūras centram, bet tas bij tais laikos, kad skolai tika nu uzlikti tie pienākumi, par kuriem mazāk vajadzēja skolai rūpēties, ja, skolai bija, kā jau teicu iepriekš, ja, par visu bija jāatbild skolotājam, ja, kas tad vainīgs pie visa ir skolotājs. Nu mēs uzskatām, ka arī skolai, kā kultūras centram nav jābūt, tieši kā centram, ja, jo mums ir savs kultūras nams, ar , tur ir iespēja piedalīties pasākumos gan arī piedalīties pulciņos, kurus atmaksā tieši pašvaldība, ja, un, un tā kā, mēs mums ir šeit savi, protams, pasākumi, kas ir skolas pasākumi. Bet mēs vairs neuzskatām sevi par kultūras centru, ka mums būtu tiešām šie bērni jāizklaidē un, un tāpēc arī diskutēkas mums mazāk notiek, lai gan gandrīz mēs cenšamies tās izkaust, ja, jo, nu tur ir cilvēki, kuri par to ir atbildīgāki nekā mēs.

Vai šajā skolā mācās arī bērni no blakus pagastiem?

Šajā skolā blakus pagastiem, man jāsāk, tad domāt... vai vairs ir? Bija kad mums brauca no Lādezera mācīties, bet no turienes brauca tāpēc, ka tur bija problēmas klasē, tajā skolā, un tad tas bērns brauca vienu laiku. Bet tas ir projām, man liekas mums ir lēdurdzieši, mums lēdurdzieši ir palikuši, nav.

Vai jūsprāt ir jā saglabā lauku skolas jo arvien vairāk tiek diskutēts par to kad tiek slēgtas šīs mazās lauku skolas?

Es, domāju, ka jā saglabā, jo, es, pilsētas skolās, klasē parasti mācās trīsdesmit un vairāk bērnu, tad mums, protams, skolotājam vieglāk ir strādāt ja tas pulciņš ir mazāks, krietni mazāks un šeit laukos ir bērniem tā privilēģija, un šeit to uzmanību mēs varam katram skolēnam veltīt, ja vecāki nav veltījuši to uzmanību, no savas puses, tad mēs pedagogi, nu tad, tad varbūt, ka mēs arī izdarām to vecāku daļu un veltam katram bērnam šo te pienācīgo uzmanību, ne tikai mācīšanās ziņā, bet arī tieši uzmanības ziņā, jo kādreiz ir tādi brīži kad bērns meklē skolotāju un jautā viņam, ne jau tāpēc, ka viņš nezinātu atbildi uz jautājumu, bet tieši tāpēc, ka lūk viņam

vajadzīga tā uzmanība, ka viņš nav ticis uzklausīts un viņam nav ar ko parunāties. Un bieži vien mēs to redzam koridoros, mēs te smejamies, ka agrākos laikos koridori bija tukši, skolēni bēga no skolotājiem, tad tagad arvien vairāk ir tādu bērniņi, kuri stāv neiet uz stundu, sagaida skolotāju lai pa ceļam, ja, kopā ar skolotāju tur varētu pārmūt pāris vārdiņus līdz, līdz, līdz klasei nu tad, tā kā pietrūkst bērniem šīs te uzmanības, jo bērni aizvien vairāk tiek atstāti novārtā, un tieši laukos, lūk, ir šī iespēja ar bērniem vairāk parunāties, izrunāties un mācīt viņiem šo te dzīves mācību, kas ir ļoti būtiski. Tāpēc tās lauku skolas man liekas, ka ir noteikti jāpatur un jāuztur valstij un arī nu arī tā pārvietošanās iespēja, transports, nu mēs jūtam cik apbīzoti ir tie bērni, kuri dzīvo attālāk no skolas viņiem ir jānīkst šeit divas, trīs stundas vai jaunākajām klasēm it īpaši. It kā grupiņa mums ir, grupiņā mums ir iespēja uzturēties, ja, bet, bet nu nav jau tam bērnam gribas pašam pabūt viņam gribas tādā brīvēstībā, ja, bet viņš visu laiku ir tā kā pedagogu uzraudzībā, tā kā pedagogam ir jāatbild viņš nevar ļaut tam bērnam darīt to ko grib, un staigāt. Centra bērni aiziet mājās, viņi jau ir brīvi, viņi var darīt to ko viņi vēlas, ja, nu. Un ja tā tas, ja likvidēs to te Lēdurgas skolu, tad aizvedīs uz Vidrižiem un tad mums lielākajai daļai mūsu, mūsu centra bērniem arī būs jānīkst tāpat un bezmērķīgi tas laiks jāpavada, ja.

Vai jūs uzskatāt, ka skolai šai Lēdurgas ir perspektīvas?

Es, domāju, ka ir, ka mums tas bērnu skaits nu vismaz tuvākos sešus gadus esam papētījuši bērnu dzimstību un vienmēr jau paskatāmies uz to cik katrā gadā ir piedzimuši, tad mums ir perspektīvas un mums arī kadri ir, pietiekamā skaitā un nodrošināti, grūtības bija ar bioloģijas skolotāju, ķīmijas nu es, domāju, ka mēs to būsīm atrisinājuši to problēmu, ka nākamajā gadā mums būs viņas, pastāvīgs kadrs.

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs „Lauku skolu attīstība un perspektīvas” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Linda Kirmuška _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: prof. Aija Zobena _____

Recenzents: lektors Raitis Mezītis

Darbs iesniegts Socioloģijas bakalaura studiju nodaļā 19.05.2008.

Metodiķe: _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījumu komisijas sēdē

Komisijas sekretārs: lektors Raitis Mezītis _____